

Innst. 1 S

(2013–2014)

**Innstilling til Stortinget
fra fullmaktskomiteen**

Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter

Innst. 1 S

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra fullmaktskomiteen

Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter

Til Stortinget

Innledning

Den forberedende fullmaktskomité som det 157. storting valgte til å avgi foreløpig innstilling om fullmaktene for stortingsrepresentantene og deres vararepresentanter på det 158., 159., 160. og 161. storting, la fram sin innstilling 27. september 2013.

Da Stortinget trådte sammen 1. oktober 2013, ble følgende representanter valgt til medlemmer av fullmaktskomiteen: Anders Anundsen, Sylvi Graham, Gunnar Gundersen, Svein Roald Hansen, Rasmus Hansson, Kari Henriksen, Line Henriette Hjemdal, Solveig Horne, Sverre Myrli, Marit Nybakk, Sveinung Rotevatn, Tone Merete Sønsterud, Michael Tetzschner, Olemic Thommessen, Snorre Serigstad Valen og Anne Tingelstad Wøien.

Komiteen valgte samme dag Marit Nybakk som leder, Sylvi Graham som første nestleder og Anders Anundsen som andre nestleder.

Stortinget oversendte i sitt møte 1. oktober 2013 innstillingen fra den forberedende komité til fullmaktskomiteen.

Innstillingen fra den forberedende fullmaktskomité følger som vedlegg 1 til denne innstillingen. Vedlagt innstillingen fra den forberedende komité følger:

- Redegjørelse for riksvalegstyrets vedtak i klagesaker (vedlegg 1.1),
- Fylkesvis oversikt som viser valglistenes stemmetall og fordelingen av distriktsmandatene (vedlegg 1.2),

- Sammendrag av riksvalegstyrets oppgjør (vedlegg 1.3),
- Fylkesvis oversikt over valgte representanter og vararepresentanter ifølge fylkesvalgstyrenes og riksvalegstyrets oppgjør (vedlegg 1.4),
- Statistisk oversikt over avgitte og forkastede stemmegivninger og stemmesedler ifølge tall fra fylkesvalgstyrene (vedlegg 1.5),
- E-valgstatistikk (vedlegg 1.6),
- Komiteens brev av 20. september 2013 til kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete og Kommunal- og regionaldepartementets svarbrev av 24. september 2013 (vedlegg 1.7),
- Kommunal- og regionaldepartementets brev til riksvalegstyret av 24. september 2013 med vedlegg, vedrørende redegjørelse om for sent innkomne forhåndsstemmer (vedlegg 1.8).

Komiteens merknader

Komiteen viser til det som er uttalt i innstillingen fra den forberedende fullmaktskomité, og slutter seg til dens merknader.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til det som er uttalt foran og til innstillingen fra den forberedende fullmaktskomité og råder Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene for Østfold fylke, Akershus fylke, Oslo, Hedmark fylke, Oppland fylke, Buskerud fylke, Vestfold fylke, Telemark fylke, Aust-Agder fylke, Vest-Agder fylke, Rogaland fylke, Hordaland fylke,

Sogn og Fjordane fylke, Møre og Romsdal fylke, land fylke, Troms fylke og Finnmark fylke *godkjen-*
Sør-Trøndelag fylke, Nord-Trøndelag fylke, Nord- *nes.*

Oslo, i fullmaktskomiteen, den 1. oktober 2013

Marit Nybakk

leder og ordfører

Vedlegg 1**Innstilling fra den forberedende fullmaktskomité, valgt av det 157. storting, om fullmaktene for stortingsrepresentantene og vararepresentantene på det 158., 159., 160. og 161. storting**

Til Stortinget

1. Innledning**1.1 Den forberedende fullmaktskomité**

20. juni 2013 valgte Stortinget – i samsvar med § 3 i Stortingets forretningsorden – følgende stortingsrepresentanter til medlemmer i den forberedende fullmaktskomité:

Bendiks H. Arnesen, Gerd Janne Kristoffersen, Tore Nordtun, Marit Nybakk, Sverre Myrli, Tone Merete Sønsterud, Anders Anundsen, Ulf Leirstein, Solveig Horne, Sylvi Graham, Michael Tetzschner, Gunnar Gundersen, Geir-Ketil Hansen, Magnhild Meltveit Kleppa og Laila Dávøy. Som leder ble valgt Bendiks H. Arnesen og som nestleder Anders Anundsen. Det ble samtidig valgt personlige var medlemmer.

Valgdagen var fastsatt ved kgl.res. til mandag 9. september 2013. Etter innkalling av lederen kom komiteen sammen torsdag 19. september 2013.

Komiteen har oppnevnt Ingrid Sand fra Stortingets administrasjon som sekretær.

Stortingets forretningsorden fastsetter i § 3 fjerde ledd at før det nye storting trer sammen, skal den forberedende fullmaktskomité levere en foreløpig innstilling om alle valg- og fullmaktsspørsmål som en må regne med kan få innvirkning på sammensetningen av det nye storting.

1.2 Stortingets prøving av gyldigheten av valget

Riksvalgstyret utferdiger fullmakter for samtlige valgte stortingsrepresentanter og vararepresentanter, og fullmaktene sendes til Stortinget. Grunnloven § 64 bestemmer at Stortinget skal bedømme lovligheten av fullmaktene. Det følger av dette at Stortinget av eget tiltak skal bedømme om representantene og vararepresentantene er gyldig valgt i henhold til reglene i Grunnloven, lov og forskrift.

Fylkesvalgstyrenes kontroll av stortingsvalget, som er omtalt nedenfor, er foreløpig og danner grunnlag for Stortingets endelig kontroll av valget. I tillegg til fylkesvalgstyrenes møtebøker utgjør rapporten fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus om valget i Oslo og riksvalgstyrets avgjørelser av klager, grunnlag for Stortingets kontroll. Dessuten skal Stortinget bedømme gyldigheten av fylkesvalgstyrenes valgoppgjør og riksvalgstyrets valgoppgjør.

Valgloven § 13-3 bestemmer at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette. Stortinget skal sørge for at feil blir rettet i den utstrekning det er mulig. Når valget i en kommune eller i et fylke er kjent ugyldig, påbyr Stortinget omvalg.

1.3 Fylkesvalgstyrenes kontroll

Etter valgloven § 10-9 skal fylkesvalgstyrene kontrollere gjennomføringen av stortingsvalget i kommunene med grunnlag i det materiell de får tilsendt fra valgstyrene. Målet med kontrollen er å avdekke feil som kan få betydning for valgoppgjøret og feil som kan få betydning for vurderingen av om valget er gyldig. Materiellet valgstyrene skal sende til fylkesvalgstyret er: bekreftet avskrift av det som er protokollert i forbindelse med valget, alle godkjente stemmesedler, alle forkastede stemmegivninger og stemmesedler, alle valgkort fra forhåndsstemmegivningen, alle omslagskonvolutter fra forhåndsstemmer utenriks og på Svalbard og Jan Mayen, og kopi av innkomne klager. Dersom fylkesvalgstyret finner feil ved valgstyrets avgjørelser om å godkjenne eller forkaste stemmegivninger eller stemmesedler, eller feil i valgstyrets optelling, skal feilene rettes. Finner fylkesvalgstyret feil som det ikke kan rette, skal det beskrive feilen i møteboken. Resultatet av kontrollen skal fylkesvalgstyret protokollere i sin møtebok, og utskrift av møteboken skal sendes til Stortinget og riksvalgstyret. For Oslos vedkommende skal Fylkesmannen i Oslo og Akershus foreta kontrollen som for andre valgstyret er lagt til fylkesvalgstyret, men Fylkesmannen kan ikke rette feil ved valgstyrets prøving av stemmer eller optelling. Fylkesmannen skal protokollere slike feil, og protokollen skal sendes Stortinget og riksvalgstyret.

1.4 Klager

Grunnloven § 55 bestemmer at valgstyrenes kjennelser angående «Stridigheter om Stemmeret» kan innankes for Stortinget. Som følge av denne bestemmelsen fastsetter valgloven § 13-1 at Stortinget er klageinstans for «klager som gjelder stemmerett og retten til å avgi stemme». Om slike klagesaker skal riksvalgstyret avgi uttalelse til Stortinget.

Riksvalgstyret er klageinstans for klager over andre forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget, se valgloven § 13-1. Riksvalgstyret skal oversende sine vedtak i klagesaker til Stortinget. Stortinget kan overprøve riksvalgstyrets avgjørelser i klagesaker som en del av sin prøving av valgets gyldighet i henhold til Grunnloven § 64.

Klage må fremmes innen sju dager etter valgdagen. Klage over fylkesvalgstyrets valgoppgjør må fremmes innen sju dager etter at oppgjøret foreligger. Klage med krav om endring av et fylkesvalgstyres vedtak om å godkjenne eller forkaste et listeforslag må fremsettes innen sju dager etter offentliggjøringen av overskriftene på de godkjente valglistene. Klage skal være skriftlig og skal fremsettes for valgstyret, fylkesvalgstyret, Fylkesmannen, departementet eller Stortingets administrasjon.

I møte 26. september 2013 har riksvalgstyret behandlet og avgjort 16 klagesaker om gjennomføringen av stortingsvalget. En sammenfatning av klagesakene og riksvalgstyrets avgjørelser følger som vedlegg 1.1 til denne innstillingen.

1.5 Vedlegg

Som vedlegg til denne innstilling følger:

- Redegjørelse for riksvalgstyrets vedtak i klagesaker (vedlegg 1.1)
- Oversikt over fylkesvalgstyrenes valgoppgjør som viser stemmetallene for valglistene og fordelingen av distriktsmandatene (vedlegg 1.2)
- Sammendrag av riksvalgstyrets oppgjør som viser utregningen og fordelingen av utjevningsmandatene (vedlegg 1.3)
- Navnene på de valgte representantene og vararepresentantene, ifølge fylkesvalgstyrenes og riksvalgstyrets oppgjør, ordnet fylkesvis (vedlegg 1.4)
- Statistikk over godkjente og forkastede stemmegivninger og stemmesedler (vedlegg 1.5 A og B)
- E-valgstatistikk (vedlegg 1.6)
- Komiteens brev av 20. september 2013 til kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete og Kommunal- og regionaldepartementets svarbrev av 24. september 2013 (vedlegg 1.7)
- Kommunal- og regionaldepartementets brev til riksvalgstyret av 24. september 2013 med vedlegg, vedrørende redegjørelse om for sent innkomne forhåndsstemmer (vedlegg 1.8)

2. Fylkesfordelingen av stortingsmandatene

I alt skal det velges 169 stortingsrepresentanter, derav skal 150 velges som distriktsrepresentanter og 19 som utjevningsrepresentanter, jf. Grunnloven § 57. Antallet valgdistrikter er 19, og hvert valgdis-

trikt skal ha ett utjevningsmandat. I valgloven § 11-1 er bestemt at hvert fylke utgjør et valgdistrikt. Hvor mange representanter hvert valgdistrikt skal ha, bestemmes ved en beregning av forholdet mellom hvert distrikts antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt areal, når hver innbygger gir ett poeng og hver kvadratkilometer gir 1,8 poeng, jf. Grunnloven § 57. Beregningen skal foretas hvert åttende år. Nærmere regler er gitt i valgloven § 11-3. Departementet skal foreta beregningen.

I 2012 underrettet departementet Stortinget om at beregningen av mandatfordelingen mellom fylkene hadde gitt følgende resultat:

Østfold	9
Akershus	17
Oslo	19
Hedmark	7
Oppland	7
Buskerud	9
Vestfold	7
Telemark	6
Aust-Agder	4
Vest-Agder	6
Rogaland	14
Hordaland	16
Sogn og Fjordane	4
Møre og Romsdal	9
Sør-Trøndelag	10
Nord-Trøndelag	5
Nordland	9
Troms	6
Finnmark	5
Totalt	169

3. Riksvalgstyret

Riksvalgstyret oppnevnes av Kongen i de år det skal holdes stortingsvalg. Ved kongelig resolusjon 19. april 2013 ble følgende medlemmer oppnevnt:

Signe Øye, Hobøl, leder
 Finn Egil Holm, Sande, nestleder
 Åse Gunnhild Woie Duesund, Grimstad
 Martin Engeset, Sarpsborg
 Harald Hove, Bergen
 Ivar Johansen, Oslo
 Jorunn Ringstad, Askvoll

Personlige varamedlemmer ble oppnevnt samtidig.

Kommunal- og regionaldepartementet er sekretariat for riksvalgstyret.

4. Endringer i regelverket om stortingsvalg

I det følgende gis en oversikt over de viktigste endringer i valgloven og valgforskriften som er gjort siden stortingsvalget i 2009. Enkelte mindre endringer av reglene om beregning av frister og fastsettelse av en mer presis frist for innlevering av listeforslag, er ikke nærmere omtalt.

4.1 Regler om ansvar for opprettelse og oppdatering av manntallet

Ved endringslov 24. mai 2013 nr. 20 ble det gjort visse endringer i reglene om manntallet. Blant annet ble ansvaret for selve opprettelsen av manntallet overført fra kommunene til departementet, jf. valgloven § 2-3 første ledd. Departementet fikk også ansvar for oppdatering av manntallet på grunnlag av opplysninger fra folkeregistermyndigheten. Begrunnelsen for dette var blant annet å sikre full offentlig kontroll over manntallets innhold, og at en felles statlig manntallsløsning vil sikre at ingen velgere kan bli manntallsført flere steder.

Det ble videre tatt inn i § 2-5 første ledd bokstav a at folkeregistermyndigheten allerede 2. januar i valgåret skal opprette et foreløpig manntall til bruk for valgmyndighetene for forberedelse av valget, blant annet for kontroll av listekandidater og underskrifter på listeforslag og til å bestemme eventuelle endringer i kretsinndeling. Det ble også presisert at folkeregistermyndigheten skal overføre oppdateringer til det foreløpige manntallet og oppdateringer til manntallet per 30. juni til departementet.

Etter valgforskriften § 1 skal manntallet normalt ikke endres etter 30. juni i valgåret, med visse unntak fastsatt i bestemmelsen. Blant annet er det åpnet for at utenlandsboende også etter den tid kan søke om innføring i manntallet. Ved den nevnte endringsloven ble det imidlertid presisert i valgloven § 2-3 annet ledd at siste oppdatering av manntallet skal skje lørdag før valgdagen. Dette sikrer et entydig manntall for hele landet når valgtinget åpner.

4.2 Forenklet prosedyre for forhåndsstemmegivning i egen kommune

Ved endringslov 24. mai 2013 nr. 20 ble det gjort en del forenklinger av forhåndsstemmeprosedyren for velgere som i den ordinære forhåndsstempeperioden avlegger forhåndsstemme i et valglokale i den kommunen der de er manntallsført, jf. valgloven § 8-4. Som hovedregel skal forhåndsstemmer avgis på samme måte som på valgtinget, det vil si at velgeren vises inn i avlukket, velger stemmeseddel, bretter denne og går til stemmemottakeren. Stemmemottakeren krysser vedkommende av i manntallet og velgeren legger selv stemmeseddelen i en forseglet urne.

Dette innebærer at forhåndsstemmegivningen godkjennes samtidig med at velgeren avgir stemme, slik som ved valgtingsstemmegivning, jf. ny § 10-1a. Det innebærer også at det tidligere kravet om bruk av stemmeseddelkonvolutt ved forhåndsstemmegivning oppheves, og at stemmeseddelen stemples av stemmemottakeren før den legges i urnen, slik som ved valgtingsstemmegivning. Det ble også innført krav om minst to stemmemottakere ved slik forhåndsstemmegivning, jf. § 8-1 femte ledd. Dette for å hindre misbruk, beskytte valgfunksjonærer mot mistenkeligjøring og sikre tilliten til valgordningen.

Denne forenklete prosedyren skal bare benyttes for velgere som avgir stemme i den kommunen de er manntallsført og når stemmemottakeren har direkte kommunikasjon med det elektroniske manntallet. Hvis stemmemottakeren ikke har kommunikasjon med manntallet eller velgeren er manntallsført i en annen kommune, skal stemmeseddelen legges i stemmeseddelkonvolutt og stemmegivningen godkjennes i ettertid (jf. § 8-4 tredje og femte ledd). Valgstyret kan i særskilte tilfeller bestemme at det skal brukes stemmeseddelkonvolutt også i andre situasjoner (fjerde ledd).

Også ved stemmegivning ved bruk av stemmeseddelkonvolutt skal stemmeseddelen stemples av stemmemottakeren straks den er avgitt, før den legges i konvolutten. Stemmeseddelkonvolutten skal limes igjen før den legges sammen med valgkortet i en omslagskonvolutt. Dersom velgeren ikke er manntallsført der forhåndsstemmen avgis, skal omslagskonvolutten sendes til den kommunen velgeren er manntallsført i.

4.3 Krav til tilgjengelighet til og i valglokaler

Det het tidligere i valgforskriften §§ 26 og 30 at kommunene både ved forhånds- og valgtingsstemmegivningen skal bruke valglokaler som er lett tilgjengelige og hvor alle velgere kan ta seg inn uten å måtte be om hjelp. Det skal også være god tilgjengelighet for alle velgere inne i valglokalet.

Disse kravene ble ved endringslov 24. mai 2013 nr. 20 flyttet til valgloven § 9-3 annet ledd. Det heter der at stemmegivningen skal foregå i «egnet og tilgjengelig» lokale, og at velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp. Andre lokaler skal ikke benyttes med mindre det foreligger særlige grunner for det. Hensikten med lovendringen var å synliggjøre velgernes rettigheter, og tydeliggjøre kommunenes ansvar for tilrettelegging ved valg.

4.4 Begrensning av listekandidaters valgbarhet til stemmestyre

Etter å ha observert stortingsvalget høsten 2009 tok Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) opp praksisen med å bruke listekan-

didater – det vil si personer som står til valg på en valgliste – som medlemmer av valgstyret og stemmestyret. OSSE påpekte at dette kan føre til interessekonflikter under valgavviklingen, eller situasjoner som kan oppfattes som interessekonflikter. På denne bakgrunn ble det ved endringslov 13. mai 2011 nr. 14 innført begrensninger av listekandidaters valgbarhet til stemmestyret og adgang til å være stemmemottakere og valgfunksjonærer i valglokalene. Begrensningen skulle bare ramme personer som selv stiller til valg i det aktuelle valget, ikke politikere generelt.

Endringen ble dels gjort ved å ta inn en begrensning av kriteriene for valgbarhet til stemmestyrene i kommuneloven § 14, ettersom stemmestyrene er kommunale nemnder som formelt opprettes etter regler i kommuneloven. I § 14 nr. 4 heter det blant annet at kandidater som er oppført på en valgliste ved stortingsvalget, ikke kan velges til stemmestyremedlem i noen kommune i det fylket vedkommende stiller til valg i. Det ble også tatt inn en ny regel i valgloven § 8-2 tredje ledd om at kandidater som er oppført på valgliste ved stortingsvalget ikke kan oppnevnes til stemmemottaker i noen kommune i vedkommende fylke, og en regel i § 9-3 fjerde ledd om at de ikke kan oppnevnes til valgfunksjonærer i valglokalene i noen kommune i vedkommende fylke.

I Prop. 64 L (2010–2011) drøftet departementet om det var behov for å innføre begrensninger også av listekandidaters valgbarhet til valgstyrene. Departementet la vekt på at valgstyrene ikke har direkte kontakt med velgeren i valglokalene, og i større grad vil være tverrpolitisk sammensatt. Alle møtene i valgstyrene holdes for åpne dører slik at offentligheten har mulighet til å kontrollere hva som foregår. Departementet mente derfor at det ikke burde gjøres begrensninger i hvem som er valgbar til valgstyret.

4.5 *Krav om forsegling av valgurner mv.*

Det var tidligere fastsatt krav i valgforskriften om forsegling av urner ved forhåndsstemmegivning, men ikke noe uttrykkelig krav om forsegling av valgurner på valgdagen. Kravet i valgforskriften var at stemmestyrene skulle etablere «betryggende rutiner» for oppbevaring av innholdet i urner, og for oppbevaring og transport av valgmateriell i alle faser av valg gjennomføringen. I OSSEs rapport etter observasjonen av stortingsvalget i 2009 ble det likevel anbefalt å ta i bruk konsekvente prosedyrer for sikkerhetstiltak på valgdagen, blant annet ved krav om forsegling av valgurnene.

Ved endringslov 13. mai 2011 nr. 14 ble det tatt inn i valgloven § 9-5 sjette ledd at valgurnene som benyttes ved stemmegivningen på valgdagen, skal forsegles. Kravet innebærer at valgurnene skal være forseglet i det tidsrommet stemmegivningene pågår. Samtidig ble kravet til forsegling av valgurnene ved

forhåndsstemmegivning flyttet fra valgforskriften til en ny bestemmelse i valgloven § 8-4. Ved endringslov 24. mai 2013 nr. 20 ble bestemmelsen plassert i § 8-4 niende ledd.

Det ble også tatt inn nye regler i valgforskriften § 33 om åpning og tømning av valgurner i løpet av valgdagen. Det heter der at forseglingen av valgurnene skal brytes av minst to medlemmer av stemmestyret i fellesskap, tømmes umiddelbart over i en egnet emballasje, som er en spesiallaget farget plastsekk, som forsegles og merkes med serienummer.

5. **Elektronisk valgadministrasjonssystem (EVA), stemmegiving via Internett m.m.**

Ved stortingsvalget i 2013 tok samtlige kommuner og fylker for første gang i bruk et felles elektronisk valgadministrativt system, forkortet EVA. Dette datasystemet inneholder tre hoveddeler: 1) valgadministrativt system, 2) system for maskinell telling (skanning) av stemmesedler og 3) system for internettstemmegiving. De tre delene er integrert og kan utveksle data med hverandre. Alle valgdata og resultater finnes i det elektroniske systemet, inklusive et landsdekkende manntall. Det er staten som eier, utvikler, forvalter og drifter EVA.

Systemet ble prøvd ut i 10 kommuner og én fylkeskommune ved kommune- og fylkestingsvalget i 2011. Disse kommunene gjennomførte også forsøk med elektronisk stemmegiving og elektronisk avkryssing i manntallet på valginget.

Med hjemmel i valgloven § 15-1 er det gitt forskrifter om hhv. forsøk med internettstemmegiving og forsøk med elektronisk avkryssing i manntallet på valginget i forbindelse med stortingsvalget i 2013.

Som ledd i videreføringen av forsøket med stemmegiving via Internett har det ved stortingsvalget vært adgang til elektronisk stemmegiving i de samme 10 kommunene som deltok i forsøket i 2011, samt i ytterligere to kommuner. Det har kun vært mulig å stemme elektronisk i perioden med forhåndsstemmegivning.

Den viktigste målsettingen for forsøket med internettstemmegiving er å øke tilgjengeligheten for alle velgergrupper. Velgerne i forsøkskommunene har selv bestemt om de ville stemme via Internett eller om de ville stemme på vanlig måte med papirstemmeseddel i valglokalet. Forsøket gir mulighet for å stemme flere ganger via Internett og det er bare den sist avgitte internettstemmen som blir gjeldende. Stemmer velgeren både via Internett, og med en papirstemmeseddel på valginget, er det alltid papirstemmen som blir gjeldende.

Sikkerhetsmekanismene som ble lagt til grunn ved forsøket i 2011 er videreført og videreutviklet ved forsøket i 2013. Avansert kryptografi er benyttet i mange ledd i e-valgløsningen. Kommunal- og

regionaldepartementet har oppnevnt et eget internettvalgstyre som har hatt som formål å se til at internettstemmegivningen ved stortingsvalget har gått riktig for seg. Departementet vil sørge for at forsøk ved valget i 2013 analyseres og evalueres eksternt.

I tillegg til de 12 kommunene som er med i forsøket med internettstemmegivning ved stortingsvalget, har Oslo, Bergen og Trondheim deltatt i forsøk med elektronisk avkryssing i manntallet på valgdagen.

Ca. 100 kommuner, og samtlige fylker, har benyttet systemet for maskinell opptelling av stemmesedlene ved stortingsvalget. I praksis betyr dette at alle stemmesedler som mottas ved valget skannes ved kontrolltelling i fylkesvalgstyrene.

6. Valgoppgjøret

Fylkesvalgstyret foretar valgoppgjør for distriktsmandatene. Først fordeles mandatene mellom valglistene ved at de enkelte partienes stemmetall i det enkelte valgdistrikt deles med 1,4 – 3 – 5 – 7 osv., jf. Grunnloven § 59 annet ledd og valgloven § 11-4. Distriktsmandatene fordeles så suksessivt, først til det partiet med høyest kvotient, så til det partiet med nest høyest kvotient osv. til alle distriktsmandatene i valgdistriktet er fordelt. Når det er avgjort hvor mange distriktsmandater et parti skal ha, fordeler fylkesvalgstyret mandatene til kandidatene på listene i samsvar med loven § 11-5. Fylkesvalgstyret skal protokollere sitt valgoppgjør og sende utskrift av det til Stortinget og riksvvalgstyret. Vedlegg 1.2 til denne innstillingen viser fylkesvalgstyrenes valgoppgjør med stemmetallene for valglistene og fordelingen av distriktsmandatene.

Deretter foretar riksvvalgstyret valgoppgjør for å fordele de 19 utjevningsmandatene. Metoden for fordelingen mellom partiene fremgår av Grunnloven § 59 fjerde og femte ledd og valgloven § 11-6. Det er bare de partier som får over fire prosent av stemmene i hele landet som er med i fordelingen av utjevningsmandater (den såkalte sperregrensen), jf. Grunnloven § 59 femte ledd. Etter at det samlede antall utjevningsmandater er fordelt som beskrevet i Grunnloven § 59 fjerde ledd og valgloven § 11-6 annet ledd, skal utjevningsmandatene fordeles mellom fylkene, ett til hvert fylke, etter reglene i valgloven § 11-6 tredje ledd. Når det er avgjort hvilke partilister som får utjevningsmandater, skal riksvvalgstyret utpeke listenes utjevningsrepresentanter og samtlige vararepresentanter, jf. valgloven § 11-7. Riksvvalgstyret skal protokollere resultatet av valgoppgjøret og underrette Stortinget og fylkesvalgstyrene om dette. Videre skal riksvvalgstyret utferdige fullmakter for samtlige representanter og vararepresentanter og sende disse til Stortinget.

Riksvvalgstyret har i møte 26. september 2013 foretatt valgoppgjør for fordeling av de 19 utjev-

ningsmandatene i samsvar med valgloven § 11-6 og Grunnloven § 59. Riksvvalgstyret sendte samme dag Stortinget rapport over den fylkesvise fordelingen av utjevningsmandater for valgperioden 2013–2017. I vedlegg 1.3 til denne innstillingen er tatt inn sammendrag av riksvvalgstyrets oppgjør som viser utregningen og fordelingen av utjevningsmandatene. Av vedlegg 1.4 fremgår navnene på de valgte representantene og vararepresentantene ifølge fylkesvalgstyrenes og riksvvalgstyrets oppgjør, ordnet fylkesvis.

7. Komiteens merknader

7.1 Generelle merknader

Komiteen viser til at en rasjonell, effektiv og korrekt valgavvikling i samsvar med valglovgivningen er en forutsetning for å opprettholde befolkningens tillit til vår valgordning. Et omfattende valgadministrativt apparat over hele landet sørger for å forberede, gjennomføre og bidra til kontroll av stortingsvalget. For å redusere risikoen for feil under tilretteleggingen og gjennomføringen av valget kreves det kvalitet i alle ledd. Derfor stilles det store krav til informasjon, opplæring og organisering av arbeidet.

Komiteen viser til at helhetsinntrykket av valget er at det har vært gjennomført på en god og effektiv måte i kommunene, og at fylkesvalgstyrene har utført en grundig kontroll med valgstyrene.

Komiteen vil likevel peke på at det ser ut til å være til dels betydelige kvalitetsforskjeller mellom kommunene, også mellom stemmekretsene i kommunene, med hensyn til måten valget er gjennomført på. Dette indikerer at opplæringen av valgfunksjonærene må bli enda bedre. Det må bli større bevissthet om konsekvensene av feil. Selv tilsynelatende små feil kan, hvis de blir mange nok, få konsekvenser for gyldigheten av valget i fylker hvor det er små marginer mellom mandatene. I tillegg er det viktig å ha fokus på faktorer som kan muliggjøre valgfusk av enhver art. Derfor er det viktig at kommunene sørger for god bemanning og tilstrekkelig opplæring av de involverte i valgarbeidet.

Komiteen antar at innføringen av det elektroniske valgadministrative systemet, forkortet EVA, i samtlige kommuner og fylker har stilt ekstra store krav til opplæring i forbindelse med dette valget, og komiteen har merket seg at det har vært iverksatt et omfattende opplæringsprogram. Kommunal- og regionaldepartementet er ansvarlig for systemopplæringen vedrørende EVA.

Komiteen viser til statistikk i vedlegg 1.5 A over godkjente og forkastede stemmegivninger og stemmesedler. Komiteen har merket seg at det er stor variasjon fra kommune til kommune når det gjelder antall forkastede stemmer. Fylkesvalgstyrene har ved sin kontrolltelling rettet mange tellefeil i kommunene. Av fylkesvalgstyrenes møtebøker fremgår

det også at fylkesvalgstyrene har rettet en rekke feil som valgstyrene har gjort i forbindelse med prøvingen av stemmesedlene. Enkelte feil har det ikke vært mulig for fylkesvalgstyret å rette, som for eksempel feilregistreringer i EVA. Slike feil har ikke hatt betydning for valgoppgjøret.

7.2 Valgadministrativt system – EVA

Komiteen er innforstått med at det har vært en krevende prosess å utvikle det nye elektroniske valgadministrative systemet (EVA) og få det til å fungere etter hensikten, både hva angår brukervennlighet, effektivitet og pålitelighet. Det er brukt betydelige økonomiske ressurser, og det er grunn til å ha høye forventninger til systemets funksjonalitet.

Komiteen har merket seg uttalelser fra flere fylkesvalgstyret om gode erfaringer med EVA, men det er også påpekt flere systemfeil og kilder til feilregistreringer.

Samtlige kommuner har benyttet elektronisk avkryssing i manntallet ved forhåndsstemmegivningen. Til sammen 15 kommuner har også brukt elektronisk manntallavkryssing på valgtinget, hvor bl.a. skanning av strekkoden på valgkortet gir en effektiv og sikker registrering. Det fremgår imidlertid av møtebøkene at datasvikt førte til visse problemer med manntallsregistreringen i noen stemmekretser.

For eksempel fremgår det av merknader i møteboken til Valgstyret i Oslo at 17 stemmestyre har oppgitt at feil på datamaskinen, dataprogrammet eller brudd i nettilgangen gjorde at forsøk på avkryssinger i det elektroniske manntallet ikke ble registrert. Dette resulterte i et avvik mellom godkjente stemmegivninger og registrerte stemmesedler. Et annet eksempel på en kilde til feilregistrering ved avkryssing i det elektroniske manntallet er at valgfunksjonæren har logget seg inn i EVA med feil «rolle», for eksempel som forhåndsstemmemottaker eller som funksjonær ved et annet stemmested. Dette medførte at vedkommende funksjonærs avkryssinger i manntallet ble registrert på et annet stemmested enn der stemmen ble mottatt, eller ble registrert som forhåndsstemmegivninger selv om de ble avgitt på valgtinget.

Komiteen viser til merknad fra et fylkesvalgstyre om at det er et ønske fra mange kommuner om «bedre opplæring når det kommer nye system som EVA. Opplæringen blir opplevd som for teknisk, og flere kommuner hadde ikke forstått hvordan de skulle sende valgmaterieell med strekkodelapp». Komiteen ber departementet følge opp dette.

Komiteen viser til protokoll fra møte 11. september 2013 i Valgstyret i Oslo hvor valgstyret ber Kommunal- og regionaldepartementet om at det gjennomføres en ekstern evaluering av bruken av det nye elektroniske valgadministrative systemet (EVA)

i kommunene og fylkene ved gjennomføring av stortings- og sametingsvalget 2013.

Komiteen viser til at departementet ifølge Prop. 52 L (2012–2013) vil sørge for at forsøk i forbindelse med valget i 2013 analyseres og evalueres eksternt. Komiteen mener at også den øvrige delen av det valgadministrative systemet, inkludert opplæringsprogrammet, bør evalueres, slik at en får et best mulig grunnlag for å foreta nødvendig utbedring og kvalitetssikring før neste valg.

7.3 Nye møtebøker

Komiteen viser til valgloven § 10-7 som fastsetter at stemmestyrene, valgstyrene og fylkesvalgstyrene skal føre protokoll i forbindelse med valg gjennomføringen, på grunnlag av formularer fastsatt av departementet, jf. valgforskriften § 41.

Valgstyrenes møtebøker er en rapport som hentes rett ut fra EVA, det samme er fylkesvalgstyrets møtebok del 2. Del 1 av fylkesvalgstyrets møtebok, som er legalitetskontrollen av valggjennomføringen, fylles ut manuelt av det enkelte fylkesvalgstyre på bakgrunn av informasjon innhentet fra EVA eller valgstyrenes møtebøker, som fylkesvalgstyret har mottatt fra kommunene.

Komiteen vil i denne forbindelse påpeke at det er viktig at stemmestyrene i valgkretsene rapporterer og begrunner i møteboken eventuelle avvik etter hvert som de oppstår. Og det er også viktig at det fremgår av merknadene i møteboken hva som er gjort for å rette og/eller kontrollere dette ytterligere. Komiteen har registrert påpekninger fra valgstyret og fylkesvalgstyret om at det er for liten plass til å skrive inn forklaringer i merknadsfeltene i EVA. Dette er åpenbart uheldig, og må rettes opp.

I valgstyrenes møtebøker skal antall kryss i manntallet avstemmes mot avgitte stemmer, og avvik skal grunngis. Flere steder har dette ikke blitt gjort. Komiteen understreker viktigheten av at dette gjennomføres.

I fylkesvalgstyrenes møtebøker, som ligger til grunn for Stortingets kontroll med valget, er det i del 2 B1 en oversikt over antall forkastede stemmegivninger og forkastelsesgrunnene. Men rapporteringen fra valgstyrene om antall godkjente stemmegivninger (kryss i manntallet), er ikke tatt med i formularet for den gjeldende utgaven av fylkesvalgstyrets møtebok. Avvik mellom antall godkjente stemmegivninger og antall stemmesedler registrert i kommunene er en viktig feilindikator, og utgjør et sentralt utgangspunkt for Stortingets kontrollarbeid. Komiteen mener derfor at departementet bør tilrettelegge bedre for denne delen av Stortingets kontroll ved å ta inn i formularet for fylkesvalgstyrets møtebok del 2, rapport over både godkjente og forkastede stemmegivninger pr. kommune og totalt for fylket. Dermed vil

eventuelle avvik mellom antall kryss i manntallet og stemmesedler bli bedre synliggjort også for fylkesvalgstyrene. Det bør også legges opp til at fylkesvalgstyrene må kontrollere om det er betydelige avvik mellom godkjente stemmegivninger og registrerte stemmesedler, og i så fall registrere mulige årsaker og kommentere dette i møtebøkene.

Komiteen ser at det er stor variasjon med hensyn til hvordan fylkesvalgstyrene fyller ut møtebokens del 1. Komiteen ber derfor departementet om å sørge for at fylkesvalgstyrene får nødvendig informasjon om hvordan fylkesvalgstyrets møtebok del 1 skal utfylles for å gi tilstrekkelig oversikt over den kontroll som fylkesvalgstyret har foretatt.

7.4 Organisering av stemmegivningen i valglokalet

Komiteen har ved gjennomgåelsen av fylkesvalgstyrenes møtebøker registrert at manglende oppføring i manntallet er den hyppigste årsaken til forkastelse av stemmegivninger. Velgere som vil stemme i en annen kommune enn der de er manntallsført, må innenlands sørge for å forhåndsstemme senest siste fredag før valgdagen. Komiteen viser til merknad fra et fylkesvalgstyre om at det likevel er mange som på valgdagen møter opp for å avgi stemme i en annen kommune enn der de er manntallsført, for eksempel soldater og studenter, med den følgen at de ikke får stemt. Komiteen understreker viktigheten av god informasjon om forhåndsstemmegivningen og om hvor stemme kan avgis, også til studenter og soldater, og ber departementet sikre at slik informasjon finnes lett tilgjengelig på studiesteder og tjenestesteder i Forsvaret.

Komiteen viser til at det i valghåndboken (oppdatert 24. juni 2013) påpekes følgende:

«Avvik mellom kryss i manntallet og antall stemmesedler i urnen skal *ikke* forekomme. Det antas at den vesentligste årsaken til slike feil skyldes manglende oppmerksomhet fra stemmemottaker.»

Komiteen har merket seg at det i alle fylker er mange kommuner hvor det er registrert avvik mellom antall godkjente stemmegivninger (kryss i manntallet) og totalt antall stemmesedler (godkjente, forkastede og blanke). Den hyppigste forklaringen som oppgis er at stemmemottaker har glemt å krysse av i manntallet i forbindelse med at velgeren legger stemmeseddelen i urnen, med andre ord manglende oppmerksomhet. Komiteen har også merket seg at når valgstyrene i ettertid skal prøve om vilkårene for godkjenning av stemmegivninger er til stede, forekommer det ikke sjelden at man glemmer å krysse av i manntallet, for eksempel ved prøving av fremmedstemmer og stemmer i særskilt omslag. Komiteen har også sett flere eksempler på at den

manuelle avkryssingen i manntallet ikke er registrert i EVA. Som påpekt ovenfor har også ulike datafeil ført til manglende avkryssing i det elektroniske manntallet.

En vanlig forklaring på noe av avviket mellom godkjente stemmegivninger og antall stemmesedler i en kommune er at velgeren har lagt flere stemmesedler i urnen. Også ved dette valget er det registrert mange tilfeller hvor blanke stemmesedler trolig har blitt benyttet som «omslag» for en stemmeseddel med partinavn, med den følge at sistnevnte seddel må forkastes fordi den mangler offentlig stempel, jf. valgloven § 10-1 første ledd bokstav a.

Komiteen viser til at manglende stempel på stemmeseddelen er den forkastelsesgrunnen for stemmesedler som forekommer oftest. Ved forrige valg ble 1 343 valgtingsstemmer forkastet fordi de manglet offentlig stempel. Tilsvarende tall ved dette valget er 1 603, jf. tabellen i vedlegg 1.5 B. Manglende stempel kan skyldes at valgfunksjonæren har glemt å stemple, eller som nevnt ovenfor, at velgeren har lagt flere stemmesedler inne i hverandre, slik at bare den ytterste blir stemplet. Dette kan føre til at den stemmen velgeren ønsket å avgi, ikke blir talt, noe komiteen ser som alvorlig. Komiteen ber departementet sørge for at det er god og tydelig informasjon i stemmelokalene om hvordan stemmegivningen må skje for å unngå slike problemer.

Fylkesvalgstyrene melder også om at stemmesedlene kan være stemplet så svakt at stemplet så å si ikke er synlig, noe som kan føre til at en stemmeseddel som skulle vært gyldig, blir forkastet. Ved fylkesvalgstyrenes skanning av stemmesedlene under kontrolltelling er det mulig å oppdage sedler med svakt stempel, slik at disse likevel kan godkjennes. I en kommune ble nærmere 5 prosent av stemmesedlene forkastet av denne grunn, men dette ble oppdaget av fylkesvalgstyret, og stemmesedlene ble godkjent. Komiteen mener at slike feil skal være unødvendige.

Årets valg er det første hvor ny fremgangsmåte for forhåndsstemming i egen kommune gjelder, jf. valgloven § 8-4 annet ledd (se nærmere omtale i punkt 4.2 ovenfor). Forhåndsstemmen skal som hovedregel stemples og legges rett i urnen. Men dersom velgeren ikke er manntallsført på stemmestedet, skal stemmeseddelen stemples og legges i stemmeseddelkonvolutt, som så legges i en omslagskonvolutt og sendes til velgerens hjemkommune. Komiteen har registrert eksempler på at forhåndsstemmer som skulle vært sendt til andre kommuner, i noen tilfeller er blitt lagt rett i urnen, noe som kan ha sammenheng med sammenblanding med de nye rutinene for forhåndsstemming i egen kommune.

Komiteen vil påpeke at uoppmerksomhet og slurv av valgfunksjonæren i stemmelokalet lett får

svært uheldige konsekvenser. Unnlatt avkryssing i manntallet kan føre til at velgere som ikke er manntallsført i kommunen får godkjent sin stemme, eller at velgere får godkjent mer enn én stemme. Feil avkryssing i manntallet kan medføre at en manntallsført velger ikke får godkjent sin stemmegivning. Manglende stempel fører til at stemmeseddelen må forkastes.

Komiteen mener at det må være nulltoleranse for svikt i de grunnleggende handlingene som ifølge valgloven § 9-5 skal gjennomføres av stemmestyret: Avkryssing i manntallet og stempling av stemmeseddelen. Elektronisk avkryssing i manntallet er forventet å bidra til å redusere risikoen for feil avkryssing, forutsatt at det elektroniske systemet fungerer slik det skal. Det er velgeren selv som legger stemmeseddelen i urnen, men valgfunksjonæren skal være påpasselig med å overvåke denne handlingen og protokollere eventuelle uregelmessigheter.

Komiteen viser til at valgloven ikke inneholder bestemmelser om logistikken i valglokalet, det er opp til valgstyrene å bestemme dette. Ikke desto mindre er det nødvendig at valgstyrene sørger for et gjennomtenkt oppsett av valglokalet, hvor velgeren ledes gjennom stemmegivningens ulike trinn på en slik måte at feil kan unngås. Komiteen vil i denne forbindelse understreke at det er et absolutt krav at velgeren skal få velge stemmeseddel på et sted i valglokalet som er avskjermet for innsyn fra andre.

Komiteen ser også alvorlig på at det har forekommet at stemmesedler fra samtlige valgsteder ikke har vært tilgjengelig i alle stemmeavluksene/stemmeseddelbordene i valglokalet til enhver tid, slik dette bl.a. fremkommer i klagene fra henholdsvis Fabrice Caline, Narve Tveiten, Steinar Tronhus og partiet Rødt v/partisekretær Mari Eifring, se vedlegg 1.1 til denne innstillingen. Det er viktig at valgfunksjonærene påser at det ikke mangler stemmesedler for enkelte valgsteder.

Komiteen viser til at valg gjennomføringen er avhengig av en stor innsats av frivillige valgfunksjonærer. De fleste gjør en god jobb, men mye kan og må forbedres.

Komiteen mener at en nøkkelfaktor for en korrekt, sikker og effektiv avvikling av stemmegivningen i valglokalene er god opplæring av valgfunksjonærer og stemmestyre. Det enkelte stemmestyre må ha tilstrekkelig kunnskap om valgregelverket for å kunne ta stilling til hvordan en stemmegivning skal håndteres når velgeren ikke tilhører «normalkategorien» som både står i manntallet og har med valgkort og legitimasjon.

Komiteen vil understreke at gode rutiner må innprentes, slik at det ikke svikter i de selvfolgelige, enkle handlinger som å sjekke at en stemmeseddel har tydelig stempel før velgeren får legge den i urnen.

Som et virkemiddel for å bedre rutinene påpeker et fylkesvalgstyre at det bør utarbeides «en sjekklister fra A til Å».

Som nevnt innledningsvis mener komiteen at opplæringen av valgfunksjonærene må bli bedre. Kommunene er ansvarlige for dette, men departementet må sørge for at kommunene har tilgang til god og tydelig informasjon som er tilpasset de ulike valgmedarbeideres funksjoner. Et fylkesvalgstyre påpeker at kommunene må gjøres tydelig oppmerksom på de ulike endringene som er kommet i valgregelverket, hvilket etter komiteens mening må være en selvfølge.

7.5 Pakking og oppbevaring av stemmesedler

Komiteen viser til at riktig pakking og tilrettelegging av stemmesedlene fra valgstyrenes side er en forutsetning for å unngå unødvendig merarbeid for fylkesvalgstyrene, som ellers vil kunne få problemer med å skille ulike stemmetyper fra hverandre. For at skanningen av stemmesedlene ved fylkesvalgstyrenes kontrolltelling skal bli mest mulig effektiv, er det derfor viktig med opplæring i gode rutiner både for pakking og mottak av stemmesedler, slik at tilretteleggingen for skanningen kan foregå på en optimal og korrekt måte.

Komiteen viser videre til valgloven § 9-8 som slår fast at alt valgmateriellet skal oppbevares og transporteres på en betryggende måte. Nærmere regler om oppbevaring og transport er fastsatt i valgloven §§ 29 a og 34. Valgstyret har plikt til å sørge for betryggende rutiner på dette området, bl.a. skal valgmateriellet forsegles dersom det i perioder ikke er under direkte oppsyn av valgmyndighetene. Komiteen finner det således svært alvorlig at et fylkesvalgstyre har bemerket at én kommune ikke hadde pakket sedlene forsvarlig og at flere kommuner hadde unnlatt å forsegle forsendelsen. Komiteen mener at kommunene må innskjerpe rutinene på dette området.

7.6 Problemstillinger knyttet til forhåndsstemmegivning

Etter valgloven § 10-1 første ledd bokstav g kan en forhåndsstemmegivning avgitt ved bruk av stemmeseddelkonvolutt bare godkjennes dersom den er kommet inn til valgstyret senest kl. 21 på valgdagen. Denne fristen har særlig betydning for forhåndsstemmegivninger avgitt i utlandet eller i andre kommuner enn der velgeren er manntallsført.

Ifølge tall ført i fylkesvalgstyrenes møtebøker, som er det som registreres i EVA og i den offisielle statistikken over godkjente og forkastede stemmegivninger, er det på landsbasis forkastet 62 forhåndsstemmegivninger fordi de kom for sent inn til valgstyret (jf. vedlegg 1.5 B). Det er imidlertid liten tvil

om at det i realiteten er forkastet langt flere forhåndsstemmegivninger på dette grunnlaget.

Kommunal- og regionaldepartementet sendte 24. september 2013 en redegjørelse til riksgvalgstyret vedrørende de mange for sent innkomne forhåndsstemmegivningene. Redegjørelsen med vedlegg ble også sendt til den forberedende fullmaktskomité, og er vedlagt innstillingen her (vedlegg 1.8).

Grunnlaget for departementets redegjørelse er en spørreundersøkelse som departementet gjennomførte i alle kommuner i tidsrommet 18.–19. september 2013, der valgstyrene ble bedt om å svare på om de hadde mottatt forhåndsstemmegivninger for sent til at de kunne telles med i valgoppgjøret. Til sammen 376 kommuner svarte på undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på ca. 88.

Resultatet av spørreundersøkelsen viser at det på landsbasis – i de 376 kommunene som svarte – ble mottatt til sammen 1 653 forhåndsstemmegivninger etter fristen 9. september kl. 21. Ettersom ikke alle kommunene svarte, er det reelle antallet sannsynligvis enda høyere. Men i fylkesvalgstyrenes møtebøker, som ligger til grunn for statistikken over forkastete stemmegivninger inntatt i vedlegg 1.5 B, er det bare registrert til sammen 62 slike forkastelser. Det vil si at det er forkastet over 1 600 for sent innkomne forhåndsstemmegivninger som ikke er registrert i statistikken over forkastete stemmegivninger basert på tall fra EVA.

Kommunal- og regionaldepartementet har gjennomført beregninger som viser at de forkastete forhåndsstemmegivningene uansett ikke ville hatt betydning for valgresultatet (se vedlegg 1.8.4 til denne innstillingen). Riksgvalgstyret har sluttet seg til denne vurderingen. Komiteen viser til departementets beregninger og riksgvalgstyrets tilslutning til disse, og mener de for sent innkomne forhåndsstemmegivningene ikke har hatt innflytelse på utfallet av valget, jf. valgloven § 13-3 tredje ledd.

Komiteen finner likevel at antallet for sent innkomne forhåndsstemmegivninger er uakseptabelt høyt. Det er lett å se for seg at et så stort antall stemmegivninger kunne hatt betydning for valgresultatet i noen fylker dersom marginene hadde vært mindre.

Opplysninger i det materialet komiteen har fått tilsendt, tyder på at hovedårsaken til de mange for sent innkomne stemmegivningene er svikt hos avsenderne, selv om en del også kan tilskrives forsinkelser i postgangen i forhold til det som kan forventes. En del forsendelser har vært mangelfullt adressert, noe som har medført feilsortering og forsinkelser. En del forsendelser ble innlevert for sent til at de kunne nå frem til mottakerkommunen innen fristen. Etter valgforskriften § 27 niende ledd skal forhåndsstemmegivningene sendes «som A-post eller på raskere måte». Etter det som kom frem i Kommunal- og

regionaldepartementets spørreundersøkelse har svært få kommuner brukt raskere forsendelsesmåter enn A-post, selv for forhåndsstemmegivninger mottatt fredag 6. september. Etter komiteens mening tyder dette på at det i mange tilfeller er vist for dårlig skjønn når det gjelder valg av forsendelsesmåte og hvor raskt forsendelsene realistisk sett ville komme frem. Fra fylkesvalgstyret i Buskerud er det også rapportert om at noen kommuner har mottatt forhåndsstemmegivninger for sent fordi avsenderkommunen har benyttet B-post, noe komiteen finner helt uholdbart.

Komiteen vil påpeke at det også ved tidligere stortingsvalg har vært et stort antall for sent innkomne forhåndsstemmegivninger, noe den forberedende fullmaktskomité også tidligere har bemerket. I vedlegg 1 til Innst. S. nr. 1 (2005–2006) viste komiteen til at det ved valget i 2005 var forkastet 171 for sent innkomne forhåndsstemmegivninger i Nordland, 68 i Hedmark og 271 i Oslo, og uttalte:

«Komiteen viser til at valglovens siste frist for å avgi forhåndsstemme er siste fredag før valget, og at forhåndsstemmer må komme frem til valgstyret i den kommune hvor velgeren er manntallsført, senest valgdagen kl. 20. [] Komiteen har registrert at forholdsvis mange forhåndsstemmer er blitt forkastet ved valget i år fordi de kom inn til valgstyret senere enn valgdagen kl. 20. Komiteen finner dette svært uheldig. Utgangspunktet må være at velgere som avgir forhåndsstemme på lovlig tidspunkt, skal vite at stemmegivningen kommer tidnok frem.»

På bakgrunn av komiteens merknader drøftet departementet i Ot.prp. nr. 24 (2006–2007) om fristen for å avgi forhåndsstemme burde fremskyndes, for eksempel til siste torsdag før valgdagen, eller om fristen for når avgitte forhåndsstemmer må være valgstyret i hende, burde forlenges. Departementet gikk ikke inn for å endre disse fristene, av hensyn til at velgernes mulighet til å stemme ikke bør avgrenses mer enn nødvendig og for at valgresultatet skal bli klart raskt. Departementet mente at problemet med for sent innkomne forhåndsstemmegivninger i det vesentlige kunne unngås ved å stille krav om at de skal forsendes med A-post, jf. departementets uttalelser i proposisjonen punkt 4.1.4:

«Ut frå dei tilbakemeldingane som har komme i høyringa, er det mykje som tyder på at talet på forkasta førehandsrøystegivingar vil bli redusert mykje dersom alle røystegivingane blir sende med A-post. Departementet finn grunn til å understreke at høvet veljarane har til å førehandsrøyste, ikkje bør avgrensaast meir enn det som er nødvendig for at førehandsrøystegivingane skal komme fram i tide til å kunne godkjennast. []

Departementet har på bakgrunn av dette komme til at det i denne omgangen verken bør skje ein reduksjon i førehandsrøysteperioden, eller ei utviding av fristen for når førehandsrøystegivingane må ha kom-

me fram til valstyret, for å kunne godkjennast. I staden bør det stå i forskrifta at alle førehandsrøystegivingane skal sendast som A-post. I tillegg vil departementet ta kontakt med Posten føre valet i 2007 og be om ei oversikt over på kva for poststrekningar det kan vere problematisk å få førehandsrøystegivingar som er gitt på fredag, fram til heimkommunen til veljaren innan valdagen måndag. Denne oversikta vil bli distribuert til kommunane, slik at dei om nødvendig kan sende røystegivingane som ekspresspost. Saman med gode rutinar for røystemottaket og framsendinga av røystegivingane bør dette tiltaket føre til ein betydeleg reduksjon i talet på røystegivingar som kjem for seint fram til å kunne godkjennast.»

Kontroll- og konstitusjonskomiteen hadde ingen særskilte merknader til dette i Innst. O nr. 53 (2006–2007). I 2007 ble det i valgforskriften § 27 tatt inn krav om at forhåndsstemmegivninger den siste uken av forhåndsstemmeperioden skal sendes til velgerens hjemkommune hver dag, og at de skal sendes «som A-post eller på raskere måte». Og ved lov 8. mai 2009 nr. 26 ble fristen for når forhåndsstemmegivningene må være mottatt av valgstyret, endret fra kl. 20 til kl. 21 på valgdagen, i tråd med forlenget åpningstid for valglokalene.

Etter komiteens mening har departementets forutsetning om at antall for sent innkomne forhåndsstemmegivninger kan reduseres betydelig ved å stille krav om forsendelse med A-post eller på raskere måte, ikke slått til. Selv om langt de fleste kommunene oppgir å ha brukt A-post, har et urovekkende høyt antall forhåndsstemmegivninger kommet for sent inn. Etter komiteens mening bør det derfor stilles enda klarere krav til forsendelsen av forhåndsstemmer. Det bør ytterligere presiseres at stemmemottaker har ansvar for å sende forhåndsstemmene til rette kommune og til å velge en forsendelsesmåte som gir stor grad av sikkerhet for at stemmegivningene vil være fremme før fristen, om nødvendig ved at det brukes ekspresspost eller bud ved forsendelse av forhåndsstemmer tett opp mot valgdagen. Komiteen ber departementet vurdere om det bør gis regler om dette for eksempel i forskrift.

Komiteen vil også vise til at riksgvalgstyret i møte 26. september 2013 bemerket følgende:

«Riksgvalgstyret forutsetter at det gjennomføres en evaluering av både regelverk og rutiner, og at det på bakgrunn av dette foreslås tiltak for å sikre at forhåndsstemmer avgitt utenfor egen kommune blir tatt med i valgoppgjøret.»

Komiteen støtter dette. For øvrig ser komiteen positivt på at departementet har signalisert at det vil «se på om det bør gjøres endringer i rutinene for sending av stemmer», jf. Kommunal- og regionaldepartementets brev 24. september 2013 til riksgvalgstyret (vedlegg 1.8 til denne innstillingen).

Komiteen vil også påpeke at det er svært uheldig at et så stort antall forkastelser har falt utenfor statistikken i EVA over godkjente og forkastede stemmegivninger. Det gir dårlig oversikt over omfanget av forkastelser på grunn av at stemmegivningene har kommet for sent inn, og kan gi inntrykk av at problemet forsøkes skjult.

En mulig årsak til dette er at valgstyret slutfører sin møtebok så raskt etter valgtinget at det ikke har mottatt noen for sent innkomne forhåndsstemmegivninger før møteboken og annet valgmaterieell sendes til fylkesvalgstyret. Og etter det komiteen har fått opplyst, er det ingen rutine for at valgstyrene orienterer fylkesvalgstyrene om forhåndsstemmegivninger som er mottatt og forkastet etter oversendelse av valgmaterieellet. Noen valgstyrene har gitt slik orientering, og noen fylkesvalgstyrene har oppgitt dette i merknadsform i sine møtebøker, blant annet fylkesvalgstyret i Møre og Romsdal (7 forkastelser) og i Nordland (13 forkastelser). Men langt de fleste slike forkastelser ble først avdekket ved at departementet gjennomførte en særskilt spørreundersøkelse om dette i alle kommuner.

Det er dessuten ingen rubrikk for forkastede stemmegivninger i fylkesvalgstyrets møtebok punkt D «Fylkeskommunens endelige opptelling». Det har antakelig medført at selv i de tilfellene der fylkesvalgstyret har blitt orientert om innkomne stemmegivninger etter at valgstyret har avgitt sin møtebok, har ikke dette blitt registrert i fylkesvalgstyrets møtebok på en måte som gir utslag i statistikken over forkastede stemmegivninger. Dette gjelder også i Oslo kommune, der Valgstyret i Oslo i samme møte som møteboken ble avgitt, protokollførte forkastelse av 131 for sent innkomne forhåndsstemmegivninger, uten at dette ble registrert i møteboken.

Komiteen ser det som viktig at alle forkastelser så langt det er mulig blir registrert og fremgår av den offisielle statistikken som ligger til grunn for kontrollen med stortingsvalget. Et så stort antall forkastelser som er avdekket gjennom Kommunal- og regionaldepartementets spørreundersøkelse, kunne hatt betydning for valgresultatet dersom marginene hadde vært mindre. For øvrig indikerer et så stort antall forkastelser at det har skjedd systematiske feil som må rettes opp til neste stortingsvalg.

Komiteen vil derfor be departementet sørge for at det etableres bedre rutiner for registrering av for sent innkomne forhåndsstemmegivninger, og rapportering av dette til fylkesvalgstyrene. Om nødvendig bør også møtebøkene endres slik at fylkesvalgstyrene kan registrere dette som ledd i sin endelige opptelling. Forkastelser av for sent innkomne forhåndsstemmegivninger bør i det minste registreres frem til fylkesvalgstyret avgir sin møtebok.

7.7 Retting av stemmesedlene

Komiteen viser til at i henhold til valgloven § 7-2 første ledd kan velgeren endre rekkefølgen på kandidatene ved stortingsvalg ved å sette et nummer ved kandidatnavnet. Velgeren kan dessuten stryke kandidatnavn «ved å gå frem som angitt på stemmeseddelen». I praksis betyr det at velgeren krysser av i en rute bak kandidatnavnet. Komiteen viser videre til at ved kommune- og fylkestingsvalg er det ikke tillatt å stryke kandidatene, men ifølge valgloven § 7-2 annet ledd kan velgeren «gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme. Dette gjøres ved å sette et merke ved kandidatens navn».

Som en følge av de ulike reglene om personvalg ved hhv. kommunestyrevalg / fylkestingsvalg og stortingsvalg er stemmesedlene ikke likt utformet. Standardiserte krav til stemmeseddelen utforming fremgår av valgforskriften § 19 sjuende og niende ledd, som lyder:

«(7) På stemmesedler til fylkestingsvalg og kommunestyrevalg skal det trykkes en kolonne med ruter til bruk for å gi personstemmer. Kolonnen skal plasseres til venstre for kandidatens navn og ha overskriften «Personstemme» eller «Personrøyst».

(9) På stemmesedler til stortingsvalg skal det av veiledningen framgå følgende: a) hvordan velgeren endrer rekkefølgen på kandidatene, og b) at dersom velgeren ønsker å stryke ett eller flere kandidatnavn, så må det skje ved å sette et merke i ruten til høyre for kandidatnavnet(ene).»

Komiteen erfarer, bl.a. på bakgrunn av saksfremlegg til fylkesvalgstyret i Buskerud, at det i likhet med ved forrige stortingsvalg skal ha forekommet at velgere har misforstått hvordan de skulle endre på stemmeseddelen, noe som kan ha ført til at rettingen enten ikke er blitt godkjent, eller at resultatet faktisk ble det motsatte av hva velgeren ønsket. Komiteen viser til at dette kan skyldes ulik utforming av stemmeseddelen til henholdsvis stortingsvalget og fylkestings- og kommunestyrevalget.

Komiteen viser til at spørsmålet om fremgangsmåten ved retting av stemmesedler ved stortingsvalg ble tatt opp av den forrige fullmaktskomiteen i Innst. 1 S (2009–2010), vedlegg 1 innstilling fra den forberedende fullmaktskomité, under punkt 6.5, hvor komiteen «ber departementet vurdere hvordan utformingen av stemmeseddelen kan endres slik at man unngår enhver tvil om hvordan velgerne skal gå frem når de retter på stemmeseddelen.» Problemstillingen ble også tatt opp av kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 267 L (2012–2013) side 22 ved behandlingen av Prop. 52 L (2012–2013). Kontroll- og konstitusjonskomiteen viste til fullmaktskomiteens innstilling i tillegg til å uttrykke følgende:

«Vidare er det etter komiteens syn viktig at regelverket er enkelt å forstå og at veljarane lett kan få til-

gjenge til informasjon om kor tid, kvar og korleis ein skal røysta. Dette vil, for å illustrera, medføra at reglar for personrøyst ved stortingsval vert tilsvarende som ved val til kommunestyre og fylkesting. Komiteen sluttar seg på denne bakgrunn til departementet si vurdering av at det er føremålstenleg med mest mogleg lik utforming av røystesetlar.»

På denne bakgrunn sendte komiteen 20. september 2013 brev til kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete hvor det ble bedt om en uttalelse om hvordan dette er fulgt opp fra departementets side. Komiteens brev og svarbrevet fra Kommunal- og regionaldepartementet av 25. september 2013 er vedlagt innstillingen, jf. vedlegg 1.7 og 1.8.

I svarbrevet uttaler departementet bl.a. følgende:

«Departementet har de siste årene jobbet med utformingen av stemmeseddelen slik at denne skal være mest mulig lik for velgere ved hvert valg. Så langt det lar seg gjøre har stemmeseddelen blitt utformet slik at velgeren retter på samme måte på stemmeseddelen, men siden personvalgordningen er forskjellig ved ulike valg må også dette gjenspeiles på stemmeseddelen.»

Videre i brevet beskriver departementet nærmere de ulike personvalgreglene ved stortingsvalg og fylkestings- og kommunestyrevalg og utformingen av stemmesedlene med bakgrunn i dette. Departementet viser til at det på stemmesedlene er trykket opp en kort og oversiktlig veiledning til velgeren for hvordan man går frem for å rette. For at stemmesedlene skal kunne telles elektronisk, må velgerne gjøre endringer i fastsatte kolonner/ruter på stemmeseddelen. Andre endringer enn disse sees det bort fra. Departementet konstaterer følgende:

«Med dagens personvalgregler ved stortingsvalg, kan ikke måten å rette stemmesedlene på gjøres mer lik, med unntak av måten å stryke kandidater på ved stortingsvalg. Det kan for eksempel strykes ved å sette en strek over kandidatens navn. Som vi viste til i Ot.prp. nr. 44 (2004-2005) er det knyttet problemer til tolkning av denne måten å rette på. I tillegg gjør den elektroniske opptellingen av stemmesedler dette vanskelig. Departementet ser at dette kunne ha vært bedre omtalt i Prop. 64 L (2010-2011).»

Komiteen tar departementets brev til orientering. Komiteen viser til at stemmesedlene har ulik utforming ved ulike valg som følge av forskjellige personvalgregler. Dette har medført at det har oppstått misforståelser hos en rekke velgere om hvordan de skulle gjøre rettinger på stemmesedlene.

Komiteen vil be departementet ved fremtidige valg bidra til at stemmesedlene utformes slik at velgerne ikke skal sette kryss for personstemme ved kommunestyre- og fylkestingsvalg og kryss for stryking ved stortingsvalg.

7.8 Informasjon til velgerne

Komiteen viser til at til tross for utstrakt opplysningsvirksomhet i forbindelse med valget, viser det seg at mange velgere ikke har fått med seg sentral informasjon om for eksempel manntallsregistrering og fremgangsmåten for endring av stemmeseddelen. Komiteen viser til merknad fra et fylkesvalgstyre om at det bør kjøres kampanjer gjennom media om disse temaene. Komiteen er generelt av den oppfatning at velgernes informasjonsbehov ikke må undervurderes, og oppfordrer til kreativ og målrettet satsing på informasjon foran neste valg. Komiteen viser for øvrig til merknaden fra kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 267 L (2012–2013), sitert ovenfor under punkt 7.7., om at velgerne må ha lett tilgang til informasjon om når, hvor og hvordan man skal stemme.

8. Komiteens tilråding

Komiteen viser til det som er uttalt foran, og råår den ordinære fullmaktskomité til å rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene fra valgdistriktene Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark *godkjennes*.

Oslo, i den forberedende fullmaktskomité,
den 27. september 2013

Bendiks H. Arnesen

leder

Vedlegg 1.1**Riksvalgstyrets avgjørelser i klagesaker****1. Klage fra Gunnar Pettersen – Hamar kommune*****Bakgrunnen for klagen***

Gunnar Pettersen har i e-post av 5. september klaget på gjennomføringen av forhåndsstemmegivningen i Hamar rådhus.

Klagen lyder:

«For tre dager siden var jeg på Hamar rådhus for å avgi stemme ved Stortingsvalget dette år. Jeg tror Hamar kommune frarøvet meg muligheten for det. Stemmeseddelen ble ikke stemplet og således vil den ikke bli godkjent ...»

Kommunens behandling av klagen

Klager er stemmeberettiget i Hamar kommune og har klagerett. Klagefristen er overholdt.

Hamar valgstyre behandlet klagen i møte 11. september og vedtok følgende:

«Valgstyret i Hamar mener det ikke er sannsynlig at det har foregått feil ved stemping av klagers stemmeseddel, og at velger har fått avgitt en gyldig stemmegivning/stemmeseddel til Stortingsvalget.»

Rådmannen skriver i sitt saksframlegg til valgstyret følgende:

«Det fremgår av valgsystemet at klager avla forhåndsstemme i Hamar rådhus 2. september. Kommunen har en rutine som innebærer at man etter at forhåndsstemmemottaket er avsluttet for dagen, tømmer urnen og sjekker at antall stemmesedler stemmer med antall registrerte kryss i manntallet. Det loggføres dersom det er avvik mellom kryss i manntallet og mottatte stemmegivninger denne dagen. Det er ikke registrert avvik denne dagen. Det ble heller ikke registrert stemmesedler uten stempel i urna.

Sekretær for valgstyret var samme dag som klagen ble motatt i kontakt med klager pr telefon. Det ble informert om at vi ikke har registrert avvik ved valget denne dagen, og at det er sannsynlig at han har avgitt en gyldig stemme ved valget. Velger opplyste at han ikke hadde reagert på feilen umiddelbart, men at han i forbindelse med en nyhetssending 4. september ble oppmerksom på at at stemmesedler avgitt til egen kommune må stemples for å være gyldig. Velger er fortsatt sikker på at det er gjort feil ved mottak av hans stemme.

Rådmannen mener ut i fra redegjørelsen over at det er sannsynlig at klagers stemmeseddel er stemplet og at den har inngått som en gyldig stemme i valgoppgjøret.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 fastsetter at alle som har stemmerett ved stortingsvalget kan klage over forhold i

forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget.

Valgloven § 8-4 (2) fastsetter følgende rutine nå det gjelder mottak av forhåndsstemme fra velger som en manntallsført i kommunen:

1. Velgeren legger selv stemmeseddelen ned i urnen etter at den er stemplet
2. Stemmemottaker setter kryss i manntallet ved velgerens navn

Dersom en stemmeseddel mangler stempel, skal den forkastes, jf. valgloven § 10-3 (1) bokstav a.

Departementet legger til grunn at kommunens rutiner sikrer at man ville oppdage feil begått ved mottak av forhåndsstemmer. Det er ikke registrert at det ved forhåndsstemmegivningen i Hamar rådhus den aktuelle dagen er blitt lagt stemmesedler uten stempel i urnen.

Departementet finner det ikke sannsynliggjort at klagers stemmeseddel er blitt lagt i urnen uten at den er blitt stemplet.

Departementet anbefaler at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Gunnar Pettersen over mottak av forhåndsstemme i Hamar rådhus tas ikke til følge.

2. Klage fra Steinar Lone – Fredrikstad kommune***Bakgrunnen for klagen***

Steinar Lone, Fredrikstad har i brev av 9. september klaget over gjennomføringen av valget ved Trara skole i Fredrikstad.

Klageren skriver:

«Ved avgivelse av stemme ved stemmested Trara skole i Fredrikstad kommune ... mandag 9. september... måtte alle passere forbi et bord der en privat organisasjon, Frelsesarmeen, hadde pengeinnsamling. Dette skjedde på vei inn i selve lokalet, og det var ikke mulig å komme fram til stemmestedet på annen måte. Bordet måtte passeres både på vei inn og på vei ut.

.....
Jeg kan ikke se at slik innsamling fra en privat organisasjon er i overensstemmelse med valgloven. Videre er jeg kjent med at det samme skjedde på samme sted ved stortingsvalget i 2009, og at det da ble reagert på dette, riktignok ikke med en formell klage.

.....

Ved kommunevalget i 2011 satt det også en representant fra Frelsesarmeen ved et bord på vei inn i lokalet, og jeg sendte da en formell klage. Jeg fikk medhold, og jeg må legge til grunn at saken er kjent for det nåværende valgstyret.

.....
Ved telefonisk kontakt med valgstyrets leder, ordfører Jon-Ivar Nygaard i Fredrikstad, umiddelbart etter at jeg hadde forsøkt å avgi stemme, kl. 10.40, mente han i første omgang at ettersom bordet der Frelsesarmeens representant satt, var plassert i en nisje der trappa gikk opp til neste etasje, var velgerne ikke nødt til å gå forbi, selv om innsamlinga var synlig.

Jeg ba ham vurdere dette på nytt....., og han ringte tilbake og fortalte at valgstyret nå hadde gitt ordre om at innsamlinga ble flyttet ut av bygningen. Han sa videre at valgstyret rettopp i lys av klagen ved kommunevalget 2011 hadde innskjerpet reglene overfor valgfunksjonærene. Likevel måtte noen av de lokale valgfunksjonærene ha misforstått dette, og tilvist plass til innsamlinga i strid med reglene.

Valgstyrets leder sa også at det bare var Frelsesarmeen som hadde «søkt om tillatelse til innsamling». I og med at det ikke er tillatt med noen form for slik aktivitet i bygningen der valget foregår, kan jeg ikke se at valgstyrets vedtak om å gi tillatelse til innsamling er i tråd med lover og regler. Valgstyret kan rett og slett ikke gi en slik tillatelse. Dersom denne tolkningen er riktig, må dette innskjerpes overfor valgstyret.

.....
Jeg legger til grunn at samtlige velgere på søndag 8. september og fram til ca. kl. 11 mandag måtte passere bordet der innsamling foregikk. Selv om innsamlinga ble flyttet i løpet av valget, retter jeg en formell klage, denne gang til Stortinget, i håp om at valgstyret og valgfunksjonærene i Fredrikstad kommune for framtida vil rette seg etter reglene.»

Kommunens behandling av klagen

Valgstyret behandlet saken i møte 10. september og vedtok følgende:

«Klage på Frelsesarmeens plassering ved valglokalet på Trara, tas til følge. Frelsearmeen bes umiddelbart å flytte ut av lokalet og alle valgkretsene informeres om regelverket.»

Departementets vurderinger

Klageren er manntallsført i Fredrikstad og har klagerett. Klagen er kommet inn i rett tid.

Valgloven § 9-4 (1) første punktum fastsetter:

«I valglokalet og i de rom som velgeren må passere for å komme frem til valglokalet, er det ikke tillatt å drive valgagitasjon eller å utføre handlinger som kan forstyrre eller hindre en normal gjennomføring av valghandlingen.»

Departementet skriver om denne bestemmelsen i valghåndboken:

«Loddsalg, innsamlinger og lignende som kan forstyrre valghandlingen, er også forbudt i valgloka-

let og i de rom velgeren må passere for å komme inn i valglokalet.» (Håndboken kap. 12.7, side 80)

Det avgjørende for vurderingen av om en virksomhet er i strid med lovens regler må være hvorvidt virksomheten foregår i rom velgerne må passere på vei til valglokalet. Det holder ikke at innsamlingen e.l. plasseres diskret ved en vegg, eller i et hjørne, og ikke vil direkte være til hinder for velgerne.

Departementet er enig med klageren i at det skjedde et brudd på valgloven da Frelsesarmeen fikk tillatelse til å samle inn penger i det rommet velgerne måtte passere på vei inn i valglokalet. Det er imidlertid ikke opplyst noe som tyder på at dette har ført til at velgere har unnlatt å stemme. Bruddet på regelverket anses således ikke å ha hatt innvirkning på valgresultatet.

Departementet vil i forbindelse med fremtidige valg innskjerpe overfor valgstyrene hva som er gjeldende regler, og vi forutsetter at valgstyrene presiserer dette overfor stemmestyre og valgfunksjonærer.

Vedtak i rik valgstyret

1. Rik valgstyret konstaterer at det skjedde et brudd på valgloven § 9-4 (1), da Frelsesarmeen ble gitt tillatelse til å samle inn penger i rommet velgerne måtte passere på vei inn i valglokalet ved Tara skole i Fredrikstad kommune. Rik valgstyret gir klageren medhold på dette punktet.
2. Rik valgstyret finner at bruddet på regelverket ikke har hatt innflytelse på utfallet av valget. Det får således ikke betydning for gyldigheten av valget.
3. Rik valgstyret forutsetter at Fredrikstad kommune v/valgstyret ved fremtidige valg innskjerper og presiserer regelverket overfor stemmestyre og valgfunksjonærer.

3. Klage fra Tore-Ludvig Thoresen – Sarpsborg kommune

Bakgrunn for klagen

Tore-Ludvig Thoresen, Greåker, har i e-post 9. september påklaget avviklingen av stortingsvalget i Sarpsborg kommune.

Klageren tar opp følgende forhold:

1. *Stemmeseddelen som skal brettes og legges i forseglet valgurne var ikke lystett, med andre ord var det mulig for stemmeseddelmottaker (funksjonær) i valglokalet å se hvilket parti det stemmes på. Er det lovlig?*
2. *Stemmeseddel ble tatt i hendene av stemmeseddelmottaker (funksjonær), og strøket med hånden så det var mulig å se igjennom – dette økte mulighet for gjenkjenning av navn/parti. For en dreven funksjonær var det da mulig å tyde navn/parti som det stemmes på. Er det lovlig?*

3. *For øvrig så mener jeg at profilerte kjente politikere ikke bør ha aktiv funksjon inne i valglokalet på valgdagen. Er det lovlig?*

BEGRUNNELSE:

(1. og 2.) *Dette i henhold til at stemmeseddelen skal ikke være mulig å knyttes til stemmeavgivers navn/person.*

(3) *Politisk påvirkning gjennom tilstedeværelse av kjente lokalpolitikere med funksjon/verv i valglokalet burde ikke forekomme, mener jeg.*

Kommunens behandling av klagen

Valgstyret i Sarpsborg har i brev av 17. september til departementet gitt følgende uttalelse:

«2. Det er videre klaget over av valgfunksjonær tok i stemmeseddelen med hendene.

Alle våre valgfunksjonærer er opplært til å la velger holde stemmeseddel på bordet og deretter stemple seddelen. Dette er i tråd med internasjonal standard utarbeidet i 2002 om gjennomføring av valg (The Code of Good practice in Electoral Matters) av Venezia-kommisjonen. Denne standarden er ikke juridisk bindende, men blir ofte benyttet som referanse når internasjonale valgobservatører vurderer valg-systemene i ulike land. Artikkel 35 i standarden fastsetter: «The voter should collect his or her ballot paper and no one else should touch it from that point on».

Det er beklagelig dersom denne standarden ikke har blitt fulgt ved stempeling av stemmeseddelen. Det er imidlertid viktig å merke seg at stemmemottaker også har et ansvar for at avviklingen skal foregå uten problemer. Dersom det er nødvendig å legge hånden på seddelen for å få satt stempelet riktig, må stemmemottaker gjøre dette. Stempel er nødvendig for at stemmeseddelen skal være gyldig i opptellingen.

3. Det er til slutt klaget over at valgfunksjonær var en profilert politiker.

Valgloven § 8-2 tredje ledd setter en begrensning i hvilke oppgaver listekandidater kan ha ved gjennomføringen av valget. Listekandidater som er oppført på valgliste ved valget kan ikke oppnevnes til stemmemottaker i vedkommende kommune ved det valget.

Dette innebærer at listekandidater ikke kan tjenestegjøre som stemmemottakere. Det er kun personer som selv stiller til valg i det aktuelle valget, og ikke politikere generelt, som omfattes av dette.

Sarpsborg kommune benyttet ikke valgfunksjonærer som var listekandidater ved stortingsvalget under avviklingen av valget.»

Fylkeskommunens behandling

Sekretæren for fylkesvalgstyret skriver i e-post av 17. september til departementet følgende:

«Seddelen er utformet i hht. bestemmelsene i valgforskriften § 19. Vi kan ikke se at seddelen er slik

at en kan se igjennom hvilket parti velger stemmer på.»

Departementets merknader

TIL KLAGENS PUNKT 1:

Departementet har i valgforskriften (forskrift av 2. januar 2003) fastsatt krav til utforming og trykking av stemmesedler. Forskriften § 19 andre og tredje ledd lyder:

(2) *Stemmesedlene som skal brukes på valgtinget, skal produseres på en slik måte at det ikke er mulig å se hva velgerne har stemt etter at stemmeseddelen er brettet sammen.*

(3) *Ved stortingsvalg skal utsiden av stemmeseddelen ha en farget mønsterside med fargekode C0 M60 Y90 K0, og et mørkt mønsterfelt øverst. Utsiden av seddelen skal på hvit bunn ha veiledningstekst og stempelfelt. Stemmeseddelen skal ha en hvit innside med navn på parti eller gruppe og kandidatnavn, og en brettekant med samme mønster og fargekode som utsiden.*

Det fremgår også av samme bestemmelse at stemmesedler skal trykkes på 90 grams ubestrøket papir.

I merknadene til disse bestemmelsene skriver departementet bl.a.:

«Av hensyn til prinsippet om hemmelig valg skal ingen kunne se hva velgeren har stemt. Stemmeseddelen må derfor fremstilles slik at det ikke er mulig å se hva velgeren har stemt etter at stemmeseddelen er brettet sammen en eller flere ganger.»

Fylkesvalgstyret i Østfold opplyser at de har trykt stemmesedler i samsvar med bestemmelsene i forskriften.

Departementets kontroll av en prøvestemmeseddel – som er identisk med de ferdig trykte stemmesedlene – viser at det ikke lar seg lese hvilket parti velgeren stemmer på når seddelen er brettet sammen.

TIL KLAGENS PUNKT 2:

Departementet har i valghåndboken henvist til artikkel 35 i Venezia-kommisjonens standard (som er referert i valgstyrets uttalelse), og gitt anvisninger på hvordan en kan forholde seg for å etterleve anbefalingene i standarden. Departementet er enig med valgstyret i at det er beklagelig dersom stemmemottakeren har holdt i stemmeseddelen, og dermed brutt standardens prinsipper. Dette er imidlertid ikke et brudd på formelle regler, og det er ikke opplyst noe som tyder på at dette kan ha hatt betydning for gjennomføringen av stemmegivningen.

TIL KLAGENS PUNKT 3:

Valgloven og kommuneloven fastsetter følgende begrensninger når det gjelder politikeres adgang til å medvirke ved valgavviklingen:

1. De kan ikke oppnevnes som stemmemottaker eller valgfunksjonær i valglokalene *dersom de er listekandidater ved det aktuelle valget* (valgloven § 9-3 (4))
2. De kan ikke velges som stemmestyremedlem *dersom de er listekandidater ved det aktuelle valget* (kommuneloven § 14 nr. 4)

Begrensningene gjelder ved årets stortingsvalg bare de som er kandidater ved dette valget. De gjelder ikke for politikerne generelt. Lovgivningen er følgelig ikke til hinder for at aktive politikere deltar i gjennomføringen av valget, så lenge de ikke er listekandidater.

Valgstyret opplyser at de ikke benyttet kandidater til stortingsvalget som valgfunksjonærer ved valget. Det foreligger dermed ikke noe brudd på lovreglene på dette punktet.

Departementet finner at det ikke er påvist forhold som har betydning for gyldigheten av valget i Sarpsborg kommune.

Klagen bør ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Tore-Ludvig Thoresen over gjennomføringen av valget i Sarpsborg kommune tas ikke til følge.

4. Klage fra Arnt Robert Leganger – Hordaland kommune**Bakgrunn for klagen**

Arnt Robert Leganger, Brattholmen, har 13. september sendt følgende e-post:

«Eg krev omval.»

Kravet er ikke begrunnet.

Fylkeskommunens behandling

Fylkesvalgstyret behandlet kravet i møte 16. september og vedtok enstemmig:

«Saka vert teken til orientering»

Fylkesrådmannen skriver i sitt saksfremlegg:

«Det er ikkje opplyst noko om kva grunnen er til at han krev omval. Ut frå dette er det uråd for fylkesvalstyret å vurdere kravet om omval»

Departementets vurdering

Alle som har stemmerett ved stortingsvalg kan klage over forberedelsen og gjennomføringen i det fylket vedkommende er manntallsført, jf. valgloven § 13-1.

Det er et vilkår for å kunne behandle en klage at klageren tar opp forhold som gjør det mulig å vurdere om det er begått feil i forbindelse med forberedelsene og gjennomføringen av valget.

Et krav om omvalg – uten noen begrunnelse – fyller ikke lovens krav til en klage.

Departementet vil derfor tilrå at kravet om omvalg *avvises* på formelt grunnlag.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering.

Klage fra Arnt Robert Leganger avvises.

5. Klage fra partiet Rødt, ved partisekretær Mari Eifring**Bakgrunn for klagen**

Partiet Rødt, ved partisekretær Mari Eifring, har påklaget gjennomføringen av valget i stemmekretsen Brunkeberg i Kviteseid kommune, Telemark.

Klagen lyder:

«Vi har blitt gjort oppmerksomme på at en velger som ønsket å stemme Rødt, ikke fant noen stemmesedler i stemmelokalet for valgkretsen Brunkeberg i Kviteseid kommune. Da vedkommende etterspurte dette var beskjeden fra funksjonærene at ikke alle partier stilte liste i fylket.

Dette finner vi sterkt beklagelig. Rødt stilte lister i alle norske fylker ved årets stortingsvalg, og vi forventer at valgstyret holder seg orienterte om hvilke partier som stiller til valg i sine fylker, og sørger for at velgerne har mulighet til å gi stemme til disse.

En ting er at denne hendelsen nok ikke påvirket direkte utfallet av mandatfordelinga i Telemark fylke. Men vi mottar stemmestøtte basert på antall stemmer vi får på landsbasis. Det er derfor både udemokratisk og uakseptabelt at velgere som ønsker å stemme Rødt og således støtte partiet, ikke får muligheten til det pga feil i valglokalet.»

Kommunens behandling

Sekretæren for valgstyret i Kviteseid har gitt følgende forklaring i e-post av 17. september til sekretæren for fylkesvalgstyret i Telemark:

«Me fekk telefon frå Rødt måndag 9. september om morgon om at røystesetel for partiet Rødt mangla i røystelokalet i Brunkeberg krins søndag 8. september. Valansvarleg og ein medarbeider reiste opp i lokalet og sjekka dette, og la ut setlar for Rødt før røystelokale opna kl. 1200 måndag 9. september. Vi snakka også med 2 av funksjonærene i røykestyret for Brunkeberg og dei stadfesta at dei hadde fått forespørsel frå ein person at ikkje alle partier stilte liste i

fylket. Alle leiarane i røystestyra vart fredag orientert om at det var 14 parti pluss blanke setlar i Telemark. Røystestyra fekk med seg røystesetlar til alle partia, men ved ein feil vart ikkje setlane for Rødt lagt ut i røystelokalet.»

Ordføreren i Kviteseid har, som leder av valgstyret, sendt følgjande uttalelse i e-post av 17. september til fylkesvalgstyret:

«Underteikna vil som leiar i valnemnda beklage det som skjedde i Brunkeberg søndag 8. sept. Eg stiller meg heilt bak mailen som er sendt administrativt i saka. Vi fekk opplyst om det som hendte, men rakk ikkje å handsame dette før valet var over. Vi gav likevel tilslutning til at sekretær sendte det svaret ho sendte.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 første ledd fastsetter at alle som har stemmerett, kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket en er manntallsført. Departementet finner at Mari Eifring, som har levert inn klagen på vegne av partiet Rødt, er registrert som bosatt i Oslo. Hun har dermed ikke klagerett i Telemark.

De formelle vilkår for klagen er dermed ikke oppfylt. Klagen kan dermed ikke tas til formell behandling.

Departementet vil likevel knytte noen kommentarer til det som har skjedd i denne saken.

Departementet legger til grunn, ut fra det som er opplyst, at stemmesedler for partiet Rødt manglet i stemmelokalet i Brunkeberg stemmekrets søndag 8. september. Dette er et brudd på prinsippet om at stemmesedler for alle godkjente valglister skal være tilgjengelig for velgerne i hele den perioden stemmegivningen foregår.

Departementet forutsetter at kommunen gjennomgår sine rutiner for opplæring av valgfunksjonærer og utlevering av valgmateriell til stemmestedene. Dette for å sikre at tilsvarende tilfelle ikke oppstår ved fremtidige valg.

Vedtak i riksvalgstyret

Klagen avvises, da klageren ikke har stemmerett i Telemark fylke, og følgelig ikke har klagerett.

6. Klage fra Villum Schjelderup – Herøy kommune

Bakgrunnen for klagen

Villum Schjelderup, 6095 Bølandet, har i brev av 10. september klaget på valgavviklingen i Herøy kommune.

Klagen gjelder organiseringen av forhåndsstemmegivingen ved rådhuset på Fosnavåg. Klageren skriver:

«Fredag 06.09.2013 ca. 10,30 var eg å forhåndstemde på Herøy Rådhus i Fosnavåg.

.....
Problemet var når eg skulle finne stortingslista mi. Listene var plasserte i hyller som gjekk omtrent ned til golvnivå. På øvste hylle i brysthøgde låg m.a. vallistene til Sp, FrP og Høgre. Lette litt, men kunne ikkje finn stortingslista som eg hadde tenkt å stemme på. Var ferdig å gå ut å spørje om hjelp.

Gjekk ned i kneståande og på nederste hylle nesten på golvnivå, låg stortingslista som eg lette etter saman med Piratpartiet og blanke stemmesetlar. Reolen som listene låg i var ikkje tilpassa verken for rullstolbrukarar, bevegelsehemma eller svaksynte. Hadde listene lagt alfabetisk eller lagt på eit bord hadde eg kunna ha akseptert det, for min del.

Slik listene var plassert, virka det villeiande og manipulierende på meg. Rett nok var det listenamn på smalkanten framme i hylleseksjonen, men ikkje med så stor skrift at den var lett lesbar sett ovanfrå og til nederste hylle.

Har snakka med fleire som hadde forhandstemt denne veka i same lokal, som opplevde same problem som meg, med å finne stortingslista si. At dette ikkje hadde vorte retta opp, er uforståleg, men det var kanskje ein grunn til det ?

Tok opp dette munnleg då eg leverte stemmesetelen min på Rådhuset. Personen kunne ikkje fortelje kven som hadde bestemt korleis listene skulle ligge, eller var plasserte, men skulle seie i frå til valstyret.

Reagerer på at Høgre som har ordføreren i Herøy kommune og står på valg på stortingslista, er valgleiar og øverste ansvarleg for listeplasseringa i vallokalet. Dette har OSSE stilt seg kristisk til ved fleire stortingsval i Norge, utan at dette har blitt endra.»

Kommunens behandling av klagen

Herøy valgstyre har avgitt følgjande uttalelse til klagen:

«Valstyret i Herøy kjøpte i år inn 32 nye røysteavlukker. Desse bestilte vi frå valgutstyrportalen der det mellom anna står i omtalen: Røysteavlukka er godt eigna for rullestolbrukarar, og skal kunne brukast av alle veljarar. «Den største forskjellen er at kassetten med røystesetlar ligg framfor at den henge på veggen. Det gjer det lettare for alle å nå røystesetlane og gjer det mulig for personar som sitter i rullestol å finne røystesetlane.»

Partilistene vart lagt i røysteavlukka av den av valfunksjonærane som var på arbeid den dagen. Og rekkjefølgja var heilt tilfeldig. For ettertida vil vi endre anbefalinga i handboka til røystestyra/rutine førehandsrøysting og poengtere at partilistene sska alfabetisk i alle røysteavlukka i Herøy kommune.

Når det gjeld etikettar på smalkanten er dette eit produkt som var annonsert på Valgutstyrportalen. Vi bstilte dei frå blindforbundet, med punktiskrift og storskrift. Vi gjekk ut frå at desse stetta kravet til blinde/svaksynte.

Valstyret sin leiar i Herøy kommune, Arnulf Grytøyr, står som kandidat på Høgre si stortingsvalliste for Møre og Romsdal. Ifølge Vallova § 9 punkt 4 kan han ikkje veljast til røystemottakar eller valfunksjonær i vallokala i kommunane i vedkomande fylke. Arnulf Grytøyr har ikkje hatt funksjon eller vore oppnemnd som røystemottakar eller valfunksjonær i vallokala. Han er leiar for Valstyret og har

saman med dei 8 andre medlemene i valstyret hand-sama og gjort vedtak i valstyresaker.

«Dette vart og avklara med fylket sin representant på EVA-kurs i Ålesund i mai.»

Departementets merknader

Klagen er innkommet i rett tid, jf. valgloven § 13-2 andre ledd. Klageren er manntallsført i Herøy kommune, og har klagerett.

Det kan klages over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget.

Departementet har følgende kommentarer til de ulike forhold som tas opp i klagen:

STEMMEAVLUKKENES UTFORMING

Kommunene kunne ved dette valget bestille universelt utformet valgutstyr, deriblant stemmeavlukker, på en egen nettportal (valgutstyrportalen). Disse avlukkene er utformet på en slik måte at de skal være mulig å bruke for alle velgere, også rullestolbrukere.

Kommunen opplyser i sin redegjørelse at de ved dette valget bestilte 32 universelt utformede avlukker via nevnte nettportal. Ved telefonisk henvendelse til kommunen 25. september får departementet opplyst at disse avlukkene – og ingen andre – ble benyttet ved mottak av forhåndsstemmer.

PLOSSERING AV STEMMESEDLER I AVLUKKENE

Dette er ikke regulert i valgloven eller valgforskriften. Det vil følgelig være opp til dem som administrerer valget å bestemme rekkefølgen på stemmesedlene. Når det gjelder plasseringen av stemmesedlene benyttes det i nevnte avlukker kassetter. Disse er plassert slik at både sittende og stående lett kan få tak i dem.

ETIKETTER FOR BLINDE/SVAKSYNTE

Valgforskriften § 26 andre ledd og § 30 fastsetter at blinde og svaksynte velgere skal kunne avgi stemme uten å måtte be om hjelp. I merknadene til forskriften uttaler departementet at kommunene bestemmer selv hvordan de skal legge forholdene til rette slik at blinde og svaksynte kan gis stemme uten å måtte be om hjelp. Departementet har i valghåndboken anbefalt at stemmeseddelkassetter merkes med lapper med listeoverskriften i punktskrift for blinde og storskrift for svaksynte. Det er i utgangspunktet nok at det innredes ett slikt avlukke i hvert valglokale.

Valgstyret opplyser at kommunen har bestilt etiketter med punktskrift og storskrift fra Norges Blindforbund. I telefonsamtalen 25. september får departementet opplyst at disse etikettene ble brukt til merking av kassettene der stemmesedlene var utlagt.

Departementet kan ikke se at det er begått noen feil ved tilretteleggingen av stemmegivningen.

ORDFØRERENS ROLLE SOM LEDER AV VALGSTYRET

Valgloven fastsetter at den som er kandidat på en stortingsvalgliste ikke kan oppnevnes som stemmottaker, eller valgfunksjonær i valglokalene, ved valget i det aktuelle fylket (loven § 8-2 tredje ledd, forhåndsstemmegivningen, og § 9-3 fjerde ledd, valgtinget). Kommuneloven § 14 nr. 4 setter forbud mot at en listekandidat ved stortingsvalget velges som stemmestyremedlem i en kommune i vedkommende fylke.

Lovgivningen har ikke andre begrensninger når det gjelder listekandidaters medvirkning ved valgavviklingen.

Det er således ikke i strid med loven at ordføreren i Herøy kommune er leder av valgstyret i kommunen, samtidig som han er listekandidat ved valget.

DEPARTEMENTETS OPPSUMMERING AV DE PÅKLAGDE FORHOLD

1. Departementet konstaterer at det er en betydelig motstrid mellom det klageren anfører, og de opplysninger kommunen gir. Dette gjelder både hvordan stemmeavlukkene var utformet, og hvordan stemmesedlene var merket. Departementet mener at det ikke er grunn til å ta stilling til hvilken fremstilling som er riktig. Klageren har avgitt stemme, og det er ikke påvist feil som har betydning for valgutfallet. Det er dermed ikke grunnlag for å vurdere om klageren skal gis medhold.
2. Det foreligger ingen brudd på lovgivningen når det gjelder ordførerens rolle under valgavviklingen.

Departementet anbefaler at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksgjeldstyret

Riksgjeldstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Villum Schjeldrup over gjennomføringen av valget i Herøy kommune tas ikke til følge.

7. Klage fra Fabrice Caline – Berlevåg kommune

Bakgrunnen for klagen

Fabrice Caline, sekretær for Miljøpartiet De Grønne Finnmark, har i e-post av 10. september klaget på valggjennomføringen i Berlevåg kommune.

Klagen går ut på at det i en periode manglet stemmesedler for Miljøpartiet De Grønne i Berlevåg kommune. Klager skriver:

«Journalist Stian Hansen i avisen Finnmarken gjorde meg i dag oppmerksom på at valgfunksjonærene i Berlevåg (Finnmark) glemte å legge ut stemmesedlene for MDG. De la dem ut først 2 timer etter at lokalene åpnet.»

Kommunens behandling av klagen

Berlevåg valgstyre har avgitt følgende uttalelse til klagen:

«Stemmesedlene for Miljøpartiet De Grønne ble ved en forglemmelse ikke lagt ut før ca. 1 time etter ved åpningen av stemmegivningen. Valgstyret beklager dette sterkt. Rutinene må gjennomgås slik at noe lignende ikke gjentas ved kommende valg.»

Departementets merknader

Valgloven § 13- 1 (1) fastslår at alle som har stemmerett, kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen sju dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

Departementet vil påpeke at stemmestyrets leder må påse at alle valglistene er på plass før stemmegivningen starter. I løpet av valgdagen(e) bør et stemmestyremedlem – eller en annen utpekt av stemmestyret – jevnlig inspisere stemmeavluksene og forvise seg om at det til enhver tid er tilgjengelig stemmesedler for alle valglistene.

Departementet finner det dokumentert at det i dette tilfellet er skjedd et brudd på de prosedyrer som gjelder for gjennomføringen av valget. Departementet er derfor enig med klageren i at det ble begått en feil i forbindelse med stemmegivningen i Berlevåg kommune når stemmesedler for Miljøpartiet De Grønne manglet i en periode. Imidlertid finner departementet, på grunnlag av det som er opplyst, at feilen ikke kan antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Det anbefales derfor at klagen ikke tas til følge.

Departementet vil presisere at det er viktig at stemmestyret og valgfunksjonærer følger angitte prosedyrer for gjennomføring av valget, slik at alle velgere får mulighet til å avgi stemme etter sin overbevisning.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Fabrice Caline over gjennomføringen av valget i Berlevåg kommune tas ikke til følge.

8. Klage fra Atle Rudshavn – Berlevåg kommune

Bakgrunnen for klagen

Atle Rudshavn har i e-post av 10. september klaget på valgavviklingen i Berlevåg kommune.

Klagen gjelder organiseringen av stemmegivningen i Berlevåg kommune. Klager viser til Stortingets hjemmesider om fremgangsmåte for stemmegivningen, og refererer til valgloven § 9-5 om stemmegivning i valglokalet. Det er også vedlagt bilder av bordet med stemmesedler. Klageren skriver:

«(...) I går under valgdagen forelå det ingen lister i avluksene i Berlevåg, men disse var plassert på et bord rett innenfor inngangen til stemmelokalet. Man måtte så plukke med seg listene man ville stemme på for så å gå inn i avluksket for å brette sammen stemmeseddelen eller om man ville gjøre endringer. For min del som har stemt før, tok jeg med meg alle partistemmene inn i avluksket inkludert den blanke stemmen. Etter jeg hadde «tatt valget» lot jeg de resterende listene ligge igjen i avluksket. Problemet her er at personen som kom etter meg eller funksjonæren i valglokalet kunne fort regne seg tilbake til hvilken stemme jeg hadde gitt. Selv observerte jeg kollegaen min kun plukke med seg kun én liste inn i avluksket. Og ovenfor meg sto det en dame som tydeligvis leitet rundt på bordet etter partilisten hun skulle stemme på. Ergo sto flere ved bordet samtidig.

Senere ble det observert mennesker som gikk rett fra bordet og bort til Urna utenom å gå innom avluksket. Da er det også svært uheldig at valg-kommisjonærene som satt ved urna og er politiske aktive (henholdsvis fra Ap og Høyre) og ingen mer nøytrale borgere til å vise og forklare.

Det var og fullt mulig å oppholde seg på kjøkkenet og se inn på bordet der stemmesedlene lå. I tillegg er det vindu fra gata og inn på kjøkkenet, slik at hvis man ville, kunne følge med på bordet.

Det var og ingen plakater om «hvordan man stemmer» inne i avlukskene.

I tillegg har vedkommende som har fått slengt forhåndsvalget i fanget uten noen form for opplæring eller kursing, fortalt, i uvitenhet, at man gir en ekstra stemme ved å sette kryss på venstre side ved det navnet man «vil gi en ekstra stemme til». Noe som er litt uheldig i forhold til det faktiske prinsippet.

Jeg sier ikke at det har forkommet juks, men at rammene rundt dette valget har vært altfor svake og umulig kan være forankret i lov eller i god valg-ånd. Særlig etter en massiv kampanje nasjonalt for å få folk til urnene og for å få med de unge velgerne.

Det forventes at det kommer reaksjoner ovenfor måten valget her oppe ble gjort på. Jeg ser på gårdsdagens gjennomføring av valget i Berlevåg som direkte uforsvarlig for demokratiet og rundt prinsippet om «Hemmelig valg». Personlig er den en krenkelse av min integritet, men først og fremst for alle som har stemmerett i Berlevåg.»

Kommunens behandling av klagen

Berlevåg valgstyre har avgitt følgende uttalelse til klagen:

«I klagen anføres det at stemmesedlene var lagt ut på et bord utenfor stemmeavluksene. Valgstyret vil anføre at dette er en ordning som er brukt ved de fleste valg de siste 30 år. På grunn av antallet lister (15) var det ikke mulig å legge dem ut i avluksene. Velgerne ble oppfordret til å ta med flere stemmesedler til avluksene slik at det ikke skulle være mulig å se hvilket parti stemmen ble avgitt til. Valgfunksjonærene var således ikke i stand til å se hvilken liste den enkelte velger la i urnen.

Valgstyret innser imidlertid at denne ordningen ikke er optimal, og vil sørge for nye avlukker blir anskaffet til kommende valg.»

Departementets merknader

Valgloven § 13- 1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen sju dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

Departementet har følgende kommentarer til de ulike forhold som tas opp i klagen:

PLASSERING AV STEMMESEDLER PÅ BORD

I henhold til valgloven § 9-5 (3) 1. pkt. skal velgeren i enerom og usett brette sammen stemmeseddelen slik at det ikke er synlig hvilken valgliste velgeren stemmer på. Den vanligste måten å organisere dette på er at alle velgere i lokalet henvises til et avlukke hvor man finner stemmesedlene. Loven åpner for at hemmeligholdet også kan ivaretas ved andre løsninger, f.eks. ved at velgeren vises inn i eget rom eller bak et skjerm Brett eller lignende.

I valghåndboken kapittel 12.6 uttales følgende:

«Stemmesedlene bør fortrinnsvis legges inne i stemmeavlukket, hver godkjent listes stemmesedler i en bunke for seg. Stemmesedlene kan imidlertid også legges ut på ett eller flere bord i valglokalet - hver godkjent listes stemmesedler i en bunke for seg. Det er meget viktig at bordet i så fall er avskjermet på en slik måte at andre som oppholder seg i valglokalet, ikke kan se hvilke stemmesedler velgeren tar.»

I dette tilfellet var alle listene plassert på et bord i lokalet uten avskjerming. Selv om man benytter seg av et bord, er det ikke meningen at flere velgere skal kunne gå bak samtidig for å finne stemmesedler.

Etter departementets vurdering skal bord med stemmesedler ikke plasseres slik at det er mulig for andre å se hvilke lister velgerne tar med seg. Stemmestyret må påse at velgerne får hentet stemmeseddelen alene og usett.

I dette tilfellet ble velgerne oppfordret til å ta flere ulike stemmesedler med seg inn i avlukket. Departementet ser at intensjonen om hemmelig valg er forsøkt ivaretatt med denne tilnærmingen. Vi finner likevel grunn til å påpeke at dette er en uheldig praksis, da den valgte løsning kan medføre at hemmelighold ikke opprettholdes i tilstrekkelig grad. Etter klagers opplysninger var det mulig for andre velgere å se hvilke stemmesedler velgerne tok med seg. Departementet kan derfor ikke utelukke at noen velgere har måttet avgi sin stemme mens utenforstående hadde mulighet til å se hva vedkommende stemte.

Det er likevel ikke fremkommet opplysninger som tyder på at velgere som følge av denne feilen ikke har fått mulighet til å avgi stemme, eller har latt være å avgi stemme. Etter departementets vurdering antas feilen derfor ikke å ha påvirket valgutfallet.

Departementet vil presisere at stemmestyre og valgfunksjonærer har et ansvar for å legge til rette for og påse at kravet til hemmelig valg blir opprettholdt i alle faser av valg gjennomføringen. Bruk av bord uten avskjerming til oppbevaring av stemmesedler oppfyller ikke lovens krav til hemmelig stemmegivning.

POLITISK AKTIVE VALGFUNKSJONÆRER

Valgloven fastsetter at den som er kandidat på en stortingsvalgliste ikke kan oppnevnes som stemmottaker, eller valgfunksjonær i valglokalene, ved valget i det aktuelle fylket (loven §§ 8-2 tredje ledd og § 9-3 fjerde ledd). Kommuneloven § 14 nr. 4 setter forbud mot at en listekandidat ved stortingsvalget velges som stemmestyremedlem i en kommune i vedkommende fylke. Lovgivningen har ikke andre begrensninger når det gjelder politikeres medvirkning ved valgavviklingen.

Departementet har i e-post av 19. september mottatt bekreftelse fra Berlevåg kommune om at ingen av valgfunksjonærene eller medlemmer av valgstyret/stemmestyrene var listekandidater. Det er således ikke i strid med loven at politikere som ikke er listekandidater ved det aktuelle valget fungerer som valgfunksjonærer.

MANGLENDE INFORMASJON

Klager anfører at han fikk mangelfull/ unøyaktig informasjon under stemmegivningen.

Valgfunksjonærer skal på forespørsel gi velgeren informasjon om regelverket. Det er beklagelig dersom klageren føler at han har fått for dårlig informa-

sjon om fremgangsmåte for stemmegivning og endring på stemmeseddel. Departementet kan – på grunnlag av det som er opplyst – likevel ikke se at eventuell mangelfull/unøyaktig informasjon skulle hatt noe å si for valgfallet i dette tilfellet.

Departementet anbefaler at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Atle Rudshavn over gjennomføringen av valget i Berlevåg kommune tas ikke til følge.

9. Klage fra Trond Skulstad

Bakgrunnen for klagen

Trond Skulstad har i brev av 13. september klaget på valgavviklingen i Hordaland.

Klagen gjelder krav om omvalg. Klager skriver følgende:

«Jeg syns at det bør bli omvalg. På grunn av at 200 forhåndsstemmer i Hordaland ikke kom frem i tide, selv om det ble avlagt innen fristen. Det er flere stemmer fra andre kommuner som ikke kom fram.

Jeg leste det på NRK hordalands tekst tv.

Jeg syns det bør bli omvalg på grunn av at resultatet kun blitt noe annet med de forhåndsstemmer som ble strøket for at de ikke kom fram i tide. Det vil jeg kalle valgjuks.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen sju dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette. Kjennes valget ugyldig, skal Stortinget påby omvalg, jf. § 13-3 (4).

I dette tilfellet krever klager omvalg på grunn av at 200 forhåndsstemmer ble forkastet i Hordaland fordi de kom for sent frem. Det kommer ikke klart frem om klager krever omvalg i Hordaland eller i hele landet.

Etter valgloven § 10-1 første ledd bokstav g skal forhåndsstemmene kun godkjennes dersom de er kommet inn til valgstyret i den kommunen der velger har stemmerett innen kl. 21 valgdagen mandag. Etter valgforskriften § 27 niende ledd er kommunene forpliktet til å sende forhåndsstemmegivningene som A-

post eller på raskere måte. Stemmegivninger som ikke når rett kommune innen valgdagen med vanlig postgang, må derfor sendes på annen måte.

For å få klarhet i hvor mange stemmer som ble forkastet på grunn av at de kom for sent frem, har departementet sendt ut en spørreundersøkelse til alle landets kommuner. 88 prosent av kommunene svarte på undersøkelsen. I disse kommunene kom i alt 1653 stemmer for sent frem til å kunne tas med i valgoppgjøret. I Hordaland dreier det seg om 212 stemmer. Man kan ikke utelukke at årsaken til at enkelte stemmer kom for sent frem skyldes feil begått av valgmyndighetene.

Etter at departementet har fått kjennskap til disse tallene er det blitt foretatt flere beregninger for å fastslå om forkastelsene kunne hatt betydning for valgfallet dersom de hadde kommet med i valgoppgjøret. Det er foretatt beregninger for å finne ut om feilen påvirker mandatfordelingen mellom listene i hvert enkelt fylke og for utjevningsmandatene. Resultatet fra beregningene viser at selv om sene forhåndsstemmer skulle blitt tatt med i valgoppgjøret, ville ikke det hatt betydning for valgfallet, verken i Hordaland eller landet som helhet.

Vi viser for øvrig til departementets redegjørelse til riksvalgstyret hvor sene forhåndsstemmer er omtalt. Som vedlegg til redegjørelsen ligger de beregninger departementet har foretatt. Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Trond Skulstad over gjennomføringen av valget i Hordaland tas ikke til følge.

10. Klage fra Frederik Emil Juul – Bærum kommune

Bakgrunnen for klagen

Frederik Emil Juul har i e-post av 5. september klaget på valgavviklingen i Bærum kommune.

Klagen gjelder valggjennomføring under forhåndsstemmegivningen i Bærum kommune. Klager skriver:

«(...) Igår, den 04.09.13, avla jeg min forhåndsstemme i kommunegården i Bærum kommune. Jeg ønsker å melde fra om at jeg synes lokalene var dårlig merket. Det var ingen skilting utenfor lokalene og inngangen var gjemt bak provisoriske vegger i forbindelse med bygningsarbeid.

Imidlertid synes jeg det var mer graverende at jeg ikke trengte å vise legitimasjon da jeg avla min stemme. Det står spesifisert på valgkortet at annen gyldig legitimasjon må fremvises, men valgfunksjonæren tok bare imot valgkortet. I mine øyne betyr det at en hvilken som helst mann i omtrent samme alder som meg kunne avlagt stemme i midt sted. (...)»

Kommunens behandling av klagen

Bærum kommune har avgitt følgende uttalelse til klagen:

«Ang. skilting

Valgstyret beklager at velgeren opplevde at valglokalet i kommunegården i Sandvika var dårlig merket. Det er riktig at det pågår bygningsarbeid i/utenfor lokalet. Valgstyret valgte likevel å benytte lokalet til forhåndsstemmemottak. Valglokalet ligger sentralt plassert og det er sikret god tilgjengelighet for velgerne. Det er også et sentralt moment at valglokalet er godt innarbeidet som forhåndsstemmemottak. Stemmemottaket er tilpasset universell utforming og tilfredsstiller departementets krav om at forhåndsstemmegivningen skal skje i rolige og verdige former. Forhåndsstemmemottaket og åpningstider var etter vår mening godt skiltet; to steder utenfor inngangen og i tillegg på begge inngangsdørene.

Ang. legitimasjon

Det foreligger gode, skriftlige rutiner for valg gjennomføringen. Alle forhåndsstemmemottakere gis opplæring. Er velgeren ukjent for stemmemottaker, skal velgeren legitimere seg. Menneskelig svikt kan forekomme slik Fredrik Emil Juul beskriver. Dette er selvsagt beklagelig.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen sju dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

Departementet har følgende kommentarer til de ulike forhold som tas opp i klagen:

SKILTING AV VALGLOKALET

Det er valgstyret som bestemmer hvor det skal mottas forhåndsstemmer. Valgloven § 8-3 første ledd fastsetter at stemmegivningen skal foregå i egnet og tilgjengelig lokale. Velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp. Andre lokaler skal ikke benyttes med mindre særlige grunner foreligger.

I valghåndboken står det følgende:

«Lokalenes tilgjengelighet vil blant annet bero på geografisk plassering i kommunen, parkeringsmuligheter eller busstopp nær lokalet, om det er et trafikkknutepunkt, et sted der mange ferdes etc. Kommunene bør gå gjennom hele «stemmegivningsløypa», fra parkering/busstopp til valgurne, for å se om man

kan ha oversett eventuelle hindringer som kan skape problemer for enkelte velgere.»

I dette tilfellet opplevde klager at inngangen var dårlig merket og at den på grunn av bygningsarbeid var gjemt bak provisoriske vegger. Det er uheldig at velgere opplever at valglokalet er dårlig merket. Det fremkommer at valgstyret foretok en vurdering av lokalets tilgjengelighet og fant at denne var god nok.

Ut fra det som departementet har fått opplyst fikk klageren tilgang til valglokalet og fikk avgitt stemme. Det er heller ikke fremkommet opplysninger som tyder på at andre velgere ikke fikk avgitt stemme på grunn av dårlig merking. Departementet finner på grunnlag av det som er opplyst at dårlig merking ikke kan antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Vilårene for å kjenne valget ugyldig er dermed ikke oppfylt.

LEGITIMASJON

Valgloven § 8-4 (6) lyder:

«Velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg.»

I denne bestemmelsen ligger at forevisning av legitimasjon er et vilkår for å kunne avgi stemme, dersom valgfunksjonærene ikke kjenner vedkommende velger. Valgstyret i Bærum uttaler at de har gode rutiner for valggjennomføringen, og at alle valgfunksjonærer har fått opplæring i regelverket. Selv om svikt i rutineene kan forekomme, kan ikke departementet se at dette kan ha hatt betydning for utfallet av valget.

Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Frederik Emil Juul over gjennomføringen av valget i Bærum kommune tas ikke til følge.

11. Klage fra Camilla Røgeberg Hundsnes – Ringerike kommune

Bakgrunnen for klagen

Camilla Røgeberg Hundsnes har i e-post av 15. september til Buskerud fylkeskommune klaget på valgavviklingen i Ringerike kommune.

Klagen gjelder manglende tilrettelegging av stemmelokalet på Vang skole i Ringerike kommune. I klagen henvises det til departementets nettsider om krav til tilrettelegging av valglokaler. Videre anføres:

«Jeg vil med dette registrere en klage på manglende tilrettelegging av stemmelokalet for Haug valgkrets i Hønefoss. Valglokalet er VANG SKOLE. Jeg har full forståelse for at det ikke er like lett å til-

rettelegge alle valglokaler. Men i dette tilfellet, er det faktisk ikke snakk om store tiltak for å gjøre dette lokalet tilgjengelig. En relativt liten rampe vil gjøre mye. Ved tidligere valg, har det i hvertfall vært satt opp kjøreskinner, og valgfunksjonærer har holdt et godt øye med inngangen. Dette var imidlertid ikke tilfellet i år. Funksjonærene måtte tilkalles ved at en med bena i behold måtte gå inn og påkalle hjelp. Det var heller ikke god kjennskap til hvor disse skinnene var oppbevart. Utgangen var like ille (om ikke verre, da det er umulig å kjøre ned slike skinner uten å rygge). Jeg vil få bemerke at innvendig, var det veldig godt tilrettelagt. Jeg skriver ikke denne klagen for å få hverken oppmerksomhet eller lage dårlig/vanskelig stemning. Men jeg synes det er viktig å gjøre dere oppmerksomme på situasjonen, slik at det forhåpentligvis kan gjøres noe med forholdene til senere anledninger.

Jeg ønsker også å registrere en veldig ubehagelig opplevelse i forbindelse med selve stemmeavgivningen denne ettermiddagen. Jeg ble vist inn i et meget godt tilrettelagt avlukke. På grunn av rullestolens omfang, ble selvsagt noe av hjulene stikkende ut fra gardinen. I det jeg skulle til å finne frem stemmesedel, skvatt jeg voldsomt til i det noen tok et kraftig tak i det ene bakhjulet mitt, og ristet til. Jeg skvatt, og åpnet gardinen for å finne ut hva som skjedde. Jeg oppdaget da at dette var gjort av en valgfunksjonær jeg kjenner fra andre arenaer. Det å forstyrre på en slik måte når man oppholder seg inne i avlukket, synes jeg er meget uprofesjonelt!!! Det fortsatte med personlige spørsmål angående min helse mens jeg stod foran en annen funksjonær som betjente manntallet. Dette opplevdes ubehagelig, og absolutt ikke respektabelt i den gitte situasjon. Dette til orientering.»

Kommunens behandling av klagen

Valgstyret i Ringerike kommune har avgitt følgende uttalelse:

«(...) Valgstyret i Ringerike kommune har ved årets valg gjort flere tiltak for å øke tilgjengeligheten ved og i valglokalene. Blant annet er tre valgkretser nedlagt som en følge av krav til tilgjengelighet. Det er innkjøpt nye avlukker til samtlige valglokaler og i hvert lokale er ett eller flere avlukker tilrettelagt for blinde og svaksynte.

Våre valglokaler er også utstyrt med kjøreskinner for rullestolbrukere der hvor det er nødvendig. Vi beklager at kjøreskinnene ved denne anledningen ikke lå ved inngangen til valglokalet, med ved utgangen etter å ha vært benyttet av en annen rullestolbruker. For øvrig viser jeg til innsendt mail fra valgmedarbeider på Vang stemmekrets som har beskrevet hvorledes de opplevde hendelsen.

For å unngå slike episoder vil valgstyret foran neste valg sørge for at det blir oppsatt kjørerampe for rullestolbrukere både ved inngangen og utgangen av stemmelokalet.

Når det gjelder hennes ubehagelige opplevelse i forbindelse med selve stemmegivningen vil valgstyret sørge for at valgfunksjonærenes oppførsel og væremåte på valglokalet blir en del av opplæringen for de fremtidige stemmestyrere.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen sju dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

Departementet har følgende kommentarer til de ulike forhold som tas opp i klagen:

FORSTYRRELSE AV VALGHANDLINGEN

Departementet påpeker at valgfunksjonærene har en plikt til å sørge for at valghandlingen foregår uforstyrret. Det er svært uheldig at velgere opplever at valgfunksjonærer har en oppførsel eller væremåte som forstyrrer selve valghandlingen. Departementet finner grunn til å påpeke at slik forstyrrelse av valghandlingen ikke skal forkomme. Departementet kan likevel ikke se, ut fra det som er opplyst, at dette har hatt betydning for utfallet av valget.

MANGLENDE TILRETTELEGGING

Valgloven § 8-3 første ledd og § 9-3 andre ledd fastsetter at stemmegivningen skal foregå i egnet og tilgjengelig lokale. Velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp. Andre lokaler skal ikke benyttes med mindre særlige grunner foreligger.

I valghåndboken uttaler departementet følgende:

«Velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp. Andre lokaler skal bare benyttes dersom det foreligger «særlige grunner». (...) Dersom det ikke finnes slike lokaler i kommunen, må kommunen i utgangspunktet iverksette tiltak som gjør lokalene tilgjengelige for velgerne. Dette kan f.eks. være å sette opp en rullestolrampe. Dersom det ikke finnes egnede lokaler som velgerne kan ta seg inn i uten hjelp, og det ikke er mulig eller det vil være uforholdsmessig dyrt å gjøre lokalene tilgjengelige for alle velgerne, kan andre lokaler benyttes. Det skal legges en streng vurdering til grunn ved avgjørelsen av om andre lokaler kan benyttes.»

Når valglokalet legges til et sted som kan være vanskelig tilgjengelig for enkelte grupper velgere, må valgstyret sette i verk tiltak som gjør lokalene (lettere) tilgjengelig for disse velgerne. I dette tilfellet manglet det kjøreskinner for rullestolbrukere ved den ene inngangen til valglokalet. Det er beklagelig.

Departementet legger imidlertid til grunn – ut fra det som er opplyst – at klageren fikk tilgang til valg-

lokalet og fikk avgitt stemme. Det er heller ikke fremkommet opplysninger som tyder på at andre velgere ble avskåret fra å avgi stemme.

Departementet finner på grunnlag av det som er opplyst at den begåtte feilen ikke kan antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Departementet vil presisere at valgstyret må ha fokus på valglokalenes tilgjengelighet ved fremtidige valg, og bestrebe seg på å legge forholdene best mulig til rette slik at alle velgere kan ta seg inn i lokalene uten å være avhengig av hjelp fra andre.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Camilla Røgeberg Hundsnes over gjennomføringen av valget i Ringerike kommune tas ikke til følge.

12. Klage fra Narve Tveiten – Lesja kommune

Bakgrunn for klagen

Narve Tveiten har i brev av 9. september 2013 sendt følgende klage:

«Vil med dette klage på at liste til Miljøpartiet De Grønne ikkje var tilgjengeleg i stemmelokalet på Lesja kulturhus.»

Kommunens behandling av klagen

Lesja kommune har gitt følgende redegjørelse:

«Vurdering:

Valgstyret vil presisere at manglende utlegging av stemmesedler for Miljøpartiet De Grønne kun gjaldt Kyrkjebygda stemmested, ett av fem stemmesteder i Lesja kommune. Både under forhåndsstemmeperioden og ved alle de andre stemmelokalene på valgdagen, har stemmesedlene for MDG vært tilgjengelige. Verken valgstyret eller stemmestyret kan med sikkerhet si i hvilket tidsrom stemmesedler for MGD manglet i valglokalet, men alle presiserer at dette ikke er resultat av en bevisst handling.

(...)

Vedtak

Valgstyret i Lesja har behandlet klagen og tatt denne til etterretning, samtidig som en beklager det inntrufne på det sterkeste. Det må presiseres at feilen ikke var en bevisst handling, og at manglende utlegg av lister gjaldt ett av fem stemmesteder. Likevel ser valgstyret det alvorlige i saken, og vil for senere valg innskjerpe rutineene slik at en unngår lignende hendelser.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget

i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen syv dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

På valgtinget skal stemmemottakere påse at stemmesedler for alle godkjente valglistene er tilgjengelig for velgerne. Dette følger ikke direkte av valgloven, men er sedvane. Regelen er også fastsatt som rutine i valghåndbokens punkt 12.6. Her heter det:

«Et medlem av stemmestyret, eller en annen som stemmestyret har utpekt til det, bør jevnlig inspisere stemmeavluksene eller stemmeseddelbordet/-bordene og forvise seg om at det til enhver tid er tilgjengelig stemmesedler for alle valglistene samt skrivesaker. Det er viktig å påse at det ikke mangler stemmesedler for enkelte valglistene.»

Departementet er enig med klageren i at det ble begått en feil i forbindelse med valgtinget ved Lesja kulturhus når stemmesedler for Miljøpartiet De Grønne manglet på ettermiddagen 9. september 2013. Det er imidlertid ikke opplyst noe som tyder på at dette har hatt betydning for valgutfallet. Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Narve Tveiten over gjennomføringen av stemmegivningen ved Lesja kulturhus tas ikke til følge.

13. Klage fra Steinar Tronhus – Lesja kommune

Bakgrunn for klagen

Steinar Tronhus har i brev av 12. september 2013 til valgstyret i Lesja kommune sendt følgende klage:

«På bakgrunn av den allerede innmeldte klagen på manglende valgsedler ved valget i Lesja, har jeg kommet til at jeg også vil levere en formell klage knyttet til den samme saken.

Under forutsetning av at det ikke har vært flere episoder med manglende valgsedler i Lesja, så var jeg tilstede i valglokalet da den allerede innklagede episoden skjedde, og jeg opplevde antagelig nøyaktig det samme.

Jeg kom til valglokalet i kulturhuset, Lesja sentrum rundt 17.30, mest sannsynlig en gang mellom 17.30 og 17.45. Et oppslag på NRK.no/Hedmark og Oppland tidfester episoden til en time senere. Dette er feil, så sant det ikke har vært to episoder med bare 1 times mellomrom. I så fall vil det være svært alvor-

lig. Mens jeg stod i valglokalet og ventet på å bli registrert, gikk en annen velger inn i det ene stemmeavslukket. Etter en kort stund kom vedkommende ut igjen og sa at ikke alle stemmesedlene var der. Det ble ikke sagt spesifikt hva som manglet. En person fra valgpersonalet (Øystein Kollstad) gikk da inn, og kom etter en stund ut og sa at det nå var i orden. Vedkommende velger gikk da inn i avslukket igjen. Jeg antar at denne personen er identisk med den som tidligere har innlevert klage.

Like etterpå ble jeg henvist til det andre avslukket i dette valglokalet. Jeg kan tilkjennegi at jeg hadde til hensikt å stemme på Miljøpartiet de Grønne. Min forundring var derfor stor da jeg ikke fant liste for dette partiet i avslukket. Jeg lette grundig gjennom rekken av lister 2 ganger for å være sikker på at jeg ikke hadde sett feil. Deretter gikk jeg ut og gav beskjed om at det også der manglet valgsedler. Øystein Kollstad gikk da inn og etter 1-2 minutter kom han ut og sa at det var i orden. Jeg gikk tilbake i avslukket og fant listen for Miljøpartiet de Grønne, som da plutselig lå midt i rekken av lister.

I etterkant ble jeg svært usikker på hva dette dreide seg om, og hva jeg eventuelt skulle gjøre med det. Jeg spekulerte på mange forklaringer. Jeg turte ikke utelukke 100% at jeg ikke kunne ha oversett at listen faktisk var der, men jeg lette som sagt gjennom 2 ganger uten å se noe. En annen mulighet jeg så for meg var at en annen velger kunne ha tatt en liste fra et annet parti, for så å ville legge den tilbake, men uforvarende lagt den øverst i feil bunke. Men jeg kunne heller ikke huske å ha sett to bunker tilsynelatende med liste fra samme parti. En tredje mulighet kunne være at valgpersonalet ved en feiltagelse hadde glemt å legge ut liste. Det siste er jeg imidlertid svært tvilende til. Det skulle i tilfelle bety at det ikke var lagt ut lister for Miljøpartiet de Grønne i det hele tatt fra valglokalet åpnet dagen før. Men hvis en ser bort fra de 9 forhåndsstemmene, så var det minst 5-6 andre personer som avgav stemme for dette partiet i Lesja. Den omtalte episoden skjedde halvannen time før valglokalet stengte på mandag. Det ville være merkelig om ikke minst 1 av de andre stemmene ble avgitt i kulturhuset tidligere i løpet av valget (søndag eller mandag formiddag), og da skulle det i tilfelle vært oppdaget tidligere, dersom det ikke var lagt ut lister for Miljøpartiet de Grønne helt fra begynnelsen av valget. Dersom de manglende listene skulle være en forglemmelse, så er det også litt underlig, sett på bakgrunn av at lister fra tilsynelatende samme parti manglet i begge avslukkene på kulturhuset. Forglemmelsen skulle i så fall ha skjedd 2 ganger.

Jeg vil forøvrig presisere at jeg ikke har noen som helst grunn til å mistenke noen av valgmedarbeiderne for bevisst å ha utelatt listene for Miljøpartiet de Grønne. Jeg finner det svært usannsynlig.

Men etter å ha tenkt grundig gjennom hendelsen, sitter jeg igjen med svært ubehagelig følelse. Når jeg tenker gjennom sannsynligheten av mulige forklaringer, så ender jeg opp med at det mest sannsynlige er at noen utenforstående (en annen velger) bevisst har gjort sabotasje ved å fjerne listene for Miljøpartiet de Grønne. Det er i tilfelle svært alvorlig og ganske skremmende. Det er spesielt alvorlig fordi det i så fall må ha vært organisert. Dersom det medfører riktighet at det manglet lister for Miljøpartiet de Grønne i begge avslukkene på kulturhuset, så må det nødvendigvis ha vært to personer som har gjort det samme.

Jeg ber om at denne klagen og min detaljerte redegjørelse blir lagt til grunn for videre undersøkelse av saken.»

Kommunens behandling av klagen

Lesja kommune har gitt følgende redegjørelse:

«Vurdering:

Valgstyret vil presisere at manglende utlegging av stemmesedler for Miljøpartiet De Grønne kun gjaldt Kyrkjebygda stemmested, ett av fem stemmesteder i Lesja kommune. Både under forhåndsstemmeperioden og ved alle de andre stemmelokalene på valgdagen, har stemmesedlene for MDG vært tilgjengelige. Verken valgstyret eller stemmestyret kan med sikkerhet si i hvilket tidsrom stemmesedler for MGD manglet i valglokalet, men alle presiserer at dette ikke er resultat av en bevisst handling.

Vedtak

Valgstyret i Lesja har behandlet klagen og tatt denne til etterretning, samtidig som en beklager det inntrufne på det sterkeste. Det må presiseres at feilen ikke var en bevisst handling, og at manglende utlegg av lister gjaldt ett av fem stemmesteder. Likevel ser valgstyret det alvorlige i saken, og vil for senere valg innskjerpe rutinene slik at en unngår lignende hendelser.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen syv dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

På valgtinget skal stemmemottakere påse at stemmesedler for alle godkjente valglistene er tilgjengelig for velgerne. Dette følger ikke direkte av valgloven, men er sedvane. Regelen er fastsatt som rutine i valghåndbokens punkt 12.6. Her heter det:

«Et medlem av stemmestyret, eller en annen som stemmestyret har utpekt til det, bør jevnlig inspisere stemmeavslukkene eller stemmeseddelbordene/bordene og forvise seg om at det til enhver tid er tilgjengelig stemmesedler for alle valglistene samt skrivesaker. Det er viktig å påse at det ikke mangler stemmesedler for enkelte valglistene.»

Departementet er enig med klageren i at det ble begått en feil i forbindelse med valgtinget ved Lesja kulturhus når stemmesedler for Miljøpartiet De

Grønne manglet på ettermiddagen 9. september 2013.

Det er imidlertid ikke opplyst noe som tyder på at dette har hatt betydning for valgfallet. Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Steinar Tronhus over gjennomføringen av stemmegivningen ved Lesja kulturhus tas ikke til følge.

14. Klage fra Stein Wolff Frydenlund – Bergen kommune

Bakgrunn for klagen

Stein Wolff Frydenlund har i brev av 19. august 2013 sendt følgende klage:

«Da jeg skulle forhåndsstemme i dag, ble ikke valget mitt gjennomført som et hemmelig valg. Derfor klager jeg på gjennomføringen av forhåndsstemmegivningen i Fyllingsdalen.

Jeg hadde med meg valgkort og gikk ca kl. 15.45 i dag til biblioteket på Oasen. Etter å ha funnet ønsket stemmeseddel i avlukket og fått den stemplet, viste det seg at jeg hadde tatt med meg feil seddelbok og ikke kunne legitimere meg. I stedet for å gi meg stemmeseddelen, valgte funksjonærene å ta hånd om seddelen for å makulere den.

Da jeg kom tilbake, etter å ha hentet nødvendig legitimasjon, gjorde jeg valgfunksjonæren oppmerksom på at valget mitt ikke var hemmelig all den tid de trakk inn stemmeseddelen min i stedet for å gi den til meg. Funksjonæren mente det de hadde gjort var uproblematisk, for de hadde jo taushetsplikt. Jeg påpekte at jeg ikke hadde bedt om å få med meg en funksjonær inn i stemmeavlukket. Etterpå understreket jeg at når de trakk inn stemmeseddelen min for å makulere den, tilsvarte det å åpne opp en brettet stemmeseddel for å se hva velgeren hadde stemt. Når funksjonærene trakk inn og rev i stykker stemmeseddelen min, kunne de også brette den opp og se hva jeg ville stemme.

Jeg oppfordrer valgstyret til å iverksette tiltak som hindrer flere slike uheldige episoder ved gjennomføringen av årets stortingsvalg.»

Kommunens behandling av klagen

Bergen kommune har gitt følgende redegjørelse:

«Klager opplyser at han hadde med seg valgkort til stemmelokalet. Etter å ha hentet stemmeseddel istemmeavlukket ble seddelen stemplet av en av valgmedarbeiderne. Det viste seg så at velger hadde glemt å ta med seg legitimasjon, og stemmeprosessen ble avbrutt. Når en stemmeseddel er stemplet må den legges i urnen eller makuleres dersom valghandlingen av ulike årsaker ikke kan gjennomføres.

Valgfunksjonæren tok stemmeseddelen for å makulere den. Klager skriver i sin klage at han da påpekte overfor funksjonæren at funksjonæren dermed kunne åpne seddelen for å se hva han hadde stemt.

Ifølge klagen fikk han da til svar at det var uproblematisk på grunn av valgmedarbeideres taushetsplikt. Velger klager på at det ikke ble gjennomført et hemmelig valg.

Gjeldende prosedyre ved mottak av stemmegivninger er at velgeren blir funnet i valgsystemet EVA, og at identiteten til velger sjekkes ved at søker viser gyldig legitimasjon. Etter at identiteten er sjekket skal velger levere den brettede stemmeseddelen for stemping, og velgeren skal putte stemmeseddelen i valgurnen. Stemmegivningen skal deretter registreres i EVA.

Bystyredirektøren vurderer at det i tilfellet som er påklagd har blitt gjort feil ved forhåndsstemmemottaket. Stemmeseddelen ble stemplet før legitimasjon ble vist, og ikke etter slik prosedyren er. Når stemmeseddelen først er stemplet kan den ikke tas ut av stemmelokalet før den er makulert; dette for å hindre at en velger kan avgi mer enn en stemme. Riktig prosedyre vil være at velgeren kan makulere stemmeseddelen i valglokalet ved enten selv å makulere den i en makuleringsmaskin dersom det finnes, eller ved at velger selv river stemmeseddelen i stykker og tar med seg den makulerte seddelen. I begge tilfeller skal det være i påsyn av stemmemottakeren.

Bystyrets kontor har vært i kontakt med leder for forhåndsstemmemottaket i Oasen bibliotekfilial og har også snakket med den aktuelle forhåndsstemmemottakeren. Rutinene er gjennomgått for å sikre at rett prosedyre blir fulgt både med hensyn til når en stemmeseddel er klar for stemping, og også hva som vil være rett prosedyre dersom en stemmeseddel må makuleres. Dette vil også bli tatt opp med de øvrige stemmemottakene.

Forslag til vedtak: Saken tas til orientering.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen syv dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

Valglovens § 9-5 (2) fastsetter at velger som er ukjent for stemmemottaker, skal legitimere seg. Velger skal deretter krysses av i manntallet, og stemmeseddelen skal stemples. Velgeren skal selv legge stemmeseddelen i urnen, jf. valgloven § 9-5 (6).

I dette tilfellet har valgfunksjonæren stemplet stemmeseddelen før legitimasjon ble fremvist. Siden velger ikke hadde med legitimasjon, og måtte hente denne, var det korrekt å makulere den stemplede stemmeseddelen. Stemplede stemmesedler skal ikke tas ut av valglokalet. Dette for å sikre at en velger ikke får avgitt og godkjent flere stemmer.

Ved forhåndstemmegivningen skal stemmemottakere påse at mottak av stemmesedler, kontroll av legitimasjon og makulering av stemmeseddel blir utført korrekt. Det er begått en rutinefeil ved at stemmeseddelen ble stemplet før legitimasjon ble vist. Valgfunksjonæren har imidlertid korrekt makulert seddelen.

Det er ikke opplyst noe i denne saken som tyder på at dette avviket i rutiner har hatt betydning for valgfallet. Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Stein Wolff Frydenlund over gjennomføringen av forhåndsstemmegivningen ved Oasen bibliotek i Bergen tas ikke til følge.

15. Klager fra Ragnhild Melleby Aslaksen – Vadsø kommune

Bakgrunn for klagen

Ragnhild Melleby Aslaksen har i e-post av 12. september 2013 sendt følgende klage:

«1. Først gang ble man avvist og fortalt at det ikke var mulig å stemme verken til Stortingsvalget eller Sametingsvalget!

2. Neste gang: Ved tidligstemminga var det kun anledning til å stemme til Stortingsvalget!! Har hatt to stykker som ikke fikk stemt til Sametingsvalget. Dette synes jeg er svært alvorlig og det går utover demokratiet!

Jeg ønsker at det her sjekkes opp og avdekker hvor feilen kan ligge ift tidligstemminga og at deretter når som Forhåndstemminga som er i gang, at folk får stemt til Sametingsvalget også.

Det kan ikke være slik at folk ikke får stemt?»

Kommunens behandling av klagen

Vadsø kommune har gitt følgende redegjørelse:

«Et avisoppslag før tidligstemmeperioden begynte, gjorde at mange velgere kom for å forhåndstemme i tidligstemmeperioden.

Pågangen ble stor for forhåndsstemmemottakerne på Servicekontoret, og velgerne ble oppfordret om å komme tilbake den 12. august dersom de hadde mulighet til det. Dette med tanke på at alle lister da ville være på plass. Det var en del misnøye fra velgere på at listene fra Sametinget ikke var tilgjengelig i tidligstemmeperioden.

Ut fra det som er fanget opp, beror det hele på en misforståelse fra forhåndsstemmemottaker vedr. viktigheten for den aktuelle velger å få avgi stemme i tidligstemmeperioden. Velger var den 08.08.13 første gang for å avgi stemme, deretter den 09.08.13, da fikk velger avgitt stemme til stortingsvalget.

Vadsø kommune mottok stemmesedler for alle godkjente valglistene fra Sametinget utpå dagen den 12.08.13. Velgere som ville avgi stemme før dette,

måtte avgi stemmen på blank blå stemmeseddel. Eksakt hva som er skjedd i nevnte tilfelle er uklart og bare å beklage.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen syv dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

I valgforskriftens § 24a (1) heter det:

«Valgstyret plikter å tilrettelegge for at velgere som henvender seg til kommunen i perioden 1. juli til 9. august får avgitt stemme.»

Departementet understreker at det er valgstyret som har ansvar for å sørge for tilstrekkelig bemanning for å kunne ta imot tidligstemmer til stortingsvalget. Det er viktig at velgere som ønsker å avgi stemme, ikke blir avvist. Velgere bør ikke henvises til å komme tilbake under den ordinære stemmeperioden. I tidligstemmeperioden skal departementets generelle stemmeseddel benyttes.

Departementet er enig med klageren i at det er begått en feil ved tidligstemmegivningen i Vadsø kommune. Det er imidlertid ikke opplyst noe som tyder på at dette har hatt betydning for valgfallet. Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Klagen over at velgere ikke fikk stemt ved samestingsvalget blir behandlet av Sametinget.

Vedtak i riksvalgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Ragnhild Melleby Aslaksen over forhåndsstemmegivningen i Vadsø kommune tas ikke til følge.

16. Klage fra Terje Storsanden – Lillehammer kommune

Bakgrunn for klagen

Terje Storsanden har i e-post av 8. september 2013 til Fylkesmannen i Oppland sendt følgende klage:

«Det protesteres på at det ble avholdt ordinært valgting for lillehamringer i rådhuset i Lillehammer fredag 9 september 2013. Stemmene ble ikke lagt i

forseglet konvolutt, vedlagt valgkort og lagt i ordinær konvolutt for avlagt stemme. I stedet ble jeg i etterkant, da jeg kom på hvordan forhåndsstemmer SKAL håndteres, så var det for seint. Dette betyr at man avholdt ordinært valgting denne dagen innbyggds. Dette mener jeg er i strid med Valglovens §10. Videre protesteres det på at man ikke uttrykkelig fortalte meg endring av forhåndsstemme ble umulig, før jeg i etterkant spurte om hva jeg vill oppleve på selve Valgdagen. Den banale forklaringen var at endring av stemmen ville bli forkastet. Jeg har for øvrig forklart saksløpet her: <http://storfanden.no/2013/09/valg-fusk/>»

Kommunens behandling av klagen

Lillehammer kommune har gitt følgende rede-gjørelse:

«Klager hevder det ble avholdt ordinært valgting i Lillehammer kommunes rådhus i forhåndsstemmeperioden. I klagen oppgir vedkommende å ha avlagt forhåndsstemme fredag 09.09.2013. Med bakgrunn i at forhåndsstemmingen ble avsluttet fredag 06.09., antas dato oppgitt i klagen for å være feil. Stemmen ble ved mottak ikke lagt i forseglet konvolutt, men stemplet og lagt i urne. Ihht. klagen, anses dette å være i strid med valgloven § 10, da velger ønsket at stemmen skulle bli lagt i forseglet konvolutt med valgkort. Videre hevdes at vedkommende burde ha blitt opplyst om at det ikke ville være mulig å endre forhåndsstemmen i etterkant.

Vedtak:

Klage på forhåndsstemmegivningen i Lillehammer kommune avvises, og klagen oversendes Riksvalgstyret v/Kommunal- og regionaldepartementet for videre klagebehandling.»

Departementets merknader

Valgloven § 13-1 (1) fastslår at alle som har stemmerett kan klage over forhold i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalget i det fylket vedkommende er manntallsført. Klage må fremmes innen syv dager etter valgdagen. De formelle vilkår for klage er oppfylt.

En klage kan tas til følge dersom det er begått feil som antas å ha hatt betydning for utfallet av valget. Valgloven § 13-3 (3) fastsetter at Stortinget skal kjenne stortingsvalget i en kommune eller i et fylke ugyldig hvis det er begått feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette.

Forhåndsstemmegivning i egen kommune er regulert i valglovens § 8-4 annet ledd. Her heter det at

«Velger som er manntallsført i kommunen legger selv stemmeseddelen i en urne, etter at den er stemplet. Stemmeholder setter kryss i manntallet ved vedkommendes navn.»

Ved forhåndsstemming skal velgere som avgir stemme i den kommunen de er manntallsført i, ikke legge stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt. De skal i stedet legge sin stemmeseddel, etter at den er stemplet, direkte i valgurnen, slik reglene også er på valgtinget

Departementet legger til grunn at Lillehammer kommune har fulgt regelverket og at det dermed ikke er begått feil i denne saken. Velgeren har avlagt en forhåndsstemme i egen kommune som er mottatt på vanlig måte.

Departementet mener at det ikke kan kreves at hver enkelt velger opplyses om at stemmegivningen er endelig under forhåndsstemmingen. Muligheten til å stemme på nytt på valgdagen, hvis man hadde forhåndsstemmet, ble tatt bort i 1997.

Vi anbefaler derfor at klagen ikke tas til følge.

Vedtak i rik valgstyret

Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering av klagen.

Klage fra Terje Storsanden over gjennomføringen av forhåndsstemmegivningen i Lillehammer kommune tas ikke til følge.

Vedlegg 1.2**Fylkesvalgstyrenes valgoppgjør for fordeling av de 150 distriktsmandatene****AUST-AGDER FYLKE****3 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9
		I				
Arbeiderpartiet	17 623	12 588	5 874			
		II				
Høyre	16 303	11 645	5 434			
		III				
Fremskrittspartiet	11 278	8 056	3 759			
Kristelig Folkeparti	7 019	5 014				
Venstre	3 033	2 166				
Senterpartiet	2 815	2 011				
Sosialistisk Venstreparti	1 652	1 180				
Miljøpartiet De Grønne	1 242	887				
De Kristne	862	616				
Pensjonistpartiet	354	253				
Rødt	345	246				
Piratpartiet	176	126				
Kristent Samlingsparti	117	84				
Demokratene i Norge	46	33				
Kystpartiet	35	25				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1.

Høyre får mandat nr. 2.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3.

VEST-AGDER FYLKE**5 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer					
		I	V			
Høyre	26 818	19 156	8 939	5 364		
		II				
Arbeiderpartiet	23 227	16 591	7 742			
		III				
Fremskrittspartiet	17 863	12 759	5 954			
		IV				
Kristelig Folkeparti	13 536	9 669	4 512			
Venstre	4 205	3 004				
Senterpartiet	2 962	2 116				
Sosialistisk Venstreparti	2 568	1 834				
Miljøpartiet De Grønne	2 196	1 569				
De Kristne	1 975	1 411				
Pensjonistpartiet	881	629				
Demokratene i Norge	516	369				
Rødt	460	329				
Piratpartiet	284	203				
Det Liberale Folkepartiet	65	46				
Kystpartiet	43	31				
Norges Kommunistiske Parti	41	29				

Høyre får mandat nr. 1 og 5.

Arbeiderpartiet får mandat nr. 2.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 4.

AKERSHUS FYLKE**16 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9	11	13	15
	Stemmer								
		I	IV	VI	IX	XII	XV	XVI	
Høyre	108 860	77 757	36 287	21 772	15 551	12 096	9 896	8 374	7 257
		II	V	VII	XI	XIV			
Arbeiderpartiet	91 364	65 260	30 455	18 273	13 052	10 152	8 306		
		III	VIII	XIII					
Fremskrittspartiet	54 658	39 041	18 219	10 932	7 808				
		X							
Venstre	20 217	14 441	6 739						
Sosialistisk Venstreparti ..	11 305	8 075							
Kristelig Folkeparti	10 377	7 412							
Miljøpartiet De Grønne ...	9 804	7 003							
Senterpartiet	8 111	5 794							
Rødt	2 365	1 689							
Pensjonistpartiet	1 557	1 112							
Piratpartiet	1 106	790							
De Kristne	792	566							
Kristent Samlingsparti	197	141							
Det Liberale Folkepartiet	195	139							
Kystpartiet	149	106							
Demokratene i Norge	115	82							
Samfunnspartiet	77	55							

Høyre får mandat nr. 1, 4, 6, 9, 12, 15 og 16.

Arbeiderpartiet får mandat nr. 2, 5, 7, 11 og 14.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3, 8 og 13.

Venstre får mandat nr. 10.

BUSKERUD FYLKE**8 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer					
		I	IV	VI		
Arbeiderpartiet	47 572	33 980	15 857	9 514	6 796	
		II	V	VIII		
Høyre	43 515	31 082	14 505	8 703	6 216	
		III	VII			
Fremskrittspartiet	27 854	19 896	9 285	5 571		
Senterpartiet	9 110	6 507				
Venstre	6 913	4 938				
Kristelig Folkeparti	4 863	3 474				
Sosialistisk Venstreparti	4 094	2 924				
Miljøpartiet De Grønne	3 345	2 389				
Rødt	905	646				
De Kristne	736	526				
Piratpartiet	508	363				
Kystpartiet	135	96				
Kristent Samlingsparti	125	89				
Demokratene i Norge	80	57				
Samfunnspartiet	56	40				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 4 og 6.

Høyre får mandat nr. 2, 5 og 8.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 7.

FINNMARK FYLKE**4 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer					
		I	III			
Arbeiderpartiet	15 003	10 716	5 001	3 001		
		II				
Høyre	8 032	5 737	2 677			
		IV				
Fremskrittspartiet	6 038	4 313	2 013			
Sosialistisk Venstreparti	1 952	1 394				
Senterpartiet	1 403	1 002				
Venstre	1 359	971				
Kristelig Folkeparti	1 117	798				
Miljøpartiet De Grønne	844	603				
Kystpartiet	550	393				
Sykehus til Alta	467	334				
Rødt	351	251				
De Kristne	335	239				
Piratpartiet	144	103				
Kristent Samlingsparti	41	29				
Demokratene i Norge	23	16				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1 og 3.

Høyre får mandat nr. 2.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4.

HEDMARK FYLKE**6 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer					
		I	II	V		
Arbeiderpartiet	48 694	34 781	16 231	9 739	6 956	
		III				
Høyre	20 600	14 714	6 867			
		IV				
Fremskrittspartiet	15 316	10 940	5 105			
		VI				
Senterpartiet	11 483	8 202	3 828			
Sosialistisk Venstreparti	4 393	3 138				
Venstre	3 805	2 718				
Kristelig Folkeparti	2 871	2 051				
Miljøpartiet De Grønne	2 224	1 589				
Pensjonistpartiet	1 719	1 228				
Rødt	773	552				
De Kristne	414	296				
Piratpartiet	311	222				
Demokratene i Norge	63	45				
Kystpartiet	57	41				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 2 og 5.

Høyre får mandat nr. 3.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4.

Senterpartiet får mandat nr. 6.

HORDALAND FYLKE**15 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9	11
	Stemmer						
		I	IV	VI	X	XIV	
Høyre	89 682	64 059	29 894	17 936	12 812	9 965	8 153
		II	V	IX	XII		
Arbeiderpartiet	71 216	50 869	23 739	14 243	10 174	7 913	
		III	VIII				
Fremskrittspartiet	43 357	30 969	14 452	8 671			
		VII					
Kristelig Folkeparti	22 114	15 796	7 371				
		XI					
Venstre	16 614	11 867	5 538				
		XIII					
Sosialistisk Venstreparti	14 143	10 102	4 714				
		XV					
Senterpartiet	12 490	8 921	4 163				
Miljøpartiet De Grønne	9 171	6 551					
Rødt	2 687	1 919					
De Kristne	2 422	1 730					
Piratpartiet	1 062	759					
Pensjonistpartiet	631	451					
Demokratene i Norge	275	196					
Kystpartiet	267	191					
Folkemakten	175	125					
Norges Kommunistiske Parti	127	91					

Høyre får mandat nr. 1, 4, 6, 10 og 14.

Arbeiderpartiet får mandat nr. 2, 5, 9 og 12.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 8.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 7.

Venstre får mandat nr. 11.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 13.

Senterpartiet får mandat nr. 15.

MØRE OG ROMSDAL**8 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer				
		I	IV		
Høyre	37 594	26 853	12 531	7 519	
		II	V		
Arbeiderpartiet	36 048	25 749	12 016	7 210	
		III	VI		
Fremskrittspartiet	28 746	20 533	9 582	4 107	
		VII			
Kristelig Folkeparti	12 786	9 133	4 262		
		VIII			
Senterpartiet	11 749	8 392	3 916		
Venstre	7 965	5 689			
Sosialistisk Venstreparti	3 532	2 523			
Miljøpartiet De Grønne	1 963	1 402			
De Kristne	1 534	1 096			
Rødt	642	459			
Piratpartiet	479	342			
Kystpartiet	159	114			
Demokratene i Norge	94	67			

Høyre får mandat nr. 1 og 4.

Arbeiderpartiet får mandat nr. 2 og 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 6.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 7.

Senterpartiet får mandat nr. 8.

NORDLAND FYLKE**8 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer	I	IV	VI	VIII	
Arbeiderpartiet	46 743	33 388	15 581	9 349	6 678	5 194
		II	V			
Høyre	28 271	20 194	9 424	5 654		
		III	VII			
Fremskrittspartiet	25 020	17 871	8 340	5 004		
Senterpartiet	9 237	6 598				
Sosialistisk Venstreparti	6 907	4 934				
Venstre	4 938	3 527				
Kristelig Folkeparti	4 886	3 490				
Miljøpartiet De Grønne	2 653	1 895				
Rødt	2 164	1 546				
De Kristne	698	499				
Piratpartiet	451	322				
Kystpartiet	424	303				
Pensjonistpartiet	416	297				
Folkeliste mot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja	268	191				
Samfunnspartiet	92	66				
Demokratene i Norge	60	43				
Norges Kommunistiske Parti	58	41				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 4, 6 og 8.

Høyre får mandat nr. 2 og 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 7.

OPPLAND FYLKE**6 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9
		I	II	VI		
Arbeiderpartiet	44 050	31 464	14 683	8 810	6 293	
		III				
Høyre	20 537	14 669	6 846			
		IV				
Fremskrittspartiet	13 683	9 774	4 561			
		V				
Senterpartiet	13 162	9 401	4 387			
Venstre	4 248	3 034				
Kristelig Folkeparti	3 418	2 441				
Sosialistisk Venstreparti	3 165	2 261				
Miljøpartiet De Grønne	2 583	1 845				
Rødt	817	584				
Pensjonistpartiet	802	573				
De Kristne	460	329				
Piratpartiet	298	213				
Kystpartiet	74	53				
Det Liberale Folkepartiet	58	41				
Demokratene i Norge	54	39				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 2 og 6.

Høyre får mandat nr. 3.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4.

Senterpartiet får mandat nr. 5.

OSLO FYLKE**18 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9	11	13
		I	III	VI	X	XIV	XVI	
Arbeiderpartiet	106 001	75 715	35 334	21 200	15 143	11 778	9 636	8 154
		II	IV	VII	XI	XV	XVIII	
Høyre	103 834	74 167	34 611	20 767	14 833	11 537	9 439	7 987
		V	XIII					
Fremskrittspartiet	40 660	29 043	13 553	8 132				
		VIII	XVII					
Venstre	28 619	20 442	9 540	5 724				
		IX						
Sosialistisk Venstreparti	21 924	15 660	7 308					
		XII						
Miljøpartiet De Grønne	19 356	13 826	6 452					
Rødt	11 133	7 952						
Kristelig Folkeparti	9 850	7 036						
Senterpartiet	2 963	2 116						
Piratpartiet	1 357	969						
Pensjonistpartiet	1 172	837						
De Kristne	734	524						
Det Liberale Folkepartiet	267	191						
Demokratene i Norge ..	236	169						
Norges Kommunistiske Parti	143	102						
Kystpartiet	126	90						
Kristent Samlingsparti .	97	69						
Samfunnspartiet	70	50						

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 3, 6, 10, 14 og 16.

Høyre får mandat nr. 2, 4, 7, 11, 15 og 18.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 5 og 13.

Venstre får mandat nr. 8 og 17.

Sosialistisk Venstreparti får mandat nr. 9.

Miljøpartiet De Grønne får mandat nr. 12.

ROGALAND FYLKE**13 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9
Høyre	72 470	I 51 764	IV 24 157	VIII 14 494	X 10 353	8 052
Arbeiderpartiet	54 462	II 38 901	VI 18 154	IX 10 892	7 780	
Fremskrittspartiet	45 082	III 32 201	VII 15 027	XI 9 016	6 440	
Kristelig Folkeparti	25 585	V 18 275	XIII 8 528	5 117		
Senterpartiet	12 621	XII 9 015	4 207			
Venstre	10 827	7 734				
Sosialistisk Venstreparti	7 908	5 649				
Miljøpartiet De Grønne	5 267	3 762				
De Kristne	2 296	1 640				
Pensjonistpartiet	1 191	851				
Rødt	1 060	757				
Piratpartiet	865	618				
Kristent Samlingsparti	351	251				
Det Liberale Folkepartiet	226	161				
Kystpartiet	202	144				
Demokratene i Norge	115	82				
Norges Kommunistiske Parti	67	48				

Høyre får mandat nr. 1, 4, 8 og 10.

Arbeiderpartiet får mandat nr. 2, 6 og 9.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3, 7 og 11.

Kristelig Folkeparti får mandat nr. 5 og 13.

Senterpartiet får mandat nr. 12.

SOGN OG FJORDANE FYLKE**3 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9
		I				
Arbeiderpartiet	17 183	12 274	5 728			
		II				
Senterpartiet	12 619	9 014	4 206			
		III				
Høyre	11 635	8 311	3 878			
Fremskrittspartiet	6 608	4 720				
Kristelig Folkeparti	4 952	3 537				
Venstre	3 883	2 774				
Sosialistisk Venstreparti	2 076	1 483				
Miljøpartiet De Grønne	1 032	737				
De Kristne	515	368				
Rødt	386	276				
Piratpartiet	151	108				
Kystpartiet	100	71				
Demokratene i Norge	32	23				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1.

Senterpartiet får mandat nr. 2.

Høyre får mandat nr. 3.

TELEMARK FYLKE**5 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9
Arbeiderpartiet	35 963	I 25 688	IV 11 988	V 7 193		5 138
Høyre	21 300	II 15 214	7 100			
Fremskrittspartiet	18 564	III 13 260	6 188			
Kristelig Folkeparti	6 610	4 721				
Senterpartiet	4 360	3 114				
Venstre	3 393	2 424				
Sosialistisk Venstreparti	3 192	2 280				
Miljøpartiet De Grønne	2 116	1 511				
De Kristne	1 017	726				
Rødt	884	631				
Piratpartiet	239	171				
Kristent Samlingsparti	116	83				
Kystpartiet	68	49				
Demokratene i Norge	56	40				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 4 og 5.

Høyre får mandat nr. 2.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3.

TROMS FYLKE
5 distriktsmandater

Divisjon med		1,4	3	5	7	9
	Stemmer					
		I	IV			
Arbeiderpartiet	27 436	19 597	9 145	5 487		
		II	V			
Høyre	19 663	14 045	6 554	3 933		
		III				
Fremskrittspartiet	17 315	12 368	5 772			
Sosialistisk Venstreparti	5 688	4 063				
Senterpartiet	5 636	4 026				
Venstre	3 687	2 634				
Kristelig Folkeparti	3 659	2 614				
Miljøpartiet De Grønne	2 190	1 564				
Rødt	1 608	1 149				
Kystpartiet	477	341				
Piratpartiet	382	273				
De Kristne	322	230				
Kristent Samlingsparti	92	66				
Norges Kommunistiske Parti	78	56				
Demokratene i Norge	37	26				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1 og 4.

Høyre får mandat nr. 2 og 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3.

NORD-TRØNDELAG FYLKE**4 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7
	Stemmer				
		I	II		
Arbeiderpartiet	32 054	22 896	10 685	6 411	
		III			
Senterpartiet	12 796	9 140	4 265		
		IV			
Høyre	11 128	7 949	3 709		
Fremskrittspartiet	9 869	7 049			
Venstre	3 158	2 256			
Sosialistisk Venstreparti	2 596	1 854			
Kristelig Folkeparti	2 707	1 934			
Miljøpartiet De Grønne	1 051	751			
Rødt	423	302			
Piratpartiet	209	149			
De Kristne	283	202			
Kristent Samlingsparti	107	76			
Demokratene i Norge	38	27			
Kystpartiet	81	58			

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1 og 2.

Senterpartiet får mandat nr. 3.

Høyre får mandat nr. 4.

SØR-TRØNDELAG FYLKE**9 distriktsmandater**

Divisjon med	Stemmer	1,4	3	5	7	9
Arbeiderpartiet	64 351	I 45 965	III 21 450	VI 12 870	VII 9 193	7 150
Høyre	38 930	II 27 807	V 12 977	7 786		
Fremskrittspartiet	23 871	IV 17 051	IX 7 957	4 774		
Senterpartiet	11 351	VIII 8 108	3 784			
Sosialistisk Venstreparti	9 992	7 137				
Venstre	9 460	6 757				
Kristelig Folkeparti	6 562	4 687				
Miljøpartiet De Grønne	5 540	3 957				
Rødt	1 667	1 191				
Pensjonistpartiet	1 590	1 136				
Piratpartiet	857	612				
De Kristne	522	373				
Demokratene i Norge	210	150				
Kristent Samlingsparti	129	92				
Kystpartiet	139	99				
Det Liberale Folkepartiet	98	70				
Norges Kommunistiske Parti	97	69				

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 3, 6 og 7.

Høyre får mandat nr. 2 og 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 4 og 9.

Senterpartiet får mandat nr. 8.

VESTFOLD FYLKE**6 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9	11	13
	Stemmer							
		I	IV					
Høyre	41 357	29 541	13 786	8 271				
		II	V					
Arbeiderpartiet	40 869	29 192	13 623	8 174				
		III	VI					
Fremskrittspartiet	26 977	19 269	8 992	5 395				
Kristelig Folkeparti	6 735	4 811						
Venstre	6 228	4 449						
Sosialistisk Venstreparti	5 266	3 761						
Senterpartiet	4 084	2 917						
Miljøpartiet De Grønne	3 407	2 434						
Rødt	932	666						
De Kristne	691	494						
Pensjonistpartiet	596	426						
Piratpartiet	474	339						
Kristent Samlingsparti	205	146						
Kystpartiet	157	112						
Demokratene i Norge	65	46						

Høyre får mandat nr. 1 og 4.

Arbeiderpartiet får mandat nr. 2 og 5.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 6.

ØSTFOLD FYLKE**8 distriktsmandater**

Divisjon med		1,4	3	5	7	9	11
	Stemmer						
		I	IV	VI			
Arbeiderpartiet	54 910	39 221	18 303	10 982	7 844	6 101	
		II	V	VIII			
Høyre	39 703	28 359	13 234	7 941	5 672		
		III	VII				
Fremskrittspartiet	30 801	22 001	10 267	6 160			
Kristelig Folkeparti	8 828	6 306					
Senterpartiet	6 405	4 575					
Venstre	5 723	4 088					
Sosialistisk Venstreparti	3 668						
Miljøpartiet De Grønne	3 168	2 263					
Rødt	1 149	821					
De Kristne	1 123	802					
Pensjonistpartiet	956	683					
Piratpartiet	516	369					
Kristent Samlingsparti	145	104					
Demokratene i Norge	99	99					
Kystpartiet	68	49					

Arbeiderpartiet får mandat nr. 1, 4 og 6.

Høyre får mandat nr. 2, 5 og 8.

Fremskrittspartiet får mandat nr. 3 og 7.

Vedlegg 1.3**Riksvalgstyrets valgoppgjør for fordeling av utjevningsmandater**

Riksvalgstyret har i møte 26. september 2013 foretatt valgoppgjør for fordeling av de 19 utjevningsmandatene i samsvar med valgloven § 11-6 og Grunnloven § 59 fjerde og femte ledd. Riksvalgstyret sendte samme dag Stortinget rapport over den fylkes-

vide fordelingen av utjevningsmandater for valgperioden 2013–2017.

Av riksvalgstyrets rapport fremgår det hvordan fordelingen av utjevningsrepresentantene er beregnet. Beregningen legger til grunn de stemmetallene som er innberettet av fylkesvalgstyrene.

1. Godkjente stemmer. Totalt for landet

Parti	Distriktsmandater	Stemmer
Arbeiderpartiet	54	874 769
Høyre	47	760 232
Fremskrittspartiet	29	463 560
Kristelig Folkeparti	5	158 475
Senterpartiet	8	155 357
Venstre	4	148 275
Sosialistisk Venstreparti	2	116 021
Miljøpartiet De Grønne	1	79 152
Rødt		30 751
De Kristne		17 731
Pensjonistpartiet		11 865
Piratpartiet		9 869
Kystpartiet		3 311
Demokratene i Norge		2 214
Kristent Samlingsparti		1 722
Det Liberale Folkepartiet		909
Norges Kommunistiske Parti		611
Sykehus til Alta		467
Samfunnspartiet		295
Folkeliste mot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja		268
Folkemakten		175
Totalt	150	2 836 029

2. Sperregrense

Totalt antall godkjente stemmesedler til partifordeling er 2 836 029. Det er bare de partier som oppnår et samlet stemmetall på over 4 prosent av dette, som konkurrerer om utjevningsmandater (den såkalte sperregrensen), jf. Grunnloven § 59 femte ledd. 4 prosent av 2 836 029 er 113 441,16.

Det kreves minst 113 442 stemmer på landsbasis for å komme over sperregrensen. Det er fordelt 1 distriktsmandat til et parti som ikke kom over sperregrensen (Miljøpartiet De Grønne). Dette partiets mandat og stemmetall skal ikke telles med ved beregningen av utjevningsmandater.

Følgende partier ligger over sperregrensen:

Parti	Distriktsmandater	Stemmer
Arbeiderpartiet	54	874 769
Høyre	47	760 232
Fremskrittspartiet	29	463 560
Kristelig Folkeparti	5	158 475
Senterpartiet	8	155 357
Venstre	4	148 275
Sosialistisk Venstreparti	2	116 021
Totalt	149	2 676 689

3. Mandatberegning

Metoden for fordelingen mellom partiene fremgår av Grunnloven § 59 fjerde og femte ledd og valgloven § 11-6. Fordelingen gjøres på grunnlag av samlet antall mandater og stemmer til de partiene som har kommet over sperregrensen, og beregnes på samme måte som ved fordelingen av distriktsmandatene. Det vil si at det samlede stemmetallet til de partiene som er med i fordelingen deles på 1,4 – 3 – 5 – 7 osv., og så fordeles de mandatene som er med i beregningen (de deltakende partienes distriktsmandater pluss de 19 utjevningsmandatene) slik at partiet med den største kvotienten får mandat nr. 1, partiet med den nest største kvotienten får mandat nr. 2 osv. Etter fordelin-

gen skal partienes samlede antall mandater på landsbasis (distrikts- og utjevningsmandater) tilsvare det antall mandater partiene ifølge denne beregningen samlet sett skal ha. Dersom et parti har fått flere distriktsmandater enn det skulle hatt etter denne beregningen, skal det gjøres en ny fordeling der det ses bort fra dette partiets mandater og stemmetall.

Tabellen viser samlet antall mandater på landsbasis («landsmandater») beregnet etter metoden beskrevet ovenfor, og antall tildelte distriktsmandater. Partiet får utjevningsmandater tilsvarende differansen mellom antall landsmandater og samlet antall tildelte distriktsmandater.

Mandatene fordeler seg som følger mellom partiene:

Parti	Distriktsmandater	Landsmandater	Utjevningsmandater
Arbeiderpartiet	54	55	1
Høyre	47	48	1
Fremskrittspartiet	29	29	0
Kristelig Folkeparti	5	10	5
Senterpartiet	8	10	2
Venstre	4	9	5
Sosialistisk Venstreparti	2	7	5
Totalt	149	168	19

4. Fylkesfordeling

Etter at det samlede antall utjevningsmandater er fordelt som beskrevet ovenfor, skal utjevningsmandatene fordeles mellom fylkene etter reglene i valgloven § 11-6 tredje ledd. Hvert fylke tildeles ett utjevningsmandat. Det beregnes en mandatkvotient ved at hvert partis stemmetall deles på mer enn det dobbelte antall tildelte distriktsmandater. For partier uten distriktsmandater blir kvotienten lik stemmetallet. Den beregnede mandatkvotienten deles så på det gjennomsnittlige antall stemmer bak hvert distrikts-

mandat i fylket, resultatet kalles vektet mandatkvotient. Det fylke/parti som har høyest vektet mandatkvotient vinner det første utjevningsmandatet. Det fylke/parti som har nest høyeste kvotient vinner det neste utjevningsmandatet osv., frem til alle fylkene har fått hvert sitt mandat.

Når et parti har fått det antall utjevningsmandater det skal ha etter denne beregningen, kommer ikke partiet i betraktning ved videre tildeling av utjevningsmandater.

Fordelingen av utjevningsmandatene:

Mandat	Parti	Fylke	Listeplass	Kvotient
1	Venstre	Rogaland	1	0,585012
2	Sosialistisk Venstreparti	Akershus	1	0,563052
3	Senterpartiet	Nordland	1	0,554417
4	Sosialistisk Venstreparti	Sør-Trøndelag	1	0,512802
5	Kristelig Folkeparti	Oslo	1	0,508690
6	Senterpartiet	Buskerud	1	0,486480
7	Kristelig Folkeparti	Østfold	1	0,449085
8	Venstre	Møre og Romsdal	1	0,444689
9	Høyre	Hordaland	6	0,426954
10	Arbeiderpartiet	Vest-Agder	2	0,396473
11	Kristelig Folkeparti	Telemark	1	0,337665
12	Kristelig Folkeparti	Aust-Agder	1	0,334769
13	Sosialistisk Venstreparti	Tromsø	1	0,322193
14	Kristelig Folkeparti	Vestfold	1	0,292735
15	Venstre	Oppland	1	0,237299
16	Sosialistisk Venstreparti	Hedmark	1	0,233830
17	Sosialistisk Venstreparti	Finnmark	1	0,207334
18	Venstre	Sogn og Fjordane	1	0,190430
19	Venstre	Nord-Trøndelag	1	0,165124

Vedlegg 1.4

Valgte representanter og vararepresentanter fylkesvis i henhold til fylkesvalgstyrenes og Riksvalgstyrets valgoppgjør 2013

AUST-AGDER

4 representanter

1. Freddy de Ruiten (A), Arendal
2. Svein Harberg (H), Grimstad
3. Ingebjørg Godskesen (FrP), Arendal
4. Kjell Ingolf Ropstad (KrF), Evje og Hornnes

For representant nr. 3 (FrP):

1. Lene Dolly Bjerkan Langemyr, Grimstad
2. Odd Gunnar Tveit, Birkenes
3. Oddvar Østreim, Froland
4. Ingunn Engelsvoll, Vegårshei

Vararepresentanter

For representant nr. 1 (A):

1. Line Vennesland, Evje og Hornnes
2. Tellef Inge Mørland, Åmli
3. Kristine Hallingstad, Lillesand
4. André Pedersen, Grimstad

For representant nr. 4 (KrF):

1. Terje Østebø Eikin, Arendal
2. Ingebjørg Ribe Rudihagen, Lillesand
3. Trine Hilmer Syvertsen, Grimstad
4. Jon-Olav Strand, Risør

For representant nr. 2 (H):

1. Arne Thomassen, Lillesand
2. Maiken Messel, Arendal
3. Bjørgulv Sverdrup Lund, Valle
4. Eirik Jørstad, Arendal

VEST-AGDER

6 representanter

1. Ingunn Foss (H), Lyngdal
2. Kari Henriksen (A), Kristiansand
3. Åse Michaelsen (FrP), Mandal
4. Hans Fredrik Grøvan (KrF), Lyngdal
5. Norunn Tveiten Benestad (H), Kristiansand
6. Odd Omland (A), Kvinesdal

For representant nr. 2 og 6 (A):

1. Linda Verdal, Mandal
2. Trond Henry Blattmann, Kristiansand
3. Jannike Sveinsdatter Arnesen, Kristiansand
4. Helge Sandåker, Marnardal
5. Anne Barbro Aglen Bystadhagen, Flekkefjord

Vararepresentanter

For representant nr. 1 og 5 (H):

1. Benjamin Grønvold, Søgne
2. Ånen Werdal, Hægebostad
3. Benedichte Limmeland, Lyngdal
4. Jan Sigbjørnsen, Flekkefjord
5. Thorstein Dyrstad, Mandal

For representant nr. 3 (FrP):

1. Kjell Ivar Larsen, Kvinesdal
2. Øyvind Berntsen, Kristiansand
3. Gisle Meininger Saudland, Flekkefjord
4. Charlotte Hansen Søyland, Søgne

For representant nr. 4 (KrF):

1. Torhild Roland Bransdal, Vennesla
2. Per Sverre Kvinlaug, Kvinesdal
3. Livar Veggeland, Kristiansand
4. Hanne Ragnhild Risvold, Flekkefjord

AKERSHUS*17 representanter*

1. Jan Tore Sanner (H), Bærum
2. Anniken Huitfeldt (A), Ullensaker
3. Kari Kjønnaas Kjos (FrP), Lørenskog
4. Sylvi Graham (H), Oppegård
5. Sverre Myrli (A), Skedsmo
6. Tone W. Trøen (H), Eidsvoll
7. Marianne Aasen (A), Asker
8. Hans Andreas Limi (FrP), Bærum
9. Bente Stein Mathisen (H), Asker
10. Abid Q. Raja (V), Oslo
11. Åsmund Grøver Aukrust (A), Bærum
12. Henrik Asheim (H), Bærum
13. Ib Thomsen (FrP), Nittedal
14. Gunvor Eldegard (A), Ski
15. Nils Aage Jegstad (H), Vestby
16. Mette Tønder (H), Nittedal
17. Bård Vegar Solhjell (SV), Vestby

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4, 6, 9, 12, 15 og 16 (H):

1. Hårek Elvenes, Bærum
2. Thore Vestby, Frogn
3. Kjartan Berland, Skedsmo
4. Ellen Ugland, Asker
5. Trine-Lise Østlund Blime, Lørenskog
6. Harald Tronvik, Nesodden
7. Anne Lene W. Hojem, Bærum
8. Turid Kristensen, Lørenskog
9. Dag Ekelberg, Ski
10. Marianne Grimstad Hansen, Sørum

For representant nr. 2, 5, 7, 11 og 14 (A):

1. Are Helseth, Bærum
2. Anne Odenmarck, Ås
3. Mani Hussaini, Ullensaker
4. Elin Maria L'Estrange, Ullensaker
5. Halvard Ingebrigtsen, Lørenskog
6. Lara Rashid, Bærum
7. Erik Berg Olsen, Fet
8. Kari Seljelid, Bærum

For representant nr. 3, 8 og 13 (FrP):

1. Himanshu Gulati, Skedsmo
2. Anette Carnarius Elseth, Sørum
3. Camilla Mollatt, Oppegård
4. Ole-Jacob Johansen, Asker
5. Wenche A. S. Bjerke, Enebakk
6. Elnar Remi Holmen, Nes på Romerike

For representant nr. 10 (V):

1. Siri Engesæth, Bærum
2. Erik Lundeby, Frogn
3. Runar Bålsrud, Hurdal
4. Solveig Schytz, Ås

For representant nr. 17 (SV):

1. Rannveig Kvifte Andresen, Ski
2. Andreas Christiansen Halse, Lørenskog
3. Vilde Følling Folland, Bærum
4. Hanne Kvifte Andresen, Rælingen

BUSKERUD*9 representanter*

1. Martin Kolberg (A), Lier
2. Trond Helleland (H), Drammen
3. Jørund Rytman (FrP), Drammen
4. Lise Christoffersen (A), Drammen
5. Anders B. Werp (H), Øvre Eiker
6. Torgeir Micaelsen (A), Drammen
7. Morten Wold (FrP), Modum
8. Kristin Ørmen Johnsen (H), Drammen
9. Per Olaf Lundteigen (Sp), Øvre Eiker

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4 og 6 (A):

1. Laila Gustavsen, Kongsberg
2. Niclas Tokerud, Øvre Eiker
3. Anne Sandum, Ringerike
4. Erik Kaupang, Hol
5. Nina Mjøberg, Modum
6. Steinar Berthelsen, Rollag

For representant nr. 2, 5 og 8 (H):

1. Christopher Anundsen Wand, Hole
2. Monica Vee Bratlie, Hurum
3. Jan Egil Halbjørhus, Hemsedal
4. Gro Sel Tveito, Kongsberg
5. Dag Øivind Henriksen, Ringerike
6. Sandra Bruflot, Lier

For representant nr. 3 og 7 (FrP):

1. Tone Heimdal Brataas, Røyken
2. Lavrans Kierulf, Drammen
3. Knut Gjerde, Nedre Eiker
4. Morgan Langfeldt, Lier
5. Tom Erik Hauger, Røyken

For representant nr. 9 (Sp):

1. Gerd Eli Berge, Nes i Hallingdal
2. Anders Braaten, Ringerike
3. Kari Anne Sand, Kongsberg
4. Per Fossen Hals, Kongsberg

FINNMARK

5 representanter

1. Helga Pedersen (A), Tana
2. Frank Bakke-Jensen (H), Båtsfjord
3. Kåre Simensen (A), Alta
4. Jan-Henrik Fredriksen (FrP), Sør-Varanger
5. Kirsti Bergstø (SV), Nesseby

For representant nr. 2 (H):

1. Laila Davidsen, Alta
2. Hans-Jacob Bønå, Vadsø
3. Tove Alstadsæter, Sør-Varanger
4. Jonas Sørum Nymo, Porsanger

Vararepresentanter

For representant nr. 1 og 3 (A):

1. Ingalill Olsen, Måsøy
2. Runar Sjøstad, Vadsø
3. Ragnhild Helene Kaski, Sør-Varanger
4. Eirik Nymo Isaksen, Alta
5. Grethe Ernø Johansen, Hammerfest

For representant nr. 4 (FrP):

1. Ronny Berg, Alta
2. Monica Hauge Stiansen, Sør-Varanger
3. Susanne Kristiansen, Alta
4. Frank-Tore Nygård, Berlevåg

For representant nr. 5 (SV):

1. Johnny Hans Ole Ingebrigtsen, Nordkapp
2. Vilde Danielsen, Alta
3. Pål Kasper Gabrielsen, Sør-Varanger
4. Åse-Marie Småvik, Hammerfest

HEDMARK

7 representanter

1. Knut Storberget (A), Elverum
2. Anette Trettebergstuen (A), Hamar
3. Gunnar Gundersen (H), Åsnes
4. Tor André Johnsen (FrP), Ringsaker
5. Tone Merete Sønsterud (A), Kongsvinger
6. Trygve Magnus Slagsvold Vedum (Sp), Stange
7. Karin Andersen (SV), Hamar

For representant nr. 3 (H):

1. Rangdi Wetterhus Krogstad, Ringsaker
2. Kristian Tønning Riise, Stange
3. Berit Nordseth Moen, Tynset
4. Frode Knutzen Midtlund, Elverum

For representant nr. 4 (FrP):

1. Hege Jensen, Stange
2. Erling Behrens, Hamar
3. Dag Martin Bakken, Elverum
4. Katrine Solberg, Åmot

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 2 og 5 (A):

1. Lasse Juliussen, Nord-Odal
2. Thor Lillehovde, Ringsaker
3. Bente Elin Lilleøkseth, Løten
4. Norvald Illevold, Rendalen
5. Farahnaz Bahrami, Hamar
6. Hans Petter Wahl Adolfsen, Åmot

For representant nr. 6 (Sp):

1. Olov Grøtting, Alvdal
2. Ida Kristine Teien, Grue
3. Aasa Gjestvang, Stange
4. Arnfinn Nergård, Os i Hedmark

For representant nr. 7 (SV):

1. Bersvend Salbu, Tynset
2. Frøydis Elisabeth Sund, Hamar
3. Torbjørn Dybsand, Ringsaker
4. Hild Mari Bjørke, Løten

HORDALAND

16 representanter

1. Erna Solberg (H), Bergen
2. Per Rune Henriksen (A), Bergen
3. Gjermund Hagesæter (FrP), Lindås
4. Øyvind Halleraker (H), Bømlo
5. Jette F. Christensen (A), Bergen
6. Peter Christian Frølich (H), Bergen
7. Knut Arild Hareide (KrF), Oslo
8. Helge André Njåstad (FrP), Austevoll
9. Magne Rommetveit (A), Stord
10. Torill Eidsheim (H), Lindås
11. Terje Breivik (V), Ulvik
12. Rut Mari Grung (A), Bergen
13. Audun Lysbakken (SV), Oslo
14. Sigurd Hille (H), Bergen
15. Kjersti Toppe (Sp), Bergen
16. Ove Bernt Trellevik (H), Sund

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4, 6, 10, 14 og 16 (H):

1. Erik Skutle, Bergen
2. Charlotte Spurkeland, Bergen
3. Iiril Schau Johansen, Voss
4. Siv Høgtun, Askøy
5. Liv Kari Eskeland, Stord
6. Børge Lunde, Os i Hordaland
7. Sentoorvasan Singaravel, Bergen
8. Julie Eide Solbakken, Austevoll
9. Knut Moe, Modalen

For representant nr. 2, 5, 9 og 12 (A):

1. Eigil Knutsen, Bergen
2. Marianne S. Bjørøy, Fjell
3. Roald Aga Haug, Odde
4. Lubna Boby Jaffery, Fjell
5. Atle Kvåle, Fusa
6. Astrid F. Selsvold, Kvam
7. Roger Valhammer, Bergen

For representant nr. 3 og 8 (FrP):

1. Laila Marie Reiertsen, Os i Hordaland
2. Torkil Åmland, Bergen
3. Gunnar Bakke, Bergen
4. Sigbjørn Framnes, Stord
5. Eskil Moen, Kvinnherad

For representant nr. 7 (KrF):

1. Astrid Aarhus Byrknes, Lindås
2. Filip Rygg, Bergen
3. Beate Husa, Sund
4. Emil André Erstad, Radøy

For representant nr. 11 (V):

1. Åsta Årøen, Bergen
2. Mathias Fischer, Bergen
3. Anne Beth Njærheim, Bømlo
4. Elizabeth Toft Erichsen, Sund

For representant nr. 13 (SV):

1. Gina Knutson Barstad, Bergen
2. Einar Horvei, Voss
3. Silje Guleng, Askøy
4. Symphorien Pombe, Sund

For representant nr. 15 (Sp):

1. Sigrid Brattabø Handegard, Jondal
2. Jakob Bjelland, Stord
3. Jon Askeland, Radøy
4. Alexander Fosse Andersen, Sørumsund

MØRE OG ROMSDAL*9 representanter*

1. Helge Orten (H), Midsund
2. Else-May Botten (A), Molde
3. Harald T. Nesvik (FrP), Ålesund
4. Elisabeth Røbekk Nørve (H), Ålesund
5. Fredric Holen Bjørndal (A), Ørsta
6. Oskar J. Grimstad (FrP), Hareid
7. Rigmor Andersen Eide (KrF), Ålesund
8. Jenny Klinge (Sp), Surnadal
9. Pål Farstad (V), Kristiansund

Vararepresentanter

For representant nr. 1 og 4 (H):

1. Arnulf Goksøyr, Herøy på Sunnmøre
2. Vetle Wang Soleim, Smøla
3. Sidsel Sæterøy, Kristiansund
4. Ewa Hildre, Haram
5. Randi Bergundhaugen, Vestnes

For representant nr. 2 og 5 (A):

1. Tove-Lise Torve, Sunndal
2. Eva Vinje Aurdal, Ålesund
3. Kjell Neergaard, Kristiansund
4. Roger Hustad, Fræna
5. Astrid Willa Eide Hoem, Kristiansund

For representant nr. 3 og 6 (FrP):

1. Mette Hanekamhaug, Molde
2. Åge Austheim, Kristiansund
3. Jon Georg Dale, Volda
4. Gunnhild Synneve Meringdal, Molde
5. Geir Asle Stenseth, Ålesund

For representant nr. 7 (KrF):

1. Steinar Reiten, Averøy
2. Simon Molvær Grimstad, Ålesund
3. Kjell Lode, Fræna
4. Randi Helga Walderhaug Frisvoll, Haram

For representant nr. 8 (Sp):

1. Geir Inge Lien, Vestnes
2. Marit Nerås Krogsæter, Haram
3. Jan Ove Tryggestad, Stranda
4. Lise Mari Bjerkesli, Surnadal

For representant nr. 9 (V):

1. Britt Giske Andersen, Giske
2. Olbjørn Kvernberg, Molde
3. Kirsti Dale, Ålesund
4. Helge Hamre, Volda

NORDLAND*9 representanter*

1. Lisbeth Berg-Hansen (A), Bindal
2. Odd Henriksen (H), Fauske
3. Kenneth Svendsen (FrP), Fauske
4. Eirik Sivertsen (A), Bodø
5. Margunn Ebbesen (H), Brønnøy
6. Anna Ljunggren (A), Narvik
7. Jan Arild Ellingsen (FrP), Saltdal
8. Kjell-Idar Juvik (A), Hemnes
9. Janne Sjelmo Nordås (Sp), Hattfjelldal

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4, 6 og 8 (A):

1. Tone-Helen Toften, Sortland
2. Tor Arne Bell Ljunggren, Bodø
3. Anette Kristine Davidsen, Hadsel
4. Hugo Johan Bjørnstad, Vågan
5. Wenche Elin Solli, Vefsn
6. Tommy Rannov Nystad, Rana
7. Anne Grethe Lund, Fauske

For representant nr. 2 og 5 (H):

1. Jonny Finstad, Vestvågøy
2. Anne-Rita Nicklasson, Ballangen
3. Daniel Skjevick Aasberg, Ballangen
4. Per Munkerud, Bodø
5. Bent Eriksen, Vågan

For representant nr. 3 og 7 (FrP):

1. Dagfinn Henrik Olsen, Lødingen
2. Greta Johanne Solfall, Meløy
3. Tom Cato Karlsen, Bodø
4. Veronica Pedersen, Rana
5. Richard Dagsvik, Leirfjord

For representant nr. 9 (Sp):

1. Willfred Nordlund, Sortland
2. Per Roger Vikten, Vestvågøy
3. Monika Sande, Beiarn
4. Aina Johanne Nilsen, Hadsel

OPPLAND*7 representanter*

1. Rigmor Aasrud (A), Gran
2. Tore Hagebakken (A), Gjøvik
3. Olaf Michael Thommessen (H), Lillehammer
4. Morten Ørsal Johansen (FrP), Vestre Toten
5. Anne Tingelstad Wøien (Sp), Gran
6. Stine Renate Håheim (A), Nord-Aurdal
7. Ketil Kjenseth (V), Gjøvik

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 2 og 6 (A):

1. Kjersti Stenseng, Sør-Fron
2. Even Aleksander Hagen, Sel
3. Ragnar Frimann Nordgreen, Lillehammer
4. Gry Haugsbakken, Gran
5. Bjørn Iddberg, Gjøvik
6. Ingrid Marie Vaag Endrerud, Gjøvik

For representant nr. 3 (H):

1. Jørand Ødegård Lunde, Vang
2. Lasse Lehre, Lunner
3. Hanne Alstrup Velure, Lesja
4. Svein Håvar Korshavn, Gjøvik

For representant nr. 4 (FrP):

1. Harald Eivind Bakke, Gausdal
2. Astrid Gaassand, Lillehammer
3. Tor Erling Sæthre, Nord-Aurdal
4. Wenche Kristin Haug Almestrand, Lillehammer

For representant nr. 5 (Sp):

1. Ivar Odnes, Østre Toten
2. Gunnar Kaus, Ringeby
3. Eli Blakstad, Sør-Fron
4. Kåre Ragnar Helland, Sør-Aurdal

For representant nr. 7 (V):

1. Ingjerd Thon Hagaseth, Etnedal
2. Dag Helge Frøisland, Lillehammer
3. Christin Guldahl Madsen, Gjøvik
4. Eivind Snorre Brenna, Vestre Slidre

OSLO*19 representanter*

1. Jens Stoltenberg (A), Oslo
2. Ine M. Eriksen Søreide (H), Oslo
3. Hadia Tajik (A), Oslo
4. Nikolai Astrup (H), Oslo
5. Siv Jensen (FrP), Oslo
6. Jonas Gahr Støre (A), Oslo
7. Michael Tetzschner (H), Oslo
8. Trine Skei Grande (V), Oslo
9. Heikki Eidsvoll Holmås (SV), Oslo
10. Marianne Marthinsen (A), Oslo
11. Kristin Vinje (H), Oslo
12. Rasmus Johan Michael Hansson (MDG), Bærum
13. Christian Tybring-Gjedde (FrP), Oslo
14. Jan Bøhler (A), Oslo
15. Mudassar Hussain Kapur (H), Oslo
16. Marit Nybakk (A), Oslo
17. Ola Elvestuen (V), Oslo
18. Stefan Magnus B. Heggelund (H), Oslo
19. Hans Olav Syversen (KrF), Oslo

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 3, 6, 10, 14 og 16 (A):

1. Truls Wickholm, Oslo
2. Prableen Kaur, Oslo
3. Vegard Grøslie Wennesland, Oslo
4. Inger Helene Vaaten, Oslo
5. Ivar Leveraas, Oslo
6. Grete Haugdal, Oslo
7. Olav Magnar Tønsberg, Oslo
8. Khamshajiny Gunaratnam, Oslo
9. Fredrik Mellem, Oslo

For representant nr. 2, 4, 7, 11, 15 og 18 (H):

1. Heidi Nordby Lunde, Oslo
2. Frode Helgerud, Oslo
3. Afshan Rafiq, Oslo
4. Astrid Nøklebye Heiberg, Oslo
5. Camilla Strandskog, Oslo
6. John Christian Elden, Oslo
7. Berit Solli, Oslo
8. Ola Kvisgaard, Oslo
9. James Stove Lorentzen, Oslo

For representant nr. 5 og 13 (FrP):

1. Mazyar Keshvari, Oslo
2. Peter N. Myhre, Oslo
3. Aina Stenersen, Oslo
4. Geir Hågen Karlsen, Oslo
5. Christel Gundelach, Oslo

For representant nr. 8 og 17 (V):

1. Guri Melby, Oslo
2. Daniel Rugaas, Oslo
3. Toril Berge, Oslo
4. Erik Borge Skei, Oslo
5. Seynab Mohamud, Oslo

For representant nr. 9 (SV):

1. Ingunn Gjerstad, Oslo
2. Olivia Corso Salles, Oslo
3. Pål Yasin Ezzari, Oslo
4. Ingvild Stakkevold Reymert, Oslo

For representant nr. 12 (MDG):

1. Une Aina Bastholm, Oslo
2. Knut Falk Qvigstad, Oslo
3. Camilla Williams, Oslo
4. Hallvard Surlien, Kongsberg

For representant nr. 19 (KrF):

1. Ann Kathrine Skjørshammer, Oslo
2. Elisabeth Løland, Oslo
3. Eilev Hegstad, Oslo
4. Gunhild Grande Stærk, Oslo

Rogaland

14 representanter

1. Bent Høie (H), Stavanger
2. Eirin Sund (A), Stavanger
3. Solveig Horne (FrP), Sola
4. Siri A. Meling (H), Eigersund
5. Olaug Johanna Vervik Bollestad (KrF), Gjesdal
6. Torstein Tvedt Solberg (A), Stavanger
7. Bente Thorsen (FrP), Karmøy
8. Arve Kambe (H), Haugesund
9. Hege Haukeland Liadal (A), Haugesund
10. Tina Bru (H), Stavanger
11. Roy Steffensen (FrP), Kvitsøy
12. Geir Pollestad (Sp), Time
13. Geir S. Toskedal (KrF), Karmøy
14. Iselin Nybø (V), Stavanger

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4, 8 og 10 (H):

1. Sveinung Stensland, Haugesund
2. Sissel Knutsen Hegdal, Stavanger
3. Lisbeth Von Erpecom Vikse, Hå
4. Staale Grude Haaland, Time
5. Ivar Tangeraas, Sauda
6. Serine Jonassen, Stavanger
7. Dag Inge Aarhus, Karmøy

For representant nr. 2, 6 og 9 (A):

1. Øystein Langholm Hansen, Strand
2. Unn Therese Omdal, Eigersund
3. Helge Steinsvåg, Strand
4. Annelin Tangen, Sandnes
5. John K. Holvik, Karmøy
6. Emilie Bersaas, Haugesund

For representant nr. 3, 7 og 11 (FrP):

1. Helge Thorheim, Karmøy
2. Kari Raustein, Stavanger
3. Espen Aaserud Karlsen, Gjesdal
4. Kåre Ludwig Jørgensen, Sandnes
5. Atle Simonsen, Stavanger
6. Ketil Solvik-Olsen, Oslo

For representant nr. 5 og 13 (KrF):

1. Marie Brekke, Stavanger
2. Per Kåre Foss, Sola
3. Solveig Ege Tengedal, Eigersund
4. Håkon Helgøy, Hjelmeland
5. Gunn-Marit Lygre, Tysvær

For representant nr. 12 (Sp):

1. Sofie Margrethe Steinsvåg Selvikvåg, Sandnes
2. Leif Christian Andersen, Stavanger
3. Ruth Evy Berglyd, Eigersund
4. Ole Johan Vierdal, Vindafjord

For representant nr. 14 (V):

1. Svein Abrahamsen, Haugesund
2. Anja Berggård Endresen, Sola
3. Kjartan Alexander Lunde, Stavanger
4. Knut O. Eldhuset, Sandnes

SOGN OG FJORDANE*4 representanter*

1. Ingrid Heggø (A), Høyanger
2. Liv Signe Navarsete (Sp), Lærdal
3. Bjørn Lødemel (H), Hornindal
4. Sveinung Rotevatn (V), Eid

Vararepresentanter

For representant nr. 1 (A):

1. Tor Bremer, Luster
2. Kristin Maurstad, Vågsøy
3. Anette Stegegjerdet Norberg, Luster
4. Helge Robert Midtbø, Førde

For representant nr. 2 (Sp):

1. Jenny Ellaug Følling, Gaular
2. Sigurd Erlend Reksnes, Eid
3. Aleksander Øren Heen, Årdal
4. Gunn Karin Sande, Selje

For representant nr. 3 (H):

1. Bjørn Erik Hollevik, Flora
2. Grethe Kristin Lerum, Sogndal
3. Embla Belsvik, Flora
4. Morten Andreas Hagen, Vågsøy

For representant nr. 4 (V):

1. Gunhild Alis Berge Stang, Askvoll
2. Marianne Øren, Lærdal
3. Odd Bovim, Flora
4. Øystein Djupvik, Naustdal

TELEMARK*6 representanter*

1. Terje Aasland (A), Skien
2. Torbjørn Røe Isaksen (H), Porsgrunn
3. Bård Hoksrud (FrP), Bamble
4. Lene Vågslid (A), Tokke
5. Christian Tynning Bjørnø (A), Porsgrunn
6. Geir Jørgen Bekkevold (KrF), Skien

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4 og 5 (A):

1. Lise Wiik, Notodden
2. Sven Tore Løkslid, Hjarthdal
3. Wenche Jansen Tveitan, Porsgrunn
4. Eskil Pedersen, Oslo
5. Elisabeth Wickstrøm Åkredalen, Drangedal
6. Finn-Arild Bystrøm, Tinn

For representant nr. 2 (H):

1. Solveig Sundbø Abrahamsen, Seljord
2. Geir Elsebutangen, Skien
3. Tina Elise Wilcox, Skien
4. Jørn Christensen, Notodden

For representant nr. 3 (FrP):

1. Kristian Kåsastul Norheim, Skien
2. Gry-Anette Rekanes Amundsen, Nome
3. Thorleif Fluor Vikre, Kragerø
4. Roy Bjurholt, Bamble

For representant nr. 6 (KrF):

1. Hanne Louise Thürmer, Notodden
2. Dag Sele, Bø
3. Marianne Nørstrud, Notodden
4. Lars Rise, Bamble

TROMS*6 representanter*

1. Martin Henriksen (A), Harstad
2. Elisabeth Aspaker (H), Harstad
3. Øyvind Korsberg (FrP), Tromsø
4. Tove Karoline Knutsen (A), Tromsø
5. Kent Vidar Gudmundsen (H), Tromsø
6. Torgeir Knag Fylkesnes (SV), Tromsø

Vararepresentanter

For representant nr. 1 og 4 (A):

1. Sigmund Steinnes, Storfjord
2. Christin Kristoffersen, Spitsbergen
3. Tor Inge Hoaas, Tromsø
4. Gunda Pauline Johansen, Balsfjord
5. Steffen Jakobsen, Målselv

For representant nr. 2 og 5 (H):

1. Regina Nargis Alexandrova, Bardu
2. Kristian Støback Wilhelmsen, Tromsø
3. Helge Eriksen, Harstad
4. Beate Seljenes, Lenvik
5. Magnus Mæland, Tromsø

For representant nr. 6 (SV):

1. Siv Elin Hansen, Nordreisa
2. Thomas Johansen, Kvæfjord
3. Katrine Boel Gregussen, Lenvik
4. Bjarne Rohde, Tromsø

For representant nr. 3 (FrP):

1. Per-Willy Amundsen, Harstad
2. Louis Seberg Edvardsen, Lenvik
3. Hanne Caroline Iversen, Harstad
4. Jan Blomseth, Tromsø

NORD-TRØNDELAG

5 representanter

1. Ingvild Kjerkol (A), Stjørdal
2. Arild Stokkan-Grande (A), Levanger
3. Marit Arnstad (Sp), Stjørdal
4. Elin Rodum Agdestein (H), Steinkjer
5. André N. Skjelstad (V), Verran

For representant nr. 3 (Sp):

1. Bjørn Arild Gram, Steinkjer
2. Bjørg Tingstad, Fosnes
3. Nils Michael Nilsson Ramsøy, Steinkjer
4. Ida Stuberger, Inderøy

Vararepresentanter

For representant nr. 1 og 2 (A):

1. Jorid Holstad Nordmelan, Namsos
2. Terje Sørvik, Vikna
3. May Britt Lagesen, Steinkjer
4. Jan Inge Kaspersen, Stjørdal
5. Trine Synnøve Hallem, Verdal

For representant nr. 4 (H):

1. Gunnar Johannes Viken, Inderøy
2. Erik Fløan, Trondheim
3. Frode Revhaug, Frosta
4. Siw Bleikvassli, Namsos

For representant nr. 5 (V):

1. Iren Opdahl, Steinkjer
2. Reidar Lindseth, Flatanger
3. Håkon Alstadheim, Stjørdal
4. Lill Therese Sandvik Solvi, Namsos

SØR-TRØNDELAG

10 representanter

1. Trond Giske (A), Trondheim
2. Linda C. Hofstad Helleland (H), Klæbu
3. Eva Kristin Hansen (A), Trondheim
4. Per Sandberg (FrP), Lenvik
5. Frank J. Jenssen (H), Trondheim
6. Jorodd Asphjell (A), Orkdal
7. Karianne O. Tung (A), Rissa
8. Heidi Greni (Sp), Holtålen
9. Sivert Haugen Bjørnstad (FrP), Trondheim
10. Snorre Serigstad Valen (SV), Trondheim

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 3, 6 og 7 (A):

1. Audun Otterstad, Trondheim
2. Gunn Elin Flakne, Tydal
3. Ferhat Güven, Trondheim
4. Rita Ottervik, Trondheim
5. Einar Aasen, Røros
6. Berit Flåmo, Frøya
7. Per Olav Skurdal Hopsø, Melhus

For representant nr. 2 og 5 (H):

1. Torhild Aarbergsbotten, Ørland
2. Marvin Wiseth, Trondheim
3. Kjetil Reinskou, Røros
4. Oliver Husøy, Trondheim
5. Anne Kathrine Slungård, Oslo

For representant nr. 4 og 9 (FrP):

1. Lill Harriet Sandaune, Malvik
2. Tormod Overland, Rissa
3. Roy-Arild Angelvik, Hitra
4. Hallgeir Ivan Bremnes, Frøya
5. Maria Alseth, Trondheim

For representant nr. 8 (Sp):

1. Hallgeir Grøntvedt, Ørland
2. Oda Marie Sagør Stølen, Hemne
3. Christian Hemmingsen, Trondheim
4. Anne Haave, Selbu

For representant nr. 10 (SV):

1. Aud Herbjørg Kvalvik, Melhus
2. Latifa Nasser, Trondheim
3. Erik Øien, Skaun
4. Rakel Therese S. Trondal, Malvik

VESTFOLD

7 representanter

1. Svein Flåtten (H), Sandefjord
2. Dag Terje Andersen (A), Lardal
3. Anders Anundsen (FrP), Larvik
4. Kårstein Eidem Løvaas (H), Nøtterøy
5. Sonja Mandt (A), Larvik
6. Morten Stordalen (FrP), Re
7. Anders Tyvand (KrF), Tønsberg

Vararepresentanter

For representant nr. 1 og 4 (H):

1. Karen Anne Kjendlie, Tønsberg
2. Ingrid Margrete Hillestad, Holmestrand
3. Henning Wold, Tønsberg
4. Bente Foshaug, Sandefjord
5. Bendik Karlsson, Larvik

For representant nr. 2 og 5 (A):

1. Steinar Gullvåg, Nøtterøy
2. Hilde Hoff Håkonsen, Andebu
3. Martin Bast Sørdsdal, Sandefjord
4. Maria-Karine Aasen-Svensrud, Horten
5. Jonn Gunnar Lislelid, Svelvik

For representant nr. 3 og 6 (FrP):

1. Tom Eberhartt Beringtonn Holthe, Sandefjord
2. Ellen Eriksen, Lardal
3. André Bråthen, Sande
4. Egil Koch, Tønsberg
5. Ole Hoelseth, Sandefjord

For representant nr. 7 (KrF):

1. Dorthe Kyvik Bårnes, Larvik
2. Lina Bringsli, Stokke
3. Hans Hilding Hønsvall, Andebu
4. Kåre Solberg, Re

ØSTFOLD

9 representanter

1. Svein Roald Hansen (A), Fredrikstad
2. Ingjerd Schou (H), Spydeberg
3. Ulf Leirstein (FrP), Moss
4. Irene Johansen (A), Moss
5. Bengt Morten Wenstøb (H), Fredrikstad
6. Stein Erik Lauvås (A), Marker
7. Erlend Wiborg (FrP), Moss
8. Eirik Milde (H), Halden
9. Line Henriette Hjemdal (KrF), Askim

Vararepresentanter

For representant nr. 1, 4 og 6 (A):

1. Wenche Olsen, Halden
2. Fredrik Bjørnebekk, Sarpsborg
3. Elise Waagen, Sarpsborg
4. Shakeel Ur Rehman, Moss
5. Siri Martinsen, Fredrikstad
6. Jon-Ivar Nygård, Fredrikstad

For representant nr. 2, 5 og 8 (H):

1. Tone Anette Damsleth, Sarpsborg
2. Tage Pettersen, Moss
3. Simen Nord, Moss
4. Hilde Margrethe Gravnås, Råde
5. Gretha Kant, Moss
6. Peter Jan Henrik Kuran, Fredrikstad

For representant nr. 9 (KrF):

1. Knut Espeland, Spydeberg
2. Reine Cihiluka, Halden
3. Olav Ingebjørn Moe, Råde
4. Britt Hansine Egeland Gulbrandsen, Spydeberg

For representant nr. 3 og 7 (FrP):

1. Kjell Håvard Jensen, Hobøl
2. Eva Kristin Andersen, Fredrikstad
3. Julia Sanna Maria Brännström, Sarpsborg
4. Hanne Therese Myhrer, Trøgstad
5. Frederikke Stensrød, Råde

Vedlegg 1.5

A: Godkjente og forkastede stemmegivninger, godkjente og forkastede stemmesedler og blanke stemmesedler ved stortingsvalget 2013:

Fylker	Godkjente stemmegivninger		Sum godkjente stemmegivninger		Forkastede stemmegivninger		Sum forkastede stemmegivninger		Godkjente stemmesedler		Sum godkjente stemmesedler		Forkastede stemmesedler		Sum forkastede stemmesedler		Blanke stemmesedler		Sum blanke stemmesedler	
	F	V	F	V	F	V	F	V	F	V	F	V	F	V	F	V	F	V	F	V
Østfold	42 397	115 821	158 218	19 149	168	42 182	115 080	157 262	93	120	213	192	703	895						
Akershus	84 101	238 170	322 271	87 430	517	83 829	237 420	321 249	185	251	436	316	951	1 267						
Oslo	135 439	214 215	349 654	106 229	335	134 781	213 761	348 542	33	50	83	453	846	1 299						
Hedmark	30 600	82 793	113 393	14 163	177	30 461	82 262	112 723	48	54	102	147	518	665						
Oppland	26 021	81 902	107 923	16 172	188	25 892	81 517	107 409	53	55	108	123	365	488						
Buskerud	41 630	108 914	150 544	45 251	296	41 478	108 333	149 811	128	161	289	186	631	817						
Vestfold	42 402	96 280	138 682	44 78	122	42 187	95 856	138 043	45	30	75	195	512	707						
Telemark	21 911	76 450	98 361	40 115	155	21 814	76 064	97 878	47	65	112	88	367	455						
Aust-Agder	18 718	44 573	63 291	23 141	164	18 659	44 241	62 900	41	69	110	75	240	315						
Vest-Agder	27 346	70 750	98 096	15 64	79	27 237	70 403	97 640	78	85	163	102	242	344						
Rogaland	63 743	177 681	241 424	18 198	216	63 471	177 124	240 595	87	108	195	252	594	846						
Hordaland	97 890	189 588	287 478	47 484	531	97 656	188 777	286 433	231	194	425	410	950	1 360						
Sogn og Fjordane .	17 337	44 066	61 403	46 59	105	17 259	43 913	61 172	40	21	61	82	171	253						
Møre og Romsdal	42 989	100 886	143 875	13 278	291	42 786	100 505	143 291	98	54	152	188	403	591						
Sør-Trøndelag	58 264	117 713	175 977	52 243	295	58 148	117 218	175 366	139	88	227	249	528	777						
Nord-Trøndelag ...	20 495	56 329	76 824	10 182	192	20 379	56 121	76 500	59	32	91	109	234	343						
Nordland	47 897	86 036	133 933	25 306	331	47 499	85 787	133 286	131	92	223	271	401	672						
Troms	25 780	63 001	88 781	17 234	251	25 580	62 690	88 270	42	54	96	143	347	490						
Finnmark	14 087	23 924	38 011	2 79	81	13 957	23 702	37 659	47	47	94	120	170	290						
I alt	859 047	1 989 092	2 848 139	639 3855	4494	855 255	1 980 774	2 836 029	1 625	1 630	3 255	3 701	9 173	12 874						

B: Forkastede stemmegivninger og stemmesedler ved stortingsvalget 2013

	Forkastede forhåndsstemmegivninger, ikke i manntallet	Forkastede valgtingsstemmegivninger, ikke i manntallet	Forkastede valgtingsstemmesedler, mangler off. stempel	Forkastede forhåndsstemmesedler, mangler off. stempel	Forkastet fordi stemmegivningen kom for sent frem	Forkastet fordi det ikke fremgår hvilket parti eller gruppe velgeren har stemt på	Forkastet fordi partiet eller gruppen ikke stiller liste
	F	V	V	F	F	F	F
Østfold	17	135	118	77	0	15	1
Akershus	43	395	243	160	15	14	11
Oslo	69	194	45	23	0	9	1
Hedmark	8	157	53	30	4	9	9
Oppland	10	159	54	48	0	4	1
Buskerud	32	234	159	105	5	11	12
Vestfold	14	71	28	41	17	0	1
Telemark	7	100	65	41	1	1	5
Aust-Agder	19	131	69	36	0	2	3
Vest-Agder	12	61	84	71	0	2	5
Rogaland	11	175	108	87	1	0	0
Hordaland	34	456	192	202	7	15	12
Sogn og Fjordane	11	57	21	36	2	1	3
Møre og Romsdal	10	266	53	77	0	1	16
Sør-Trøndelag	37	220	88	129	0	7	3
Nord-Trøndelag	6	177	32	46	0	6	6
Nordland	7	290	90	119	10	4	4
Troms Romsa	13	229	54	21	0	4	10
Finnmark Finnmárku	1	76	47	24	0	8	11
I alt	361	3583	1603	1373	62*	113	114

* Viser til vedlegg 1.8, Redegjørelse fra Kommunal- og regionaldepartementet til riksgvalgstyret om for sent innkomne forhåndsstemmer.

Vedlegg 1.6

Avgitte, bortfalte og opptalte e-stemmer, fordelt på e-valgskommunene ved stortingsvalget 2013

	Totalt	Fredrikstad	Tynset	Larvik	Re	Mandal	Sandnes	Radøy	Bremanger	Ålesund	Bodø	Vefsn	Hammerfest
Antall avgitte e-stemmer 2013	72969	15709	1530	7836	1726	2567	14009	1244	831	10304	12712	2672	1829
Antall e-stemmer annullert av p-stemmer	594	122	13	66	14	31	126	10	1	74	95	29	13
Antall e-stemmer annullert av senere e-stemmer	2281	489	64	249	49	69	397	47	39	304	394	101	79
Velger ikke i manntall på valgdagen	4	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0
Antall opptalte e-stemmer	70090	15097	1453	7521	1663	2467	13484	1187	791	9926	12222	2542	1737
Antall blanke stemmesedler	364	75	2	33	18	8	62	3	2	47	71	17	26
Partifordelte stemmesedler	69726	15022	1451	7488	1645	2459	13422	1184	789	9879	12151	2525	1711

Vedlegg 1.7**Brev fra den forberedende fullmaktskomité til Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden, datert 20. september 2013****Stortingsvalg – spørsmål vedrørende oppfølging av merknader i Innst. S. nr. 1 (2009-2010)**

Den forberedende fullmaktskomité viser til Innst. S. nr. 1 (2009-2010) fra fullmaktskomiteen hvor det i vedlegg 1 Innstilling fra den forberedende fullmaktskomité står følgende:

«Selv om ulikt regelverk gjør det vanskelig å få en helt ensartet utforming av stemmesedlene til de ulike typer valg, mener komiteen det er ønskelig å vurdere endringer i utformingen av stemmesedlene for å sikre at man unngår de nevnte misforståelsene. Så langt det er mulig bør man finne frem til en felles fremgangsmåte for retting av samme type. Komiteen ber departementet vurdere hvordan utformingen av stemmeseddelen kan endres slik at man unngår enhver tvil om hvordan velgerne skal gå frem når de retter på stemmeseddelen.»

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viste til merknaden ovenfor i Innst. 267 L (2012-2013) og uttalte også følgende:

«Vidare er det etter komiteens syn særs viktig at regelverket er enkelt å forstå og at veljarane lett kan få tilgjenge til informasjon om kor tid, kvar og korleis ein skal røysta. Dette vil, for å illustrera, medføra at reglar for personrøyst ved stortingsval vert tilsvarende som ved val til kommunestyre og fylkesting. Komiteen sluttar seg på denne bakgrunn til departementet si vurdering av at det er føremålstenleg med mest mogleg lik utforming av røystesetlar.»

Komiteen ber departementet redegjøre for hvordan dette er fulgt opp fra departementets side.

Forhåndsstemmegivning og postgang, eventuell annen framsending av forhåndsstemmene, er også et tema som har blitt tatt opp ved flere anledninger. Hva er departementets vurdering av dagens frist for forhåndsstemmegivning?

Komiteen ber om svar før 26. september.

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til Stortinget v/forberedende fullmaktskomité, datert 25. september 2013**Stortingsvalg - spørsmål vedrørende oppfølging av merknader i Innst. S. nr. 1 (2009-2010)**

Jeg viser til brev datert 20. september der komiteen ber om en redegjørelse for hvordan departementet har fulgt opp komiteens merknader rundt utforming av stemmesedler ved stortingsvalg.

Om departementets arbeid rundt endring av utformingen av stemmesedler

Fullmaktskomiteen ba i sin Innst. 1 S (2009-2010) «departementet vurdere hvordan utformingen av stemmeseddelen kan endres slik at man unngår enhver tvil om hvordan velgerne skal gå frem når de retter på stemmeseddelen.»

Departementet har de siste årene jobbet med utformingen av stemmeseddelen slik at denne skal være mest mulig lik for velgere ved hvert valg. Så langt det lar seg gjøre har stemmeseddelen blitt utformet slik at velgeren retter på samme måte på stemmeseddelen, men siden personvalgordningen er forskjellig ved ulike valg må også dette gjenspeiles på stemmeseddelen.

Personvalgreglene er ulike ved stortingsvalg og fylkesting- og kommunestyrevalg.

Ved stortingsvalg kan velger 1) omnummerere kandidater og 2) stryke kandidater. (Det er ikke mulig å gi personstemmer (av noen kalt kumulering)). Ved stortingsvalg må samme type endringer på stemmeseddelen gjøres av mer enn 50% av velgerne for å få betydning.

Ved kommunestyrevalg kan velger 1) gi personstemmer til kandidater på egen liste og 2) gi personstemmer til et visst antall kandidater på andre lister (slengere).

Ved fylkestingsvalg kan velger kun gi personstemmer til kandidater på egen liste.

STEMMESEDLER VED KOMMUNESTYREVALG

- Foran kandidatnavnet, altså til venstre, er det en kolonne/boks hvor velger kan krysse av for personstemme.
- Bak kandidatnavnet, altså til høyre, er det ingen kolonne, siden velger ikke kan stryke.
- Nederst på seddelen er det felt for påføring av slengere.

STEMMESEDLER VED FYLKESTINGSVALG

- Foran kandidatnavnet er det en kolonne/boks hvor velger kan krysse av for personstemme.
- Bak kandidatnavnet er det ingen kolonne, siden velger ikke kan stryke.
- Det er naturlig nok ikke felt for slengere. Sedlene ved lokalvalg er like så langt det er mulig.

STEMMESEDLER VED STORTINGSVALG

- Foran kandidatnavnet er det en kolonne/boks hvor velger kan skrive inn nytt nummer for omnummerering.
- Bak kandidatnavnet er det en kolonne/boks hvor velger kan krysse av for stryking.

Også her er det altså brukt «bokser» hvor endringer kan gjøres, som ved lokalvalg.

På stemmeseddelen er det trykket opp en kort og oversiktlig veiledning til velgeren for hvordan man går fram for å rette. Denne teksten er lik for alle stemmesedler ved samme valg. Kravene til utformingen av stemmesedler fremgår av valgforskriften § 19.

OM HVORDAN ENDRINGENE GJØRES

For at stemmesedlene skal kunne telle elektronisk må velgerne gjøre endringer i fastsatte kolonner/ruter på stemmeseddelen, andre endringer på stemmeseddelen sees det bort fra. I Ot.prp. nr. 44 (2004-2005) uttaler departementet at regelverket bør

«– så langt dette ikkje går utover andre omsyn - formast slik at det er mogleg å bruke tekniske hjelpemiddel som optiske lesarar i samband med oppteljing av røystesetlar. Departementet meiner det derfor i lova bør opnast for andre måtar å stryke kandidatar på ved stortingsval enn ved å setje strek over namnet.

Departementet meiner at det bør vurderast å endre reglane for korleis ein skal stryke kandidatar, slik at dette kan gjerast ved at veljaren berre set eit merke i ein eigen rubrikk for dette. Dette vil mellom anna effektivisere gjennomføringa av valet. Det er også knytt ein del tolkingsproblem til ordninga med å stryke ved å setje ein strek over kandidatnamnet. Korleis må veljaren ha stroke over for at denne påteikninga skal reknast som ei stryking? Praksis viser at veljarane stryk på mange ulike måtar, noko som fører til svært vanskelege tolkingar for valmedarbeidarane. Tolkninga av strykingane veljarane har gjort, kan derfor til ein viss grad bli prega av skjønn, noko som kan føre til ulik praksis. Ein kan ikkje sjå bort frå at også ei ordning med å stryke kandidatar ved at veljaren set eit merke i ei rute, kan føre til enkelte tolkingsproblem, men departementet meiner at problema vil bli færre.»

Stortinget sluttet seg til departementets vurdering.

I Prop. 64 L (2010-2011), som ble behandlet i Stortinget våren 2011, omtalte departementet forsøk

med endret utforming på stemmesedlene ved stortingsvalget i 2009. Det ble vist til at det er et mål å utvikle mest mulig lik utforming av stemmesedler til ulike valg, og at kravene til universell utforming ivaretas.

Departementet varslet at vi ville standardisere krav til utforming av stemmeseddel ved stortingsvalg som skal gjelde ved valget i 2013. Slike krav var ikke klare på det tidspunktet lovproposisjonen ble lagt frem.

Proposisjon ble behandlet i Innst. 286 L (2010–2011) den 29. mars 2011. Lovvedtak 48 (2010–2011) er datert 5. april 2011.

Valgforskriftens kapittel 4 har bestemmelser om utformingen av stemmesedlene, som lesevennlighet, det å sikre hemmelighet og at de skal ta høyde for at det gjelder ulike regler for retting ved kommunestyrevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg. Standardiserte krav til stemmesedler ved stortingsvalg fremgår nå av valgforskriften § 19. Dette ble gjort for å sikre universell utforming som tidligere har vært et problem. Samtidig er det viktig at stemmesedlene er like i hele landet. Også veiledningsteksten er standardisert. Ved tidligere valg var det ikke tilfelle. Stemmesedlene er utformet i samarbeid med brukerorganisasjoner, som Blindeforbundet.

Med dagens personvalgeregler ved stortingsvalg, kan ikke måten å rette stemmesedlene på gjøres mer lik, med unntak av måten å stryke kandidater på ved stortingsvalg. Det kan for eksempel strykes ved å sette en strek over kandidatens navn. Som vi viste til i Ot.prp. nr. 44 (2004-2005) er det knyttet problemer til tolkning av denne måten å rette på. I tillegg gjør den elektronisk opptelling av stemmesedler dette vanskelig. Departementet ser at dette kunne vært bedre omtalt i prop. 64 L (2010-2011) .

Foran valget i 2015 vil vi vurdere tilsvarende standardisering ved lokalvalg. Dette ble også varslet i nevnte proposisjon.

Forhåndsstemmegivningen – for sent innkomne forhåndsstemmer

Kommunene er forpliktet i henhold til valgforskriften § 27 (9) å sende forhåndsstemmer med A-post eller på raskere måte. Departementet har i brev til riksstyret datert 24. september redegjort for forhold knyttet til sene forhåndsstemmer ved dette valget. Her har vi også pekt på at departementet ved neste valg på nytt ønsker å vurdere om det bør gjøres endringer i dagens regelverk både på lov- og forskriftssiden. Det er flere hensyn som må veies mot hverandre i disse vurderingen. Vi vil også vurdere om det bør gjøres endringer i rutinen for fremsending av forhåndsstemmer. Jeg legger ved brevet til riksstyret med vedlegg til orientering.

Vedlegg 1.8

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet til Riksvalgstyret, datert 24. september 2013

Stortingsvalget 2013 – Redegjørelse om for sent innkomne forhåndsstemmer

Innledning

Det har etter valget vært skrevet en del i media om for sent innkomne forhåndsstemmer ved dette stortingsvalget. Departementet vil her redegjøre for regelverket for mottak og forsending av stemmer. Vi orienterer også om antallet for sent innkomne stemmer. Departementet har også gjort en beregning av om manglende stemmer kan ha hatt innvirkning på utfallet av valget.

Regelverket

Etter valgloven § 8-1 (2) skal forhåndsstemme-givningen avsluttes innenriks siste fredag før valgda-gen mandag, i år var dette den 6. september. Det er ikke angitt noe klokkeslett, dette bestemmer kommu-nene selv. Utenriks skal stemmegivningen avsluttes nest siste fredag før valgdagen.

Etter samme bestemmelse tredje ledd er velger selv ansvarlig for å avgi forhåndsstemme på et tids-punkt som gjør at forhåndsstemmen kommer inn til valgstyret innen valgdagen kl. 21.

Velgere kan avgi forhåndsstemme i en hvilken som helst kommune i landet. Slike stemmer skal sen-des den kommunen velger er manntallsført. For at en stemme skal kunne godkjennes må den være kommet inn til valgstyret i den kommunen velger er manntalls-ført innen kl. 21 valgkvelden. Stemmer som kommer inn etter denne fristen skal etter § 10-1 forkastes.

Den siste uken av forhåndsstemmegivnings-perioden krever valgforskriften § 27 (8) at forhåndsstemmegivningene skal sendes videre til velgerens hjemkommune hver dag. Det er også etter § 27 (9) krav til at forhåndsstemmegivningene skal sendes som A-post eller på raskere måte.

Posten

I forkant av valget sendes det ut et brev til alle landets kommuner fra Posten. Det gis her oversikt over tiltak som bør iverksettes for å sikre at alle stemmer kommer frem. Brevet er utarbeidet i samarbeid med departementet. Departementet informerer også om innholdet i brevet på sine nettsider beregnet på valgmedarbeidere. Brevet er vedlagt.

Departementet hadde møte med Posten 19.9. Hen-sikten var å få brakt på det rene om spesielle forhold denne gangen kan være årsak til sene forhåndsstemmer. Departementet har i etterkant av møtet mottatt en skriftlig redegjørelse fra Posten. Brevet er vedlagt.

Undersøkelse 2013

Departementet har i tidsrommet 18.-19.9. gjen-nomført en spørreundersøkelse i alle kommuner. Kommunene fikk en svarfrist på 2 dager, det har blitt sendt ut to påminnelser om undersøkelsen. Hensikten var å få angitt antall forhåndsstemmer som er kom-met for sent inn til å tas med i valgoppgjøret. Vi ønsket også å undersøke hvilke rutiner kommunene benytter ved sending av forhåndsstemmer.

Til sammen 376 kommuner har svart på undersø-kelsen, dette gir en svarprosent på cirka 88 prosent.

I undersøkelsen oppgir 173 kommuner ikke å ha mottatt for sent innkomne forhåndsstemmer, mens 203 oppgir å ha mottatt stemmer sent. I sistnevnte gruppe viser undersøkelsen at det på landsbasis er kommet inn 1 653 forhåndsstemmer for sent til å kunne tas med i valgoppgjøret. Av disse er 391 stemmer avgitt utenriks. Tabellen under viser fylkesforde-lingen av stemmene. Vedlagt er en oversikt pr. kom-mune.

Fylke	Antall for sent innkomne forhåndsstemmer
Akershus	179
Aust-Agder	28
Buskerud	66
Finnmark	67
Hedmark	61
Hordaland	212
Møre og Romsdal	95
Nordland	44
Nord-Trøndelag	41
Oppland	55
Oslo	166
Rogaland	184
Sogn og Fjordane	13
Sør-Trøndelag	69
Telemark	84
Troms	88
Vest-Agder	60
Vestfold	113
Østfold	28
Totalt	1653

Forsendelse siste uken: Samtlige kommuner svarer i undersøkelsen at forhåndsstemmer til andre kommuner ble sendt hver dag de dagene kommunen mottok slike stemmer. Alle oppgir å ha sendt forhåndsstemmer med A-post den siste uken.

Forsendelsesmåte fredag 6.9.: Ingen kommuner oppgir å ha benyttet B-post ved forsending av stemmene. De fleste oppgir å ha sendt stemmer på ordinær måte med A-post. Noen oppgir å ha brukt bud, levert stemmer på postterminal eller hatt avtale med Posten om henting av stemmer. En del kommuner mottar ikke forhåndsstemmer til andre kommuner denne dagen.

Kommunene ble spurt om hvordan stemmer som ble sendt med A-post ble levert til Posten:

Antall kommuner	
263	Levert på postkontor i åpningstiden fredag 6. september
14	Lagt i postkasse fredag 6. september
10	Levert på postkontor utenfor åpningstid etter avtale med Posten fredag 6. september
6	Levert på postkontor lørdag 7. september
35	Ikke svart
Øvrige	Eks. hentet av posten

Kommunene ble også spurt om det ble sendt forhåndsstemmer til andre kommuner senere enn lørdag 7. september. Det store flertallet av kommunene svarte nei på dette spørsmålet. Noen svarte ja og oppga som begrunnelse at de hadde mottatt forhåndsstemmer som var sendt til feil kommune, disse ble videresendt til rett kommune.

Undersøkelser 2009 og 2011

Departementet har også ved evalueringene av valgene i 2009 og 2011 undersøkt antallet sene forhåndsstemmer i kommunene. I 2009 svarte 314 kommuner på undersøkelsen. Av disse hadde 124 kommuner mottatt sene forhåndsstemmer. Antallet totalt i disse 124 kommunene er 677 stemmer, hvorav 193 er mottatt utenriks. Tilsvarende tall fra evalueringen i 2011 er ca 1000 stemmer, hvorav ca 120 er mottatt utenriks (det mottas færre stemmer fra utlandet ved lokalvalg). Departementet oppfordret kommunene til å ha kontakt med Posten vedr. forsending av stemmer, og minnet om kravet til fremsending hver dag siste uken samt kravet til å sende forhåndsstemmer som A-post.

Det må understrekes at innhenting av disse dataene skjedde en tid etter valget. Feilmarginene kan derfor være større enn ved årets undersøkelse, som ble gjennomført kort tid etter valget.

Beregning av om antallet stemmer har innvirkning på mandatfordeling

Etter valgloven § 13-3 skal Stortinget kjenne valget utgyldig og påby omvalg dersom det er «*begått en feil som antas å ha hatt innflytelse på utfallet av valget, og som det ikke er mulig å rette*». «Utfallet av valget» i denne sammenheng betyr enten at feilen vil kunne ha endret mandatfordelingen mellom valglistene i et fylke eller fordelingen av utjevningsmandatene på landsbasis.

Departementets beregninger viser at det ikke ville hatt noen innvirkning på utfallet av valget om de sene forhåndsstemmene ble talt med. Det er foretatt flere beregninger ut fra følgende forutsetninger: 1) de manglende stemmene fordelt etter partienes fylkesvise opplutning, 2) de manglende stemmene gis til det partiet som er nærmest å vinne et distriktsmandat og 3) i de fylkene der det er flest for sent innkomne stemmer, Akershus, Rogaland og Hordaland, legges samtlige stemmer til ett og ett av partiene.

Det er ikke funnet i noen beregninger at utfallet av valget endres. Beregningene finnes i vedlegg.

Om tidligere vurderinger knyttet til forhåndsstemmegivningen

Før dagens valglov fra 2002 var regelen at forhåndsstemmer måtte være kommet inn innen tirsdag dagen etter valgdagen for å bli talt med i valgoppgjøret. Forhåndsstemmegivningen skulle avsluttes siste fredag før valgdagen som i dag.

Valglovutvalget mente at for å sikre at flest mulig får anledning til å stemme, bør forhåndsstemmegivningen kunne foregå helt frem til valgdagen. Hensynet til raskt valgoppgjør tilsier at forhåndsstemmene likevel bør være fremme i løpet av valgdagen. Utvalget konkluderte slik (NOU 2001:3):

«Utvalget vil derfor foreslå at forhåndsstemmeperioden utvides slik at stemmegivningen kan foregå til og med dagen før valgdagen (dagen før første valgdag i kommuner med todagersvalg). Dette vil representere et utvidet tilbud til velgerne. Utvalget vil samtidig foreslå at fristen for når stemmene må være kommet inn til valgstyret endres fra kl 24 dagen etter valgdagen til kl 20 på valgdagen. Dette vil føre til at det endelige valgresultatet i den enkelte kommune vil være klart minst ett døgn tidligere enn nå. Utvalget er klar over at dette kan føre til at noen stemmer som kommer inn dagen etter valgdagen må vrakes, mens de vil bli godkjent etter dagens system. Opplysninger fra valgstyret i en del av de største kommunene viser imidlertid at det er svært få stemmer som kommer inn etter valget, og at de stort sett kommer onsdag etter valgdagen (eller senere), noe som gjør at de i alle tilfelle må vrakes. Dermed vil ikke utvalgets forslag føre til noen drastisk økning i antallet vrakede forhåndsstemmer. Utvalget vil dessuten peke på at etter loven har velgerne også et ansvar når det gjelder å avgi forhåndsstemme i tide.»

Flere av høringsinstansene uttrykte bekymring for at forhåndsstemmene ikke vil rekke frem med den følge at stemmene må forkastes, dersom utvalgets forslag ble fulgt.

Departementet påpekte i Ot. prp. nr. 45 (2001-2002) at hvilken frist som skal settes for avslutningen av forhåndsstemmegivningen, vil bero på en avveining mellom to hensyn som trekker i hver sin retning. For det første ønsket om at forhåndsstemmegivningen skal være et best mulig tilbud for velgerne, dernest ønsket om at valgoppgjøret skal være ferdig tidligst mulig. Det er også av betydning for velgernes tillit til valgsystemet hvorvidt stemmer som er avgitt innenfor de lovbestemte frister vil bli talt med i oppgjøret eller ikke. Departementet fremhevet også at det er en berettiget forventning fra velgerens side at stemmer avgitt innenfor de offisielle tidsfrister blir medregnet i valgoppgjøret.

Departementet foreslo å videreføre at regelen om at forhåndsstemmegivningen ikke må foregå senere enn siste fredag før den offisielle valgdagen. Fristen for når stemmene skal ha nådd rett valgstyre ble likevel foreslått endret til kl. 20 på valgdagen, slik utvalget gikk inn for. Forslaget fikk tilslutning i Stortinget.

Etter valget i 2005 uttalte fullmaktskomiteen i Innst. S. nr. 1 (2005–2006) at det kan være grunn til å vurdere om en bør justere avgivelsesfristen for forhåndsstemmer, for eksempel fra fredag til torsdag før valgdagen. Videre bemerket komiteen at forhåndsstemmer som sendes i posten, må sendes som A-post og at de straks må ekspederes videre til vedkommende kommune. Komiteen ba departementet overveie om regler om forsendelsesmåten bør gis ved forskrift. Komiteen uttalte også at det bør overveies på nytt om fristen valgdagen kl. 20 bør opprettholdes.

I departementets lovproposisjon etter 2005-valget, Ot.prp. nr. 24 (2006–2007), ble spørsmålet diskutert. Departementet foreslo i høringsnotat forut for proposisjonen å endre fristen for når forhåndsstemmer skulle være kommet inn, til tirsdag dagen etter valgdagen. Departementet fremhevet at utgangspunktet må være at velgerne som forhåndsstemmer på et lovlig tidspunkt, skal vite at stemmen deres kommer frem. Departementet mente at det burde legges større vekt på dette hensynet enn ulemper ved at forhåndsstemmeperioden reduseres en dag.

Forslaget møtte mye motstand i høringen, de fleste var imot. Flere høringsinstanser understreket at så å si alle forhåndsstemmegivningene som kom for sent fram til å kunne godkjennes, ble sendt med B-post. Dette ble vektlagt av departementet. Departementet konkluderte med at det ikke burde gjøres endringer verken på tidspunktet for avslutning av forhåndsstemmegivningen og tidspunktet for når stemmer må være kommet inn.

Det ble i stedet foreslått å forskriftsfastsette krav til at stemmer skal sendes som A-post eller raskere og at forhåndsstemmer den siste uken skal sendes hver

dag. Dette ble fulgt opp gjennom endring i valgfor-skriften. Forslaget fikk støtte i Stortinget.

Spørsmålet om for sent innkomne forhåndsstemmer ble også tatt opp i høringsnotatet etter evalueringen av stortingsvalget i 2009. Departementet foreslo ingen lovendring, men anmodet kommunene om å kontakte Posten lokalt for å komme fram til gode ordninger når det gjelder levering og sending. Det ble også oppfordret til å undersøke med Posten lokalt når fristen er satt for ekspedering av post siste fredag for forhåndsstemmegivning.

Departementets vurdering

Tallet på sene forhåndsstemmer synes å være noe høyere ved dette valget enn tidligere valg. Særlig synes antallet å være høyt i enkelte kommuner. På den annen side har tallmaterialet fra valgene i 2009 og 2011 en større feilmargin, siden de er samlet inn en god stund etter valget.

I forhåndsstemmeperioden avgis det 96 795 stemmer på landsbasis som skal sendes til andre kommuner. Når så mange stemmer skal håndteres vil feil skje. Det må likevel være en målsetting at færrest mulig stemmer kommer på avveie eller ikke når frem tidnok. Det er departementets vurdering at antallet sene forhåndsstemmer ved dette valget er for høyt.

Kommunene oppgir at de fleste stemmer sendes med A-post. Vi vet likevel at flere forhold er av betydning for om en stemme kommer frem. Posten påpeker blant annet viktigheten av at stemmer emballeres og adresseres korrekt. Det er etter departementets vurdering for få kommuner som benytter budløsninger eller ekspresslevering. Slike løsninger kan være nødvendige dersom tidfristene ved forhåndsstemmegivningen skal holdes som i dag.

Departementet vil før lokalvalget i 2015 vurdere om det bør gjøres endringer i tidspunktet for når forhåndsstemmegivningen skal avsluttes og tidspunktet for når stemmer senest må komme frem for å bli tatt med i valgoppgjøret. Vi vil også se på om det bør gjøres endringer i rutinene for sending av stemmer.

Flere hensyn skal ivaretas og må veies mot hverandre i de vurderinger som bør gjøres. Hovedhensynet er at færrest mulig forhåndsstemmer skal forkastes, både fra innenriks og utenriks stemmegivning. Av hensyn til velgerne muligheter for å avgi stemme så nært opp til valgdagen som mulig, bør fristen for forhåndsstemmegivning settes så sent som mulig før valgdagen. Fristen for mottak av stemmer i den kommunen velger er manntallsført bør settes så tidlig som mulig for å få et så pålitelig foreløpig valgresultat som mulig allerede valgkvelden. Departementet vil her vurdere flere ulike løsninger. Vi vil også se på de praktiske mulighetene for å fram stemmene til riktig kommune mellom siste frist for forhåndsstemming og siste frist for mottak av stemmegivninger.

Vedlegg 1.8.1

Brev fra Posten Norge AS til Kommunal- og regionaldepartementet, datert 20. august 2013

Stortings- og sametingsvalget 2013 – Innsending av forhåndsstemmer

I tråd med tidligere praksis iverksetter Posten en rekke tiltak for å sikre at forhåndsstemmene ved årets valg skal komme frem til valgstyrene innen mandag 9. september kl. 21:00.

I henhold til valgforskriften § 27 pkt 7 og 8 skal forhåndsstemmer fremsendes som A-post eller på raskere måte, og den siste uken av forhåndsstempeperioden skal forhåndsstemmer sendes videre til velgerens hjemkommune fortløpende *hver dag*. Forutsatt at valgforskriften følges, vil utfordringene knyttet til å få forhåndsstemmene frem til mottakende kommune innen mandag 9. september primært gjelde forhåndsstemmer som mottas og sendes fra kommunene fredag 6. september.

Vedlagt følger brev som sendes til valgstyrene i kommunene med informasjon om innlevering, fremsending og utlevering av forhåndsstemmer.

Posten forsterker driftsopplegget

Posten har etablert en beredskap og vil ha spesielt fokus på driftsopplegget i perioden 6.-9. september. Kundeservice vil ha ekstra kapasitet til å håndtere henvendelser fra kommunene. Kundeservice vil også være tilgjengelig for kommunene lørdag den 7. september mellom kl 09:00 – 14:00.

Gjennom et godt samarbeid mellom kommunene og Posten vil forhåndsstemmene komme frem i tide.

VEDLEGG:

- brevet til kommunene
- oversikt over kommuner med dag-2 fremføring.

vedlegg

Til valgansvarlige og valgstyret i kommunene

Stortings- og sametingsvalget 2013 - Innsending av forhåndsstemmer

Posten er opptatt av å gjøre sitt beste for at forhåndsstemmene ved årets valg skal komme frem til valgstyrene innen mandag 9. september kl. 21:00. Vi ønsker derfor tett dialog med kommuner som ønsker å iverksette spesielle tiltak, samt at vi iverksetter interne driftstiltak for å bidra til at forhåndsstemmene kommer fram i tide.

I henhold til valgforskriften § 27 pkt 7 og 8 skal forhåndsstemmer fremsendes som A-post eller på

raskere måte, og den siste uken av forhåndsstempeperioden skal forhåndsstemmer sendes videre til velgerens hjemkommune *hver dag*. Dersom rutinene for sending av forhåndsstemmer gjennomføres som beskrevet i valgforskriften, vil utfordringene knyttet til å få forhåndsstemmene fram til mottakende kommune innen mandag 9. september primært handle om forhåndsstemmer som mottas og sendes fra kommunene fredag 6. september.

Vi anmoder kommunene om å følge disse retningslinjene for å sikre at forhåndsstemmene kommer fram i tide:

- Forhåndsstemmer bør sendes hver dag i perioden fram mot 6. september, slik at de kommer fram innen mandag 9. september.
- Forhåndsstemmene må sendes *som A-Post* (B-post må *ikke* benyttes), alternativt anbefales Bedriftspakke Ekspress Over natten (som både har tidsgaranti og gir mulighet for sporing).
- *Forhåndsstemmene må innleveres på postkontor eller Post i Butikk.*
- Minner spesielt om viktigheten av at sendingene med forhåndsstemmer er korrekt adressert og at adressefeltet ikke inneholder annen «forstyrrende tekst eller tall» som kan medføre feilsortering og forsinkelser.
- Det er spesielt viktig å levere innen innleveringsfristen fredag 9. september. Posten og Bring kundeservice kan kontaktes på tlf 04045 eller på e-post kundeservice@bring.com for informasjon om innleveringsfrister, innleveringssteder mv. Posten kan ikke garantere eller stå ansvarlig for sendinger som leveres etter fristen.
- Kommuner som har to dagers postfremføring må iverksette alternative tiltak/transporter for å få frem stemmer som blir levert inn tett opp mot valgdagen, dvs. torsdag 5. og fredag 6. september. Dette gjelder stemmer både til og fra disse kommunene. Ved spørsmål må kommunene ta kontakt med Posten og Bring kundeservice. Liste over kommuner med to dagers fremføring ligger vedlagt.
- Kommuner som har postboksadresse bør sjekke postboksen flere ganger mandag 9. september – i tilfelle det kommer inn post som bokslegges etter fristen mandag.
- Lokale avtaler og spesielløsninger kan i liten grad inngås. *Men hvis kommunen har behov for å*

drøfte og avklare dette må Posten og Bring kundeservice kontaktes innen fredag 30. august.

Posten forsterker driftsopplegget

Posten har etablert en beredskap og vil ha spesielt fokus på driftsopplegget i perioden 6.-9. september. Kundeservice vil også ha ekstra kapasitet til å håndtere henvendelser fra kommunene. Kundeservice vil

vedlegg

Oversikt over kommuner med 2 dagers fremsendingstid

Forutsatt at forhåndsstemmer til og fra kommunene i forbindelse med Kommune og Fylkestingsvalget sendes til og fra poststedene der kommunene har sin offisielle adresse, vil det for følgende kommuner normalt være problemer med å sikre at sendinger levert etter innleveringsfrist fredag 6.september skal være fremme innen mandag 9.september pga 2 dagers fremsendingstid.

Kommune	Postnr/sted	Fremsendingsdager FRA		Innleveringsfrist	Fremsendingsdager TIL	
		kommune			kommune	
Røst	8064 Røst	2		Fredag kl.14:15		1
Rødøy	8185 Vågaholmen	2		Fredag kl. 15:00		1
Steigen	8283 Leinesfjord	2		Fredag kl. 17:30		1
Hamarøy	8294 Hamarøy	2		Fredag kl. 17:00		1
Lurøy	8766 Lurøy	2		Fredag kl. 15:30		1
Træna	8770 Træna	2		Fredag kl. 16:30		1
Dønna	8820 Dønna	2		Fredag kl. 14:00		1
Vevelstad	8976 Vevelstad	2		Fredag kl. 13:30		1
Vega	8980 Vega	2		Fredag kl. 13:00		1
Torsken	9380 Gryllefjord	2		Fredag kl. 14:15		1
Berg	9385 Skaland	2		Fredag kl. 18:00		1
Ibestad	9450 Hamnvik	2		Fredag kl. 13:30		1
Loppa	9550 Øksfjord	2		Fredag kl. 15:00		2
Måsøy	9690 Havøysund	2		Fredag kl. 16:00		1
Nordkapp	9750 Honningsvåg	2		Fredag kl. 14:30		1
Gamvik	9770 Mehamn	2		Fredag kl. 16:00		1
Lebesby	9790 Kjøllefjord	2		Fredag kl. 10:00		2
Vadsø	9800 Vadsø	1		Fredag kl. 13:00		2
Nesseby	9840 Varangerbotn	1		Fredag kl. 13:30		2
Tana	9845 Tana	2		Fredag kl. 14:30		2
Vardø	9950 Vardø	2		Fredag kl. 13:30		2
Sør-Varanger	9990 Kirkenes	2		Fredag kl. 10:30		2

være tilgjengelig for kommunene lørdag den 7.september mellom kl 09:00 – 14:00.

Gjennom et godt samarbeid mellom kommunene og Posten vil forhåndsstemmene komme fram i tide.

Vedlegg:

- Oversikt over kommuner med dag-2 framføring

Vedlegg 1.8.2

Brev fra Posten Norge AS til Kommunal- og regionaldepartementet, datert 23. september 2013

Stortings- og sametingsvalget 2013: innsending av forhåndsstemmer via Posten

Det vises til møtet mellom representanter for Kommunal- og regionaldepartementet 19. september 2013, samt til dialog med Kommunal- og regionaldepartementet underveis i perioden med forhåndsstemming.

Nedenfor følger som avtalt en oppsummering av Postens erfaringer med Valg 2013.

Valgloven

I henhold til valgloven kan det avholdes forhåndsstemming frem til siste fredag før valgdagen. Samtidig må forhåndsstemmene være hos valgstyret innen valglokalene stenger påfølgende mandag, valgdagen. Med så knappe tidsfrister er det i praksis ikke rom for avvik; ikke hos avsenderkommunen, ikke hos Posten som distributør og ikke hos mottakerkommunen.

Fremsendingstider

I henhold til Postens konsesjonen, pkt. 3.8.3, skal minst 85 % av innenlandsk prioritert brevpost (A-post) være fremme innen dagen etter innlevering (D+1), mens minst 97 % skal være fremme innen D+3. Resultatene for første halvår 2013 ble på henholdsvis 86,5 % (D+1) og 99,3 % (D+93).

At A-post har et krav på 85 % viser at det ikke kan gis en garanti for at alle sendinger kan komme frem dagen etter innlevering (D+1). Dette er også bakgrunnen for at vi overfor kommunene har anbefalt å benytte Bedriftspakke Express Over natten (som har tidsgaranti og gir mulighet for sporing).

Forberedelser og beredskap

I forkant av årets valg hadde Posten gjort grundige forberedelser, som etableringen av egen beredskapsgruppe og utsending av brev med en orientering til samtlige kommuner (jf. vedlegg).

Noen steder har det likevel vært utfordringer med å få frem alle forhåndsstemmene i tide og dessverre har noen kommuner opplevd å motta forhåndsstemmene etter fristen. Det er samtidig viktig å få frem at en del sendinger fredag 6.9., lørdag 7.9. og mandag 9.9. (valgdagen) ble håndtert av Posten gjennom ekstraordinære tiltak med det resultat at forhåndsstemmer kom frem innen fristen. Eksempelvis satte Posten inn budbiler, kjøpte plass på rutefly, og i noen

tilfeller kjørte Postens egne ansatte ut sendinger med forhåndsstemmer direkte til valgstyrene. Disse tiltakene var direkte resultater av de forberedelser og den beredskap som Posten hadde etablert.

Forsinkede forhåndsstemmer

Posten har bevisst vært balansert og ydmyk i sine uttalelser og kommentarer i forbindelse med de presseoppslagene som har kommet opp vedrørende forsinkede forhåndsstemmer. A-post er en uregistrert sending (det er ingen mulighet for å spore sendingene underveis, slik det eksempelvis er for Bedriftspakke Ekspress Over natten og rekommanderte sendinger). I de fleste tilfeller vil det derfor ikke være mulig å avdekke eksakt hvor en A-postsending har blitt forsinket. Men vi vet at noen av forhåndsstemmene ble innlevert for sent av avsenderkommunen, til at de kunne komme frem til opptellingskommunene innen fristen. Vi har også eksempler på at avsenderkommuner innleverte forhåndsstemmer til Posten på valgdagen – mandag 9.9. Dernest vet vi også at noen sendinger har blitt forsinket i Posten. Forhåndsstemmene avgitt i utlandet har Posten Norge liten eller ingen påvirkning på fremsendingstiden.

Etter det Posten erfarer er dette hovedårsakene til forsinkede forhåndsstemmer:

- Mangelfull adressering av sendingene med forhåndsstemmer. Enkelte kommuner har benyttet vinduskonvolutter hvor det i vinduet fremkommer mye annen informasjon enn mottakerkommunene adresse. Det typiske er at valgkortet gjenbrukes som adresselapp. Dette medfører feil-sortering og forsinkelser.
- Sendinger med forhåndsstemmer innleveres for sent til at de kan nå frem innen fristen.
- Forsinkelser i Posten.

Sett fra Postens side er følgende tiltak de viktigste for å unngå forsinkelser:

- Det etableres en (enda) tettere dialog mellom Kommunal- og regionaldepartementet og Posten i forberedelsene til neste valg.
- I brevet Posten sender ut til kommunene må det komme enda tydeligere frem viktigheten av korrekt adressering og at innleveringsfristene overholdes.

- Kommunaldepartementet kan gi tydeligere føringer overfor kommunene for hvordan sendingene skal konvolutteres og sendes.
- Posten vil gjennomgå egne rutiner og beredskap i forbindelse med valg for å se om det kan gjøres ytterligere forbedringer.

Vi imøteser fortsatt god dialog mellom departementet og Posten.

Vedlegg 1.8.3**For sent innkomne forhåndsstemmer stortingsvalget 2013**

Fylke	Kommune	Antall totalt	Herav utenriks	Pr. fylke
Akershus	Enebakk	1	1	
Akershus	Eidsvoll	1	1	
Akershus	Sørum	1	Ingen	
Akershus	Gjerdrum kommune	1	Ingen	
Akershus	Aurskog-Høland	1	Ingen	
Akershus	Rælingen	1	Ingen	
Akershus	Vestby	2	1	
Akershus	Frogn	5	5	
Akershus	Ås	6	2	
Akershus	Ullensaker	7	1	
Akershus	Asker kommune	9	2	
Akershus	Oppegård	10	3	
Akershus	Lørenskog	56	2	
Akershus	Bærum	78	15	179
Aust-Agder	Birkenes	1	Ingen	
Aust-Agder	Tvedestrand	1	Ingen	
Aust-Agder	Lillesand	1	1	
Aust-Agder	Bykle	1	Ingen	
Aust-Agder	Risør	3	1	
Aust-Agder	Evje og Hornnes kommune	3	Ingen	
Aust-Agder	Valle	8	Ingen	
Aust-Agder	Arendal kommune	10	1	28
Buskerud	Hol	1	Ingen	
Buskerud	Hemsedal	1	Ingen	
Buskerud	Flesberg	1	Ingen	
Buskerud	Hole	1	Ingen	
Buskerud	Nedre Eiker kommune	2	1	
Buskerud	Øvre Eiker	3	Ingen	
Buskerud	Ringerike	3	3	
Buskerud	Kongsberg	5	1	
Buskerud	Drammen	5	3	
Buskerud	Lier	8	3	
Buskerud	Røyken	17	Ingen	
Buskerud	Modum kommune	19	Ingen	66
Finnmark	Porsanger	1	Ingen	
Finnmark	Båtsfjord	1	Ingen	
Finnmark	Vadsø	1	Ingen	
Finnmark	Guovdageaidnu Kautokeino	2	Ingen	
Finnmark	Sør-Varanger	2	Ingen	

Fylke	Kommune	Antall totalt	Herav utenriks	Pr. fylke
Finnmark	Nordkapp	2	1	
Finnmark	Vardø kommune	2	Ingen	
Finnmark	Berlevåg	5	Ingen	
Finnmark	Tana	11	Ingen	
Finnmark	Alta	12	1	
Finnmark	Hammerfest	28	Ingen	67
Hedmark	Tynset	1	1	
Hedmark	Os	1	Ingen	
Hedmark	Hamar	1	1	
Hedmark	Åsnes	1	Ingen	
Hedmark	Åmot	1	1	
Hedmark	Trysil kommune	1	Ingen	
Hedmark	Elverum	2	Ingen	
Hedmark	Stor-Elvdal	3	Ingen	
Hedmark	Stange kommune	3	2	
Hedmark	Sør-Odal	11	Ingen	
Hedmark	Alvdal	36	Ingen	61
Hordaland	Lindås	1	Ingen	
Hordaland	Ullensvang herad	1	1	
Hordaland	Jondal	1	Ingen	
Hordaland	Vaksdal kommune	1	Ingen	
Hordaland	Sund	1	Ingen	
Hordaland	Øygarden	2	1	
Hordaland	Osterøy	2	Ingen	
Hordaland	Odda	2	2	
Hordaland	Stord kommune	3	1	
Hordaland	Askøy	3	Ingen	
Hordaland	Meland	4	Ingen	
Hordaland	Kvam herad	4	2	
Hordaland	Voss	4	Ingen	
Hordaland	Bømlo	5	1	
Hordaland	Kvinnherad	5	2	
Hordaland	Os	5	Ingen	
Hordaland	Bergen	51	23	
Hordaland	Fjell	117	2	212
Møre og Romsdal	Sandøy	1	Ingen	
Møre og Romsdal	Gjemnes kommune	1	Ingen	
Møre og Romsdal	Stranda	1	1	
Møre og Romsdal	Sykkylven	1	Ingen	
Møre og Romsdal	Sunnal	2	Ingen	
Møre og Romsdal	Giske	2	2	
Møre og Romsdal	Herøy	3	1	
Møre og Romsdal	Skodje	3	2	

Fylke	Kommune	Antall totalt	Herav utenriks	Pr. fylke
Møre og Romsdal	Ålesund	4	Ingen	
Møre og Romsdal	Molde	8	5	
Møre og Romsdal	Volda	10	1	
Møre og Romsdal	Sande	13	Ingen	
Møre og Romsdal	Aukra	46	Ingen	95
Nordland	Fauske	1	1	
Nordland	Leirfjord	1	Ingen	
Nordland	Brønnøy	1	Ingen	
Nordland	Rana	1	Ingen	
Nordland	Steigen	1	1	
Nordland	Hadsel	1	Ingen	
Nordland	Lødingen	1	Ingen	
Nordland	Værøy	1	Ingen	
Nordland	Vefsn	2	Ingen	
Nordland	Vestvågøy	2	Ingen	
Nordland	Vågan	4	1	
Nordland	Sortland kommune	5	3	
Nordland	Meløy	5	Ingen	
Nordland	Dønna	7	Ingen	
Nordland	Bodø	11	5	44
Nord-Trøndelag	Nærøy	1	Ingen	
Nord-Trøndelag	Vikna	1	Ingen	
Nord-Trøndelag	Namsos	2	1	
Nord-Trøndelag	Stjørdal	3	1	
Nord-Trøndelag	Levanger	3	3	
Nord-Trøndelag	Røyrvik	4	Ingen	
Nord-Trøndelag	Grong kommune	27	Ingen	41
Oppland	Østre Toten	1	Ingen	
Oppland	Søndre Land kommune	1	Ingen	
Oppland	Dovre kommune	1	Ingen	
Oppland	Lunner kommune	2	1	
Oppland	Øystre Slidre	2	Ingen	
Oppland	Lillehammer	3	Ingen	
Oppland	Nord-Fron	3	Ingen	
Oppland	Nord-Aurdal	3	Ingen	
Oppland	Gran	5	Ingen	
Oppland	Vestre Toten	7	Ingen	
Oppland	Gjøvik	7	2	
Oppland	Sør-Aurdal	20	Ingen	55
Oslo	Oslo	166	111	166
Rogaland	Gjesdal kommune	1	Ingen	
Rogaland	Finnøy	1	1	
Rogaland	Sandnes kommune	1	Ingen	

Fylke	Kommune	Antall totalt	Herav utenriks	Pr. fylke
Rogaland	Sauda kommune	1	Ingen	
Rogaland	Bjerkreim	1	1	
Rogaland	Tysvær	2	2	
Rogaland	Hå	2	Ingen	
Rogaland	Sokndal	2	Ingen	
Rogaland	Klepp	2	1	
Rogaland	Randaberg	2	2	
Rogaland	Rennesøy	3	1	
Rogaland	Time	3	1	
Rogaland	Forsand	4	Ingen	
Rogaland	Vindafjord	5	Ingen	
Rogaland	Karmøy	10	3	
Rogaland	Stavanger	28	23	
Rogaland	Sola	51	5	
Rogaland	Haugesund	65	Ingen	184
Sogn og Fjordane	Flora	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Vik	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Førde	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Høyanger	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Gaular	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Vågsøy	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Sogndal	1	Ingen	
Sogn og Fjordane	Årdal	2	Ingen	
Sogn og Fjordane	Stryn	4	3	13
Sør-Trøndelag	Klæbu	1	Ingen	
Sør-Trøndelag	Ørland kommune	1	1	
Sør-Trøndelag	Orkdal	1	1	
Sør-Trøndelag	Midtre Gauldal kommune	1	Ingen	
Sør-Trøndelag	Melhus	1	Ingen	
Sør-Trøndelag	Malvik	2	1	
Sør-Trøndelag	Skaun kommune	12	3	
Sør-Trøndelag	Oppdal	15	Ingen	
Sør-Trøndelag	Trondheim	35	28	69
Telemark	Tinn	1	Ingen	
Telemark	Hjartdal kommune	1	Ingen	
Telemark	Sauherad	2	Ingen	
Telemark	Bø	2	Ingen	
Telemark	Kragerø	6	Ingen	
Telemark	Porsgrunn	13	3	
Telemark	Seljord kommune	21	Ingen	
Telemark	Vinje	38	Ingen	84
Troms	Berg	1	Ingen	
Troms	Lenvik kommune	2	Ingen	

Fylke	Kommune	Antall totalt	Herav utenriks	Pr. fylke
Troms	Balsfjord	2	1	
Troms	Harstad	6	2	
Troms	Karlsøy	6	1	
Troms	Nordreisa kommune	15	Ingen	
Troms	Tromsø	21	10	
Troms	Salangen	35	Ingen	88
Vest-Agder	Audnedal	2	Ingen	
Vest-Agder	Mandal	3	1	
Vest-Agder	Flekkefjord	3	Ingen	
Vest-Agder	Søgne	5	4	
Vest-Agder	Kristiansand kommune	22	6	
Vest-Agder	Vennesla	25	Ingen	60
Vestfold	Sande	1	Ingen	
Vestfold	Larvik	2	Ingen	
Vestfold	Nøtterøy	3	1	
Vestfold	Holmestrand	3	2	
Vestfold	Horten	4	0	
Vestfold	Tønsberg	9	5	
Vestfold	Stokke	14	Ingen	
Vestfold	Sandefjord	15	4	
Vestfold	Svelvik	21	1	
Vestfold	Lardal	41	Ingen	113
Østfold	Spydeberg kommune	1	1	
Østfold	Rygge	1	Ingen	
Østfold	Trøgstad	1	Ingen	
Østfold	Hobøl kommune	1	1	
Østfold	Hvaler	1	1	
Østfold	Våler	2	Ingen	
Østfold	Moss kommune	2	2	
Østfold	Halden	2	Ingen	
Østfold	Rakkestad	2	2	
Østfold	Eidsberg	2	Ingen	
Østfold	Råde	2	Ingen	
Østfold	Fredrikstad	5	Ingen	
Østfold	Sarpsborg	6	5	28
Totalt	203 kommuner	1653	361	1653

Vedlegg 1.8.4**Beregning av mulige konsekvenser av for sent innkomne forhåndstemmer**

Følgende skal beregnes:

A: Mulige konsekvenser for fordelingen av distriktsmandatene i hvert fylke

- 1) De ekstra stemmene fordeles etter partienes oppslutning i fylket. Ettersom vi ikke vet hvilke parti stemmene var ment for, er dette det nærmeste anslaget vi har. Et alternativ er å fordele etter kommune, og partienes oppslutning i den enkelte kommune. Dette ville gitt enda mer presise anslag, men krever mye arbeid. Vi har valgt ikke å foreta en slik beregning, siden førstnevnte beregning viser ikke å ha innvirkning på utfallet.
- 2) De ekstra stemmene gis til det partiet som er nærmest å vinne et distriktsmandat.
- 3) I de fylkene der det er flest for sent innkomne stemmer, Akershus, Rogaland og Hordaland, legges samtlige stemmer til ett og ett av partiene.

B: Mulige konsekvenser for fordelingen av utjevningsmandater på parti

Utgangspunktet her er at beregningene i pkt A ikke har ført til endringer i fordeling av distriktsmandater.

- 1) De ekstra stemmene fordeles etter partienes oppslutning i fylket.
- 2) De ekstra stemmene gis samlet til hvert av partiene
- 3) Alle de ekstra stemmene gis til et enkelt parti, testet for alle partier

C: Mulige konsekvenser for fordeling av utjevningsmandater på fylker

Endringer i fordelingen mellom fylker vil påvirke hvilke representanter som kommer inn på stortinget, selv om det ikke påvirker den partimessige styrken.

Utgangspunktet for disse beregningene her er resultatet av beregningene under pkt B.

De ekstra stemmene gis til det partiet som har nest høyest vektet mandatkvotient i hvert fylke.

A: Mulige konsekvenser for fordelingen av distriktsmandatene i hvert fylke

- 1) De ekstra stemmene fordeles etter partienes oppslutning i fylket.

Så lenge stemmene fordeles etter partienes oppslutning i fylket, vil det aldri kunne påvirke mandatfordelingen internt i fylket. Dette er likevel testet ut matematisk. Det får ingen konsekvens.

- 2) Alle de ekstra stemmene gis til det partiet som er nærmest å vinne et distriktsmandat.

Det partiet som er nærmest å vinne et distriktsmandat er identifisert via EVA, og kontrollert i regnearket. Alle de ekstra stemmene i hvert fylke, gis til dette partiet. I Oslo er det Rødt som er nærmest å vinne et distriktsmandat, men de er ikke med i fordelingen av utjevningsmandater. De ekstra stemmene er derfor også gitt til det neste partiet som er nærmest å vinne et mandat, KrF.

Beregningene viser at det ikke fører til endringer i distriktsmandatene.

Tabell 1 Oversikt over hvilket parti som er nærmest å vinne et mandat

Fylke	Nye stemmer	Parti nærmest nytt mandat (antall stemmer som er nødvendig)	Endring pga nye stemmer
Østfold	28	Arbeiderpartiet (675)	Nei
Oslo	166	Rødt (2076)/KrF(3366)	Nei/Nei
Akershus	179	SV (419)	Nei
Hedmark	61	Høyre (4000)	Nei
Oppland	55	Høyre (5894)	Nei
Buskerud	66	Senterpartiet (3075)	Nei
Vestfold	113	Høyre (3605)	Nei
Telemark	84	Høyre (278)	Nei
Aust-Agder	28	KrF (4260)	Nei
Vest-Agder	60	Arbeiderpartiet (3592)	Nei
Rogaland	184	Venstre (1114)	Nei

Fylke	Nye stemmer	Parti nærmest nytt mandat (antall stemmer som er nødvendig)	Endring pga nye stemmer
Hordaland	212	FrP (1250)	Nei
Sogn og Fjordane	13	FrP (5027)	Nei
Møre og Romsdal	95	Venstre (3784)	Nei
Sør-Trøndelag	69	Høyre (853)	Nei
Nord-Trøndelag	41	FrP (1260)	Nei
Nordland	44	Senterpartiet (124)	Nei
Troms	88	FrP (2348)	Nei
Finnmark	67	SV (4086)	Nei

3) *I de fylkene der det er flest for sent innkomne stemmer (Oslo, Akershus, Rogaland og Hordaland) legges samtlige stemmer til ett og ett av partiene.*

Oslo, lagt til 166 for alle partiene, et om gangen – ingen endring

Akershus, lagt til 179 for alle partiene, et om gangen – ingen endring

Rogaland, lagt til 184 for alle partiene, et om gangen – ingen endring

Hordaland; lagt til 212 for alle partiene, et om gangen – ingen endring

B: Mulige konsekvenser for fordelingen av utjevningsmandater på parti

Utgangspunktet her er at ingen av beregningene i pkt A har ført til endringer i fordeling av distriktsmandater. Miljøpartiet de Grønne er ikke med i beregningene ettersom de ikke fikk over 4 % av stemmene, selv etter justering.

1) *De ekstra stemmene fordeles etter partienes oppslutning i fylket.*

Ved å summere hvor mange ekstra stemmer hvert parti har fått i de ulike fylkene, får vi et nytt antall stemmer per parti på landsbasis. Summen her er lavere enn 1653, det skyldes at også Rødt og andre partier har fått tildelt noen av de ekstra stemmene, men de er ikke inkludert i videre utregninger.

Tabell 2 Tillegg av stemmer på landsbasis, fordelt etter partimessig fordeling på fylkesnivå

Parti	Nye stemmer totalt
Arbeiderpartiet	501,7
Fremskrittspartiet	275,1
Høyre	447,8
Kristelig Folkeparti	96,9
Senterpartiet	86,1
Sosialistisk Venstreparti	68,7
Venstre	85,0
<i>Sum</i>	<i>1561</i>

Disse tallene legges til partienes øvrige stemmetall, og en ny beregning av utjevningsmandater kjøres.

Det blir ingen endring i hvor mange utjevningsmandater hvert parti skal ha.

2) *De ekstra stemmene gis samlet til hvert av partiene*

De ekstra stemmene gis til det partiet som er nærmest å få et mandat i hvert fylke, jf tabell 1. Dette summeres på landsbasis, og ny beregning av utjevningsmandater kjøres.

Tabell 3 Totalt tillegg i stemmetall på landsbasis, alle stemmer i ett fylke gitt til partiet nærmest mandat

Parti	Registrerte stemmer på landsbasis	Fylker der partiet er nærmest mandat	Ekstra stemmer i disse fylkene	Totalt tillegg til stemmetall på landsbasis
Arbeiderpartiet	874763	Østfold, Vest-Agder	28, 60	88
Fremskrittspartiet	463556	Hordaland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Troms	212, 13, 41, 88	354
Høyre	760228	Hedmark, Oppland, Vestfold, Telemark, Sør-Trøndelag	61, 55, 113, 84, 69	382
Kristelig Folkeparti	158474	Oslo, Aust-Agder	166, 28	194
Senterpartiet	155355	Buskerud, Nordland	66, 44	110
Sosialistisk Venstreparti	116021	Akershus, Finnmark	179, 67	246
Venstre	148275	Rogaland, Møre og Romsdal	184, 95	279
<i>Sum</i>				<i>1653</i>

En slik fordeling av de sent innkomne forhåndstemmene har ingen påvirkning på fordelingen av utjevningsmandater.

3) *Alle de ekstra stemmene gis til et enkelt parti, testet for alle partier*

Det er også kjørt en beregning der alle de 1653 stemmene er lagt til et og et partis totale stemmetall på landsbasis. Dette gjøres for alle partiene. Beregningene viser at det har ingen påvirkning på hvordan utjevningsmandatene fordeles mellom partiene.

C: Mulige konsekvenser for fordeling av utjevningsmandater på fylker

Endringer i fordelingen mellom fylker vil påvirke hvilke representanter som kommer inn på stortinget, selv om det ikke påvirker den partimessige styrken. Utgangspunktet for disse beregningene her er resultatet av beregningene under pkt B, som viser at det ikke er endringer i den partimessige fordelingen av utjevningsmandatene.

1) *Etter partienes oppslutning i fylket*

Dersom man fordeler de ekstra stemmene pr fylke etter partienes oppslutning i fylket, får det ikke noen konsekvenser, da det ikke endre noe på de vektete mandatkvotientene.

Dette skyldes at det tallet som legges til i fylkets stemmetall, og summen av det man legger til for partiene er det samme, og at fordelingen mellom partier er lik. Partienes mandatkvotient endres, men når den vektetes mot gjennomsnittlig antall stemmer bak et distriktsmandat i fylket, utlignes tillegget slik at det ikke er noen endring. Det vil dermed aldri kunne føre til en endring, så lenge man fordeler de ekstra stemmene etter partiets oppslutning i fylket.

2) *De ekstra stemmene gis til det partiet som har nest høyest vektet mandatkvotient i hvert fylke.*

Ved å identifisere det partiet i hvert fylket som har nest høyest mandatkvotient og gi det de ekstra stemmene, kan man se om det er tilstrekkelig for at det partiet går forbi og får utjevningsmandatet.

Fylke	Hvem får utjevningsmandatet (Vinnende vektet mandatkvotient) *ikke høyest	Parti nærmest i fylket (vektet mandatkvotient)	Ny vektet mandatkvotient etter tillegg av stemmer	Konsekvens?
Akershus	SV (0,56305)	KrF (0,51683)	0,52546	Nei
Aust-Agder	KrF (0,33477)	Ap (0,28017)	0,28050	Nei
Buskerud	Sp (0,48648)	V (0,36916)	0,37252	Nei
Finnmark	SV (0,20733)*	Sp (0,14902)	0,15586	Nei
Hedmark	SV (0,23383)*	Sp (0,20374)	0,20471	Nei
Hordaland	H (0,42695)	A (0,41438)	0,41531	Nei
Møre og Romsdal	V (0,44469)	H (0,41978)	0,42056	Nei
Nordland	Sp (0,55442)	Sv (0,55442)	0,41707	Nei
Nord- Trøndelag	V (0,16512)*	KrF (0,14154)	0,14361	Nei
Oppland	V (0,23734)*	KrF (0,19091)	0,19388	Nei
Oslo	KrF (0,50869)	Ap (0,42110)	0,42156	Nei
Rogaland	V (0,58501)	H (0,43508)	0,43585	Nei
Sogn og Fjordane	V (0,19043)*	H (0,19020)	0,19037	Nei
Sør-Trøndelag	SV (0,51280)	V (0,48550)	0,48885	Nei
Telemark	KrF (0,33767)*	Ap (0,26245)	0,26284	Nei
Troms	SV (0,32219)	Sp (0,31925)	0,32391	
Vest-Agder	Ap (0,39647)	H (0,27466)	0,27511	Nei
Vestfold	KrF (0,29273)*	V (0,27070)	0,27538	Nei
Østfold	KrF (0,44908)	Ap (0,39904)	0,39918	Nei

I Troms fører denne skjevfordelingen av de ekstra stemmene til at den vektete mandatkvotienten til Senterpartiet, blir høyere enn SV sin. Imidlertid vil ikke Senterpartiet få utjevningsmandatet i Troms likevel, siden Senterpartiet allerede har fått utjevningsmandat nr 3 (Nordland) og 6 (Buskerud), og dermed ikke skal ha noen flere.

Ingen andre av partiene som får oppjustert sin vektete mandatkvotient går forbi det partiet som får utjevningsmandatet i sitt fylke.

Beregningen fører ikke til endringer i fordelingen av utjevningsmandater mellom fylkene.